PREMIUL NOBEL PENTRU LITERATURĂ
J.M. COETZEE
În inima țării
roman
Raftul Denisei

J.M. COETZEE

În inima ţării

Traducere din engleză şi note de

IRINA HOREA

Serie coordonată de
DENISA COMĂNESCU
EDITURA HUMANITAS
2018

J.M. COETZEE
IN THE HEART OF THE COUNTRY
Copyright © 1976, 1977

By arrangement with Peter Lampach Agency, Inc.
350 Fifth Avenue, Suite 5300
New York, NY 10118 USA.
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2018, pentru prezenta versiune românească (ediția digitală)

ISBN: 978-606-779-336-9 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021.311.23.30

1. Astăzi, tata a adus-o acasă pe noua lui mireasă. Au traversat şesul la pas, clip-clop, într-un docar tras de-un cal cu o pană de struţ fluturându-i pe frunte, acoperiţi de colb după drumul lung. Sau să fi fost doi măgari cu panaş, tot ce e posibil. Tata purta fracul negru şi jobenul, mireasa, o pălărie de soare cu boruri largi şi o rochie albă strânsă în talie şi la gât. Mai multe detalii nu pot să dau, decât dacă încep să brodez, pentru că nu mă uitam. Eram în camera mea, în obscuritatea de smaragd a după-amiezii târzii din spatele obloanelor, citeam o carte ori poate, mai degrabă, zăceam cu un prosop ud pe ochi, luptând cu o migrenă. Eu sunt genul care stă în camera ei şi citeşte, sau scrie, sau luptă cu migrenele. Coloniile sunt pline de fete din astea, dar, îmi vine să cred, nici una atât de radicală ca mine. Tata e genul care măsoară încăperea în sus şi-n jos, în sus şi-n jos, cu bocancii lui negri şi pasul agale. Şi mai este al treilea gen, noua lui nevastă, care zace în pat până târziu. Aceştia sunt adversarii.

2. Soţia cea nouă. Soţia cea nouă e o femeie-felină, voluptuoasă, puturoasă, cu oase mari, cu o gură care se lăţeşte molcom în zâmbet. Ochii îi sunt negri, vicleni, două afine, două boabe mici, negre, viclene. O femeie masivă, cu încheieturi fine ale mâinilor şi cu degete lungi, durdulii, ascuţite spre vârfuri. Îi place să mănânce. Doarme, mănâncă, leneveşte. Îşi scoate limba lungă, roşie şi îşi linge de pe buze grăsimea dulce de berbec.

— Ah, ce-mi place! zâmbeşte ea şi-şi dă ochii peste cap.

Îi privesc fascinată gura. Iar ea îşi întoarce spre mine gura largă, zâmbitoare şi ochii negri vicleni. Nu mi-e uşor să răspund zâmbetului ei. Nu alcătuim o familie fericită.

3. Ea e noua nevastă, prin urmare cea dinainte a murit. Nevasta dinainte a fost mama mea, dar a murit de atât de mulți ani, încât aproape nu mi-o mai amintesc. Probabil că eram foarte mică atunci când a murit, poate abia mă născusem. Dintr-una dintre cele mai îndepărtate subterane ale memoriei, extrag o imagine cenuşie, palidă, imaginea unei mame iubitoare, blânde, firave, cenuşii, palide, ghemuite pe podea, o imagine dintr-acelea pe care orice fată în situația mea ar putea-o scorni cu uşurință.

4. Prima soție a tatălui meu, mama mea, a fost o femeie blândă, iubitoare, firavă, care a trăit şi a murit sub bocancul soțului ei. Soțul ei nu a iertat-o niciodată pentru că nu a reuşit să-i dăruiască un fiu. Neostoitele lui pretenții sexuale i-au adus moartea în timpul naşterii. Era prea fragilă şi blândă ca să dea naştere moştenitorului grosolan, roşcovan pe care şi-l dorea tatăl meu, prin urmare a murit. Doctorul a ajuns prea târziu. Chemat de un mesager călare pe bicicletă, a fost nevoit să se târâie în teleguța lui trasă de-un măgar, pe un drum de țară lung de şaizeci de kilometri. Când a ajuns, mama zăcea deja pe patul de moarte, liniştită, răbdătoare, golită de sânge, cerându-şi iertare.

5. (Dar de ce n-a venit călare? Dar existau biciclete pe vremea mea?)

6. N-am văzut cum a adus-o tata acasă pe mireasa lui, traversând şesul, deoarece eu eram în camera mea, în aripa vestică, întunecată, perpelindu-mă, aşteptând momentul potrivit. Ar fi trebuit să fiu pregătită, gata să-i întâmpin numai zâmbete, să le ofer ceai, dar nu eram. Eram absentă. Nu mi s-a simțit lipsa. Tatălui meu nu-i pasă de absența mea. Pentru tatăl meu, eu am fost o absență întreaga mea viață. Prin urmare, în loc să fiu căldura feminină în sânul acestei case, eu am fost un zero, inexistentă, un vacuum spre care totul se prăbuşeşte, spre înăuntru, o turbulență,

înăbuşită, cenuşie, ca un curent rece care se furişează de-a lungul coridoarelor, neglijată, răzbunătoare.

7. Noaptea cade, iar tata şi noua lui soție se hârjonesc în dormitor. Ținându-se de mână, el mângâie pântecul ei, aşteptând să-l vadă pâlpâind şi trezindu-se la viață. Se îmbrățişează, ea îl cuprinde în carnea ei; chicotesc, gem. Sunt momente de basm pentru ei.

8. Într-un decor de piatră şi soare, împrejmuit de kilometri întregi de sârmă ghimpată, într-o casă căreia destinul i-a dat formă de H, am locuit întreaga mea viață şi m-am furişat dintr-o încăpere într-alta, pândind servitorii, încruntata fiică văduvă a tatălui întunecat. Apus după apus, am stat unul în fața celuilalt în timp ce mâncam berbecul, cartofii, dovleacul, mâncare fără gust gătită de mâini nepricepute. Am vorbit oare vreodată? Nu, nu cred că am vorbit, mai mult ca sigur ne înfruntam în tăcere şi ne mestecam trecerea prin timp, ochii noştri, ochii lui negri şi ochii mei negri, moşteniți de la el, hoinărind goi pe câmpurile lor vizuale. Apoi ne retrăgeam să dormim, să visăm alegorii de dorințe dezamăgite, pe care, slavă Cerului, nu suntem în măsură să le interpretăm; iar dimineața ne luam la întrecere, într-un ascetism înghețat, care se scoală primul ca să aprindă focul în vatra rece. Viața la fermă.

9. Pe holul cufundat în umbre, pendula ticăie zi şi noapte. Eu sunt cea care are grijă s-o întoarcă; săptămânal, ghidându-mă după soare şi almanah, o fixez. La fermă, timpul este acelaşi cu timpul lumii largi, nici o fărâmă mai mult sau mai puțin. În mod hotărât, mă opun timpului orb, subiectiv al inimii, cu exploziile sale de surescitare şi răgazurile de urât: secundă după secundă, pulsul meu va intra în rezonanță cu cel regulat, al civilizației. Va veni ziua când un savant încă nenăscut va recunoaşte în pendulă mecanismul care a îmblânzit sălbăticiile. Dar va cunoaşte el

vreodată pustiul orei de siestă, care răsună în casele răcoroase, verzi, cu tavanuri înalte, unde fiicele coloniilor zac întinse şi numără cu ochii închişi? Ţara e plină de fete bătrâne ale melancoliei, aşa ca mine, pierdute pentru istorie, sperioase precum gândacii din ancestralele noastre case, preocupate doar de lustruirea vaselor de alamă şi de pregătitul dulcețurilor. Curtate, când eram mici, de tații noştri puternici, suntem acum vestale înverşunate, mutilate pe viață. Copilăria violată: cineva ar trebui să studieze miezul de adevăr din această fantasmă.

10. Trăiesc, sufăr, sunt aici. Prin viclenie şi înşelăciune, dacă este nevoie, lupt să nu devin una dintre femeile uitate ale istoriei. Sunt o fată bătrână, cu un jurnal sub cheie, dar sunt mai mult de-atât. Sunt o conştiință incomodă, dar şi decât asta sunt mai mult. Când toate luminile se sting, zâmbesc în întuneric. Dinții mei lucesc, deşi e greu de crezut.

11. Vine în spatele meu, o boare de floare de portocal şi de rut, şi mă apucă de umeri.

— Nu vreau să fii supărată, îmi zice ea, înțeleg că te simți tulburată şi nefericită, dar nu ai motiv. Aş vrea să fim cu toții fericiți împreună. Fac orice pentru asta, zău, orice. Poți să mă crezi?

Mă uit lung în gâtul hornului; nasul mi se umflă şi se înroşeşte.

— Vreau să avem un cămin fericit, toți trei împreună, scânceşte ea, dându-mi ocol. Vreau să vezi în mine o soră, nu un duşman.

Mă uit la buzele pline ale femeii ăsteia hulpave.

12. A fost o vreme când îmi imaginam că, dacă vorbesc destul de mult, mi se va revela ce înseamnă să fiu o fată bătrână mânioasă în mijlocul niciundelui. Dar cu toate că adulmec fiecare anecdotă ca un câine care-şi adulmecă

rahatul, nu găsesc în acel şi-dacă nici urmă din pornirea îmbătătoare ce indică începutul unei adevărate vieți duble. Dorind cu ardoare să alcătuiesc cuvintele care mă vor transporta în lumea mitului şi a eroilor, rămân totuşi aceeaşi persoană oarecare în căldura unei veri anoste, care nu vrea să se depăşească pe sine. Ce-mi lipseşte? Plâng şi scrâşnesc din dinți. Pasiunea, pur şi simplu? Pur şi simplu viziunea unei a doua existențe, suficient de pătimaşe încât să mă poarte din vulgaritatea existenței în dualitatea semnificației? Nu-mi tremură oare toți porii de înverşunarea obidei? Oare pasiunii mele îi lipseşte voința? Sunt oare doar o fată bătrână de la țară, mânioasă, dar care, până la urmă, acceptă cu complezență îmbrățişarea propriilor furii? E reală dorința mea de a trece dincolo de mine însămi? Povestea vieții mele şi a urmării sale tragice: am de gând să urc în vehiculul acesta, să închid ochii şi să mă las dusă la vale, peste cataracte, prin apele tumultuoase, şi să mă trezesc înviorată în estuarul liniştit? Ce automatism este acesta, ce eliberare îmi va aduce, iar fără eliberare, ce rost are povestea mea? Mă umple furia pricinuită de soarta mea de fată bătrână? Cine e în spatele oprimării mele? Tu şi tu, spun eu, ghemuindu-mă în cenuşă, arătând cu degetul spre tata şi spre mama vitregă. Dar de ce nu am fugit de ei? Atâta vreme cât există un altundeva unde să-mi pot clădi o viață, există degete cereşti care mă demască. Ori te pomeneşti că-mi este menită o soartă complexă – lucru până acum neştiut mie, doar acum, din nefericire, dezvăluit: aceea de a fi crucificată cu capul în jos, ca un avertisment pentru cei care-şi iubesc furia şi cărora le lipseşte orice viziune despre o altă poveste? Dar ce altă poveste există pentru mine? Căsătoria cu al doilea fiu al vecinului? Nu sunt o țărancă fericită. Sunt o nenorocită de virgină neagră, iar povestea mea e povestea mea, chiar dacă e o poveste nenorocită, idioată, oarbă, neagră, banală, care nu-şi

cunoaşte semnificaţia şi toate variantele sale fericite, multiple, posibile, neexplorate. Eu sunt eu. Caracterul este soarta. Istoria este Dumnezeu. Obidă, obidă, obidă.

13. Îngerul, aşa i se spune ei uneori, Îngerul în Negru, care vine să-i salveze de crup şi febră pe copiii oamenilor de culoare. Toată severitatea ei domestică se preschimbă într-o compasiune necurmată când e vorba de îngrijirea bolnavilor. Noapte după noapte, se luptă cu somnul ca să stea alături de copiii care scâncesc sau lângă femeile în travaliu.

— Un înger din ceruri! spun ei, ochii lor adulatori privind-o pătrunzători.

Inima ei cântă. În timpul războiului, însenina ultimele ceasuri ale răniţilor. Mureau cu zâmbetul pe buze, uitându-se în ochii ei, strângându-i mâna. Rezervele ei de compasiune sunt nesfârşite. Are nevoie ca oamenii să aibă nevoie de ea. Dacă nu e nimeni care să aibă nevoie de ea, e derutată, confuză. Nu explică oare asta totul?

14. Dacă tatăl meu ar fi fost un om mai slab, ar fi avut o fată mai bună. Dar el nu a avut niciodată nevoie de nimic. Roabă a nevoii mele de a se avea nevoie de mine, îi dau târcoale ca o lună. La atât se rezumă tentativa mea ridicolă în descifrarea psihologiei dezastrului nostru. A explica înseamnă a ierta, a fi explicat înseamnă a fi iertat, dar eu – asta sper şi de asta mă tem – nu pot fi explicată, iertată. (Şi totuşi, ce anume din mine se fereşte de lumină? Chiar deţin un secret, sau această deconcertare în faţa mea însămi este doar un mijloc de a mistifica jumătatea mea mai bună, cea care pune întrebări? Chiar cred că, în fanta dintre mama mea blajină şi bebeluşul care am fost eu, stă pitită cheia acestei celibatare întunecate, plictisite? Prelungeşte-te, prelungeşte-te, aceasta este şoapta pe care o aud înăuntrul meu.)

15. Un alt aspect al meu, acum că vorbesc despre mine, este dragostea pentru natură, mai cu seamă pentru viața insectelor, viața plină de sens, mereu în goană, care se desfăşoară în jurul fiecărei bile de bălegar şi sub fiecare piatră. Când eram mică (țese, țese!), purtând pe cap o bonetă de soare încrețită, şedeam toată ziua în colb, aşa zice povestea, şi mă jucam cu prietenii mei, cărăbuşii de bălegar, cei surii, cei maronii şi cei mari, negri, ale căror nume le tot uit, dar pot fără efort să-i descopăr într-o enciclopedie, şi cu prietenii mei furnicarii, care făceau capcane de nisip, conice, mici, elegante, pe laturile cărora îi dădeam un bobârnac furnicii roşii obişnuite, şi din când în când dădeam peste un pui de scorpion palid, amețit, neputincios, pitit sub o lespede de piatră, pe care-l zdrobeam cu un băț, căci încă de pe-atunci ştiam că scorpionii sunt răi. Nu mă tem de insecte. Plec de acasă şi merg desculță de-a lungul albiei, nisipul fierbinte, întunecat mi se fărâmă sub tălpi şi mi se furişează printre degete. În bancurile de nisip mă aşez cu fustele ridicate, ca să simt căldura învăluindu-mi coapsele. Sunt sigură că n-aş fi avut nici o reținere să trăiesc într-o colibă de chirpici sau chiar sub un acoperământ de frunze, undeva în *veldt*[1], şi să mănânc grăunțe, şi să stau de vorbă cu insectele – asta dacă aş fi ajuns în această situație, deşi nu ştiu cum s-ar fi putut întâmpla aşa ceva. Chiar şi la fetița asta mică întrezăreau probabil, încă de pe-atunci, trăsăturile bătrânei doamne nebune, şi cum or mai fi chicotit cei de culoare, ascunşi în spatele tufărişului, ştiind totul.

16. Am crescut cu odraslele servitorilor. Vorbeam ca ei înainte să învăț să vorbesc ca acum. Jucam şi eu jocurile lor cu bățul şi piatra, înainte să ştiu că puteam să am o casă de

[1] Vale (în afrikaans, în original).

păpuşi, cu tata, şi mama, şi Peter, şi Jane dormind în paturile lor, cu haine curate pregătite în scrinul ale cărui sertare se deschid şi se închid, în timp ce Nan câinele şi Felix motanul moţăie în faţa tăciunilor din bucătărie. Alături de copiii servitorilor răscoleam *veldt*-ul după rădăcini de *khamma*[2], hrăneam cu lapte de vacă mieii rămaşi orfani, ne căţăram pe poartă ca să vedem cum sunt scăldate oile şi cum e împuşcat porcul de Crăciun. Adulmecam cotloanele duhnitoare în care dormeau ei claie peste grămadă, ca iepurii, şedeam la picioarele bătrânului lor bunic orb, în timp ce acesta cioplea cârlige de haine şi spunea poveşti din vremuri de altădată, când oamenii şi fiarele migrau de la păşunile pe care trăiau în timpul iernii şi se mutau pe alte păşuni în timpul verii şi îşi duceau viaţa împreună pe drumuri. Probabil la picioarele unui bătrân am băut un mit din trecut, când fiară, om şi stăpân duceau o existenţă comună, inocenţi precum stelele cerului, iar eu nu am motiv să râd. Cum să îndur durerea a ceea ce se pierde fără un vis despre o vârstă străveche, atins poate de violetul melancoliei, şi fără un mit al expulzării care să-mi interpreteze propria durere? Şi mama, iubitoarea mamă cu parfumul ei discret, care m-a amăgit cu lapte şi m-a dus la culcare în patul de pene, apoi, la sunetul clopotelor, noaptea, a dispărut, lăsându-mă singură printre mâini aspre şi trupuri dure – unde eşti tu? Lumea mea pierdută este o lume a bărbaţilor, a nopţilor reci, a focului de lemne, a ochilor lucitori, a unei poveşti lungi despre eroi morţi, într-o limbă pe care n-am uitat-o.

17. În casa asta cu amante rivale, servitorii îşi văd de treburile lor, aplecaţi de spate, ca să se ferească de borhotul toanelor rele ce se va abate asupra lor. Sătui de corvoadă,

---

[2] Plantă specifică florei Africii de Sud.

aşteaptă cu nerăbdare culoarea şi drama scandalurilor, deşi ştiu că, pentru ei, puține lucruri sunt mai favorabile decât buna înțelegere. Încă n-a sosit ziua în care giganții să se lupte între ei şi piticii s-o şteargă frumuşel la adăpostul nopții. Trăindu-şi toate sentimentele, nu succesiv, în valuri de contrarii, ci simultan, ca un talmeş-balmeş de furie, regret, resentiment şi veselie, ei sunt cuprinşi de un vârtej ce-i împinge spre somn. Vor să fie în casa mare, dar în acelaşi timp vor să stea acasă, dându-se bolnavi, moțăind pe o bancă, la umbră. Ceşti le alunecă printre degete şi se sparg de podea. Şuşotesc pe la colțuri. Fără motiv, îşi iau la rost copiii. Au coşmaruri. Fire de servitor.

18. Nu trăiesc nici singură, nici în societate, ci printre copii, ca să spun aşa. Mie mi se adresează nu prin vorbe, care ajung la mine deformate, voalate, ci prin semne, expresii ale feței şi ale mâinilor, postura umerilor şi a picioarelor, nuanțe ale tonului şi intonării, prin goluri şi absențe a căror gramatică nu a fost nicicând consemnată. Orbecăi desluşind poporul celor de culoare[3], aşa cum orbecăie ei desluşindu-mă pe mine: pentru că şi ei aud stins cuvintele mele, pândind acele inflexiuni ale vocii, acel joc subtil al sprâncenelor, care le trădează adevărata mea intenție: „Păzea, nu mă înfuria”, „Ce spun nu vine de la mine”. Peste văi de spațiu şi timp, ne încordăm să prindem fumul palid al semnalelor transmise de la unul la altul. Cuvintele mele nu sunt cuvinte ca acelea pe care le folosesc bărbații între ei. Singură în camera mea, după ce mi-am terminat treburile şi lampa arde cu flacără egală, izbucnesc în ritmuri scârțâitoare ce sunt doar ale mele, mă împiedic de stânci de cuvinte pe care nu le-am auzit în nici o altă limbă.

---

[3] *Brown people* (în orig.): „de culoare”– mulatri, cei născuți în urma relațiilor sexuale (nelegitime) între albi şi negri.

Mă creez în cuvintele care mă creează, eu, care, trăind printre cei bătuți de soartă, nu m-am văzut privită niciodată de la egal la egal, nu am tratat pe nimeni ca de la egal la egal. Atâta vreme cât sunt liberă să fiu eu, nimic nu este imposibil. În chilia camerei mele, sunt hoaşca nebună sortită să fie astfel. Hainele mi se încheagă de bale, mă gheboşesc, mă răsucesc. Pe labele picioarelor înfloresc bătături ca nişte negi; vocea asta afectată, depănând fraze fără şir, căscând de plictiseală pentru că la fermă nu se întâmplă nimic niciodată, cedează şi revarsă sentimentele arțăgoase, zănatice care țin de tăria nopții, când cenzorul sforăie, şi animă nebunescul dans legănat al marinarilor, pe care-l dansez de una singură.

19. Paradoxurile lapidare pot compensa iubirile trupului? Urmăresc buzele pline ale văduvei lacome, aud scârțâitul scândurilor duşumelei în casa mută a fermei, murmurul cald din patul mare, simt balsamul cărnii iubitoare pe mine, adorm în mirosurile trupurilor aburinde. Dar cum să renunț la ce e real, în favoarea adâncului întunecat, dorit? Virgină ciobită, stau în prag, goală, întrebând.

20. Văduva lacomă înalță un deget la buzele pline, un gest criptic. Mă avertizează să nu scot un sunet? Trupul meu candid o amuză? Prin perdelele deschise, razele lunii pline se revarsă pe umerii ei, pe buzele ei senzuale, ironice. În umbra coapsei ei zace bărbatul adormit. Ea îşi ridică la gură o mână criptică. E amuzată? Surprinsă? Briza nopții adie prin perdelele întredeschise. Camera e cufundată în întuneric, siluetele dorm atât de nemişcate, încât nu le aud respirația din pricina bubuitului inimii mele. Să mă duc la ei îmbrăcată? Sunt fantome care vor dispărea când le voi atinge? Ea mă priveşte, buzele îi sunt pline, ironice. Îmi las hainele să cadă la uşă. În lucirea lunii, ea îmi măsoară din cap până-n picioare bietul trup implorator. Plâng, îmi

ascund ochii, îmi doresc o poveste de viață care să mă scalde liniştită, aşa cum li se întâmplă altor femei.

21. Când se întorcea acasă încins şi colbuit după o zi de muncă, tata se aştepta ca baia să-i fie pregătită. În copilărie, asta a fost sarcina mea, să aprind focul cu o oră înainte de apusul soarelui, pentru ca apa caldă să poată fi turnată în cada emailată exact în clipa în care el intra bocănind pe uşa din față. Apoi eu mă retrăgeam de partea întunecată a paravanului înflorat, ca să-i primesc hainele şi să-i pregătesc lenjeria curată. Ieşind pe vârfuri din baie, auzeam cum se spală pe mădular, cum e sorbită apa la subsuori şi între fese, şi inhalam miasma dulce, jilavă, grea de săpun şi sudoare. Mai târziu, această îndatorire a încetat; dar când mă gândesc la carne de bărbat, albă, grea, inertă, a cui carne să fie dacă nu a lui?

22. Printr-o crăpătură din perdea, îi urmăresc. Ea îi ia mâna, îşi ridică fusta, coboară din docar o treaptă, a doua. Îşi întinde brațele, zâmbeşte, cască, o umbreluță de soare se leagănă agățată de un deget înmănuşat. El stă în spatele ei. Schimbă câteva cuvinte în şoaptă. Urcă amândoi treptele. Ochii ei sunt plini, fericiți, genul de ochi care nu observă degete îndărătul perdelelor de dantelă. Picioarele ei se leagănă uşor, împăcate cu trupul. Trec amândoi de uşă, ies din vedere, agale, un bărbat şi o femeie vin acasă.

23. Seara, când umbrele mai întâi se lungesc, apoi acoperă totul, stau la fereastră. Hendrik traversează curtea, se îndreaptă spre cămară. Ciripitul dens al păsărilor din luncă se întețeşte şi se stinge. În ultimele raze de lumină, rândunicile se retrag la cuiburile de sub streşini, primii lilieci spintecă văzduhul. Din vizuinile lor, ies animalele de pradă, *muishond*, *meerkat*[4]. Îşi au locul durerea, gelozia,

[4] „Mangusta”, „suricata” (în afrikaans, în original).

singurătatea în noaptea africană? Înseamnă oare ceva o femeie care se uită pe fereastră în întunericul de-afară? Îmi pun toate cele zece degete pe geamul rece. Rana din piept mi se cască. Dacă sunt o emblemă, atunci sunt o emblemă. Sunt incompletă, sunt o ființă cu o gaură în mine, semnific ceva, nu ştiu ce, sunt înceată la minte, mă uit afară printr-un ochi de geam, într-un întuneric care este complet, există prin sine însuşi, lilieci, tufişuri, prădători, toate cele, nu e treaba mea, un întuneric orb, fără semnificație, doar există. Dacă apăs mai tare, geamul se va sparge, va picura sânge, cântecul greierilor se va opri preț de-o clipă, apoi va reîncepe. Locuiesc înăuntrul unei piei, înăuntrul unei case. Nu am cunoştință de vreun act care să mă deschidă spre lume. Nu am cunoştință de vreun act care să aducă lumea în mine. Sunt un torent de sunet ce se revarsă în univers, mii şi mii de corpuscule care plâng, gem, scrâşnesc din dinți.

24. Asudă, se opintesc, casa trosneşte toată noaptea. Sămânța trebuie să fi fost deja însămânțată, curând o să se lăbărțeze în rutul ei zănatic, o să se umfle, o să se împlinească, aşteptând ciocănitul porcuşorului ei rozaliu. În schimb, un copil pe care l-aş zămisli eu, presupunând că o asemenea calamitate s-ar abate asupra mea, ar fi firav, livid, ar plânge fără oprire din pricina durerilor din măruntaie, ar tropăi din cameră în cameră pe picioruşele lui rahitice, ținându-se de cordonul şorțului mamei lui, ascunzându-şi fața de străini. Dar cine mi-ar dărui mie un copil, cine nu s-ar transforma într-un sloi de gheață la vederea trupului meu osos pe canapeaua măritişului, a blănii ce mă acoperă până la buric, a scobiturilor cu miros acru ale subsuorilor mele, la vederea liniei umbroase a mustății, a ochilor la pândă, defensivi, ai unei femei care nu şi-a pierdut niciodată autocontrolul? De câte izbucniri de furie, de câte gâfâituri ar

fi nevoie să-mi fie dărâmată casa! Cine mi-ar putea trezi ouăle adormite? Şi cine ar îngriji de patul copilului? Tatăl meu, încruntat, cu un bici în mână? Neamul celor de culoare, servitori terorizaţi îngenunchind ca să ofere un miel pregătit pentru tăiere, fructele date în pârg, mierea albinelor sălbatice, rânjind la miracolul unei naşteri virgine? Din gaura lui îşi va scoate el râtul, fiul tatălui, Anticristul deşertului, care vine să-şi conducă hoardele dansatoare până în ţara făgăduinţei. Se învârt, bat în tobe, agită securi şi furci, merg în urma pruncului, în vreme ce, în bucătărie, mama lui face vrăji deasupra focului sau smulge mărunţaiele cocoşilor, sau flecăreşte în fotoliul ei însângerat. O minte destul de nebună încât să comită paricid şi pseudomatricid şi cine ştie ce alte atrocităţi, cu siguranţă poate cuprinde şi un Führer epileptic şi marşul unei bande de iobagi trufaşi luând cu asalt un oraş de provincie din ale cărui rădăcini de argint clipeşte focul soarelui şi de la ale cărui ferestre sunt împuşcaţi, seceraţi pe îndelete. În colb zac ei, fii şi fiice ale hotentoţilor, muştele se plimbă pe rănile lor, sunt aburcaţi în căruţe, duşi, îngropaţi claie peste grămadă. Trudind sub greutatea tatălui meu, mă lupt să dau viaţă unei lumi, dar par să zămislesc numai moarte.

25. La lumina unui felinar de vânt, îi văd dormind somnul celor pe deplin satisfăcuţi, ea întinsă pe spate, cămaşa de noapte îi e ridicată în jurul coapselor, el pe burtă, mâna stângă îi e împletită în mâna ei stângă. Nu aduc satârul, m-am gândit doar la bardă, arma valkiriilor. Mă cufund în linişte asemenea unui adevărat iubitor de poezie, răsuflând în ritmul răsuflării lor.

26. Tata zace pe spate, gol, cu degetele de la mâna dreaptă împletite în degetele de la mâna ei stângă, falca îi atârnă, ochii întunecaţi închişi ascund întregul lor foc şi

scăpărările lui, din gâtlej se aude o bolboroseală lichidă, peştele orb şi obosit, pricina întregii mele nenorociri, se lăfăie în vintrele lui (de i-ar fi fost smuls cu mult în urmă, cu toate rădăcinile şi bulbii lui!). Securea se roteşte deasupra umărului meu. Tot felul de oameni au făcut asta înaintea mea, soții, fii, iubiți, moştenitori, rivali, nu sunt singura. Ca o bilă agățată de o frânghie, pluteşte în jos, la capătul brațului meu, se cufundă în gâtul de sub mine, şi totul e deodată tumult. Femeia sare în capul oaselor, se uită holbată în jur, scăldată în sânge, nedumerită de şuieratul mânios şi de stropitoarea de lângă ea. Ce noroc că, în momente ca acestea, acțiunea mai amplă se desfăşoară de la sine, iar din partea persoanei care orchestrează nu e nevoie decât de prezență de spirit! Ea îşi întinde cămaşa de noapte, cu decență, peste coapse. Aplecându-mă în față, prinzând ceea ce trebuie să fie unul dintre cei patru genunchi ai lor, prăvălesc lovitura cea mai bună adânc în creştetul capului ei. Ea cade în leagănul propriei poale, se răstoarnă pe stânga într-o minge, tomahacul meu dramatic este încă înfipt în ea. (Cine ar fi crezut că sunt în stare de asemenea lovituri?) Dar nişte degete mă înhață ca o pereche de gheare din partea aceasta a patului, mă dezechilibrez, trebuie să mă țin cu firea, trebuie să le desfac pe rând, unul câte unul, să-mi recuperez (cu ceva efort) toporul, să retez cu scârbă aceste mâini, aceste brațe, până când voi fi liberă să trag un cearşaf peste toată această zvâcnire şi s-o domolesc. Hăcuiesc cu un ritm constant, mai mult poate decât e necesar, dar mă şi calmez, pregătindu-mă pentru ceea ce trebuie să fie o fază cu totul nouă a vieții mele. Pentru că nu trebuie să mă mai chinui să-mi umplu zilele. Am încălcat o poruncă, cine e vinovat nu se plictiseşte niciodată. Am două cadavre de talie mare de care trebuie să mă debarasez, pe lângă multele urme ale violenței mele. Trebuie să-mi compun o mască, să inventez o poveste, şi

asta înainte de ivirea zorilor, înainte ca Hendrik să vină după găleata de muls!

27. Mă întreb: De ce, de când a venit ea clip-clop peste întinderile plane, în docarul tras de-un cal cu pană de struț înfiptă în harnaşament, plină de colb după drumul lung, cu pălăria cu boruri late, am refuzat să-i vorbesc, străduindu-mă cu încăpățânare să-mi continui monologul vieții mele? Pot să-mi imaginez cum ar fi fost să dau paginile dimineților împreună cu ea, în fața ceştilor cu ceai aburind, cu găinile cloncănind afară şi servitorii sporovăind încetişor în bucătărie, indiferent de starea lor de spirit, precauți ori relaxați? Pot să-mi închipui că stăm împreună şi croim, sau ne plimbăm prin livadă, mână în mână, chicotind? E posibil ca eu să fiu prizonieră, nu a singuraticei case de la fermă şi a deşertului de piatră, ci a monologului meu împietrit? Loviturile mele au avut ca scop închiderea acelor ochi cunoscători, sau reducerea la tăcere a vocii ei? Oare dacă am fi stat amândouă aplecate asupra ceştilor noastre de ceai, n-am fi învățat să gângurim între noi, sau, trecând una pe lângă cealaltă prin coridorul întunecat, încinse şi fără somn la ceasul siestei, să ne fi atins, să ne fi îmbrățişat, să ne fi înlănțuit? Oare ochii aceia batjocoritori nu s-ar fi îmblânzit, nu m-aş fi dat eu pe brazdă, n-am fi zăcut una în brațele celeilalte cât era după-amiaza de lungă, şuşotind ca fetele? Eu îi mângâi fruntea, ea îmi adulmecă mâna, eu rămân țintuită în iazurile întunecate ale ochilor ei, nu-mi pasă.

28. Mă întreb: Ce anume din mine mă ademeneşte în dormitoare interzise şi mă împinge să comit acte interzise? Oare o viață întreagă petrecută în deşert, învăluită în acest horn de pânză neagră, m-a răsucit într-un asemenea colac de energie sălbatică, încât un simplu vânzător ambulant sau vreun văr de-al treilea venit în vizită s-ar putea pomeni

otrăvit cu bucata de carne din farfurie ori hăcuit în pat? O viață elementară pârjoleşte indivizii până-i transformă în stări elementare, de mânie pură, de voracitate pură, de trândăvie pură? Nu sunt pregătită, prin educație, pentru o viață de sentimente mai complexe? De aceea n-am părăsit niciodată ferma, îmi e străină viața de la oraş, prefer să mă cufund într-un univers de simboluri, unde pasiunile simple pot să se învârtă şi să fumege în jurul propriilor centre, într-un spațiu nelimitat, într-un timp nesfârşit, alcătuindu-şi propriile forme de damnare?

29. Mă întreb: Dar oare judec oraşul cu dreptate? Nu e posibil să concepi un oraş deasupra, ale cărui acoperişuri aruncă afară fuioarele a o mie de focuri din vetre şi de pe ale cărui străzi se înalță susurul a o mie de voci blestemate care sporovăie? Poate, dar e prea pictural, iar eu nu sunt pictor.

30. Mă întreb: Ce o să fac cu leşurile?

31. Departe, în adâncul pământului, curg râurile subterane, prin caverne întunecate picurând de apă cristalină, morminte, de s-ar putea ajunge la ele, pentru toate secretele de familie ale lumii. Mă avânt în barajul cu apă călduță, caut dolina care, în visele noastre, face semn de chemare din adânc şi duce în regatul subteran. Fusta mi se umflă, pluteşte în jurul taliei mele ca o floare neagră. Picioarele îmi sunt mângâiate de mâzgă roşie, de lintiță. Ca nişte gemeni abandonați, pantofii mă păzesc de pe mal. Dintre toate aventurile, sinuciderea este cea mai literară, devansând până şi crima. Povestea a ajuns la sfârşit, eliberând ultima poezie proastă. Arunc o privire calmă, lungă, de rămas-bun către cer şi stele, care probabil aruncă înapoi o privire lungă şi goală, dau drumul ultimei răsuflări dragi (rămas-bun, spiritule!) şi mă cufund către abis. Apoi transa elegiacă trece şi totul este rece, ud, ca o farsă. Lenjeria mea se umflă de apă. Ajung la fund mult prea

devreme, tot atât de departe de vortexul mitic ca întotdeauna. Primul jet de apă pe care-l trag în nări declanşează tusea şi panica oarbă a unui organism care vrea să trăiască. Mă împing spre suprafaţă cu picioarele şi braţele. Capul meu ţâşneşte gâfâind, cu un icnet de vomă în văzduhul nopţii. Încerc să mă lansez pe orizontală, dar sunt obosită, obosită. Poate dau o dată sau de două ori din braţe de lemn. Poate că mă cufund a doua oară, gust apa cu mai puţină scârbă acum. Poate că ies din nou la suprafaţă, încă zbătându-mă, dar şi aşteptând un interludiu de linişte, să încerc şi să gust langoarea muşchilor mei. Poate că acum bat apa într-un singur loc, o ultimă negociere, renunţând la o răsuflare pentru un singur cuvânt, pe jumătate apă, pe jumătate rugăminte către cel absent, către toţi cei absenţi care se strâng acum în cer, într-un vârtej al absenţei, îndepărtaţi, nevăzători, ca să cheme la ei câinii, să înceteze cu gluma, înainte să mă cufund din nou şi să mă concentrez asupra explorării serioase a ultimelor mele momente.

32. Dar ce ştiu eu despre explorarea acestor adâncuri, eu, roaba care îşi petrece zilele cu o oală pusă la fiert într-un colţ mânjit de funingine, iar nopţile, apăsându-şi încheieturile degetelor în ochi, urmărind inelele de lumină ce se prăvălesc, se rotesc, aşteptând viziuni? Asemenea gestului de a comite crima, faptul de a muri este probabil o poveste mai lugubră decât aceea pe care mi-o spun singură. Lipsită de interacţiune umană, inevitabil supraevaluez imaginaţia şi o aştept să confere banalului o aură strălucitoare de autotranscendenţă. Dar ce rost au apusurile acestea glorioase, mă întreb eu, dacă natura nu ne vorbeşte cu limbi de foc? (Nu sunt convinsă de ceea ce se îndrugă despre particulele de praf suspendate.) De ce toată noaptea răsună ţârâit de greier, iar în zori cântec de pasăre? Dar e târziu. Dacă există un timp pentru meditaţie, există un timp şi pentru a mă întoarce la bucătărie, iar în acest

moment am o treabă serioasă de care trebuie să mă ocup, anume să mă debarasez de cadavre. Pentru că în curând Hendrik o să deschidă uşa din spate şi, chiar dacă e adevărat că esența servituții este intimitatea servitorului cu gunoiul stăpânului său şi că, dintr-o anumită perspectivă, cadavrele sunt şi ele gunoi, Hendrik nu este numai esență, ci şi substanță, nu numai servitor, ci şi străin. Întâi va veni Hendrik după găleata de muls, apoi, niței mai târziu, Anna, să spele vasele, să mături pe jos, să facă paturile. Ce-o să creadă Anna când va găsi gospodăria tăcută, animată doar de zgomotul constant al frecării podelei din dormitorul stăpânului? Ezită, ascultă înainte să bată la uşă. Eu țip speriată, ea mă aude înăbuşit prin uşa grea: „Nu, nu azi! Anna, tu eşti? Azi nu – vino mâine. Acum pleacă, te rog". Ea pleacă, târşâindu-şi picioarele. Stând cu urechea lipită de-o crăpătură, aud cum se închide uşa din spate în urma ei, apoi, deşi ar trebui să nu o mai aud, paşii ei răsună pe pietriş. A mirosit sânge? Se duce să spună?

33. Femeia zace pe-o parte, cu genunchii strânşi până sub bărbie. Dacă nu mă grăbesc, o să-nțepenească în poziția asta. Părul îi cade peste față într-o meşă roşu-închis, lipicioasă. Deşi ultimul ei gest a fost acela de a se feri de toporul îngrozitor, închizând strâns ochii, scrâşnind din dinți, chipul îi este relaxat acum. Dar bărbatul, ținându-se cu dinții de viață, s-a mişcat. Cu siguranță, ultima lui experiență n-a fost una satisfăcătoare, o bâjbâială, cu muşchii nevolnici, după un iluzoriu loc sigur. Atârnă cu brațele şi capul peste marginea patului, înnegrit de propriul sânge. Ar fi fost mai bine pentru el să fi renunțat la blândul spirit, urmându-l până unde se va fi putut pe drumul spre ieşire, închizând ochii peste imaginea rândunicii care plonjează, se ridică, zboară.

34. Ce noroc, în asemenea momente, că există o singură problemă, problema curățeniei. Până nu dispare această placentă însângerată, nu poate exista o viață nouă pentru mine. Aşternuturile sunt îmbibate, vor trebui arse. Salteaua, de asemenea, va trebui arsă, dar nu azi. O baltă de sânge pe podea, şi o să fie şi mai mult sânge când o să mişc leşurile. Cu ele ce să fac? Se pot arde, îngropa ori scufunda. În cazul îngropării sau scufundării, trebuie scoase din casă. Dacă e să fie îngropate, nu pot fi îngropate decât acolo unde pământul e moale, în albie. Dar dacă sunt îngropate în albie, vor fi dezgropate la prima ploaie mare, sau dacă nu la prima, atunci la a doua, şi se vor întoarce în lume legănându-se unul în brațele putrezite ale celuilalt, şi se vor propti în gard, acolo unde acesta traversează râul. Dacă li se atârnă greutăți şi sunt cufundate în lacul din spatele barajului, o să contamineze apa şi-o să reapară sub formă de schelete înlănțuite, rânjind spre cer la următoarea secetă. Dar ori îngropate, ori scufundate, tot vor trebui mutate, fie întregi, cu roaba, fie pe bucăți. Ce limpede îmi funcționează mintea, parcă ar fi mecanismul unei maşinării! Sunt destul de voinică încât să le mut într-o roabă fără ajutorul cuiva, sau trebuie să le tai cu satârul, până le transform în bucăți transportabile? Sunt în stare să duc un singur leş monolitic? Există vreo modalitate decentă de a secționa un cadavru? Ar fi trebuit să fiu mai atentă la arta măcelarului – bunăoară, cum legi cu lanțuri carnea de piatră, fără să sfredeleşti găuri? Şi dacă sfredeleşti, cu ce o faci? Cu burghiul? Cu sfredelul? Ca alternativă, poate fi aşezat pe-un muşuroi de furnici sau într-un colț îndepărtat al fermei, într-o peşteră? Şi dacă aş face un rug funerar în ograda din spate? Şi dacă aş da foc casei cu totul? Sunt în stare?

35. Bineînțeles, adevărul e că sunt în stare de orice. Nu sunt câtuşi de puțin stânjenită de libertatea mea, treburile

astea cer doar răbdare şi meticulozitate, din care, asemenea unei furnici, am din plin, plus un stomac tare. Dacă mă duc să hoinăresc pe dealuri, sunt sigură că la un moment dat o să găsesc bolovani găuriți dintr-o parte într-alta, sfredeliți fără doar şi poate de picurul apei în cine ştie ce eră glacială de demult, sau făuriți astfel într-un cataclism vulcanic. În hangar trebuie să fie metri de lanț providențial, până acum invizibil, dar sărindu-mi deodată în ochi, şi butoiaşe cu praf de puşcă, sarcini de lemn de santal. Dar acum mă pomenesc întrebându-mă dacă n-ar fi timpul să-mi găsesc un complice forțos, care, fără să întrebe ce şi cum, să aburce cadavrele pe umeri şi să-şi ia tălpăşița ca să scape de ele cât mai repede şi mai eficient, bunăoară să le arunce într-o gaură de mină dezafectată şi să pună drept capac un bolovan mare. Căci va veni ziua când nu voi mai putea trăi fără o altă ființă umană, când va trebui să aud o voce diferită, chiar dacă va spune numai măscări. Acest monolog al sinelui este un labirint de vorbe din care nu voi găsi calea de ieşire decât dacă mă călăuzeşte cineva. Îmi dau ochii peste cap, îmi țuguiesc buzele, mă trag de urechi, dar fața din oglindă este fața mea şi va continua să fie a mea chiar dacă o țin în foc până când începe să se scurgă. Nu contează cu ce frenezie trăiesc povestea asta cu moartea sau mă bălăcesc în sânge şi leşie de săpun, nu contează ce urlete de lupi îmi scapă în noapte, actele mele, comise în teatrul macabru al ființei mele, rămân o simplă chestiune de comportament. Nu jignesc pe nimeni, pentru că nu am pe cine jigni, nu sunt decât servitorii şi morții. Cum să fiu salvată? Şi chiar sunt eu (frec – frec – frec), doamna asta cu genunchii goi? Am participat eu, adevărata eu din adânc, de dincolo de vorbe, la aceste fenomene mai profund decât prin simpla prezență la un anumit moment în timp, într-un anumit punct în spațiu, în care un episod de violență, urmat de un episod de spălat podele, în locul servitorilor, au trecut

cu zgomot în drumul lor dinspre nicăieri spre nicăieri? Dacă mă întorc cu spatele şi plec, oare toată scena asta însângerată, luminată de-o lampă, nu se va pierde în tunelul memoriei, nu va trece prin porţile de corn şi mă va lăsa înfigându-mi încheieturile degetelor în ochi, în cămăruţa funestă de la capătul coridorului, aşteptând ca sprâncenele tatălui meu să se unească, apoi iazurile negre de sub ele, apoi caverna gurii din care răsună la nesfârşit eternul lui NU?

36. Căci, la urma urmei, el nu moare atât de uşor. Prost dispus, cu dureri din pricina şezutului în şa, el e cel care apare călare la apusul soarelui, care dă din cap când îl salut, care intră cu paşi mari în casă şi se trânteşte în fotoliu, aşteptând să-l ajut să-şi scoată cizmele. Zilele de odinioară sunt tot aici. Nu a adus acasă o nevastă nouă, eu încă sunt fiica lui, poate chiar fiica lui bună, dacă aş putea să retrag vorbele rele pe care le-am spus, deşi ar fi bine, îmi dau eu seama, să mă feresc din calea lui în timp ce întoarce pe toate feţele un eşec pe care eu, inocentă în privinţa obiceiurilor de a face curte, ţinută toată viaţa în întunericul problemelor economice, nu-l voi înţelege. Inima mea tresare la această a doua şansă, dar mă mişc prudentă, ferindu-mi ochii.

37. Tata dă mâncarea deoparte, neatinsă. Şade în camera din faţă, se uită fix la grătarul căminului. Eu îi aprind lampa, dar el mă alungă cu un gest al mâinii. În camera mea, încep să-mi rod tivul şi-mi acordez urechile la tăcerea lui. Oftează oare între bătăile pendulei? Mă dezbrac şi mă culc. Dimineaţa, camera din faţă e goală.

38. În urmă cu şase luni, Hendrik şi-a adus acasă noua mireasă. Au traversat câmpia într-un docar tras de-un măgar, clip-clop, colbuiţi după drumul lung din Armoede până aici. Hendrik purta costumul negru primit de la tata,

cu o pălărie de fetru cu boruri largi şi o cămaşă închisă până la gât. Mireasa lui şedea lângă el, strângându-şi şalul, vulnerabilă, temătoare. Hendrik a cumpărat-o de la tatăl ei în schimbul a şase capre şi o bancnotă de cinci lire, promiţând încă o bancnotă de cinci lire, sau poate încă cinci capre, chestiile astea nu sunt mereu clare. N-am văzut niciodată Armoede, îmi vine să cred că n-am fost niciodată nicăieri, par să nu ştiu nimic sigur, poate că sunt doar o fantomă sau un abur care pluteşte la intersecţia unei anumite latitudini cu o anumită longitudine, suspendat aici de către un tribunal inimaginabil, până la comiterea unui anumit act, un ţăruş înfipt în inima unui cadavru îngropat la o răscruce, poate, sau un castel năruindu-se într-un lac, sau cine ştie ce altceva. N-am fost niciodată în Armoede, dar, fără vreun efort – iată una dintre aptitudinile mele –, pot să dau viaţă dealului sterp, bătut de vânturi, cocioabelor din tablă, cu pânză de sac la intrare, găinilor sortite pieirii, râcâind în praf, copiilor cu lumânări de guturai la nas, târându-se înapoi de la zăgaz cu găleţile de apă, aceloraşi găini zburătăcind acum din faţa docarului tras de-un măgar, în care Hendrik îşi duce mireasa-copil, sfioasă, cu basma pe cap, şi în acest timp cele şase capre oferite ca dotă adulmecă spinii şi urmăresc prin ochii lor galbeni o scenă a cărei plenitudine îmi rămâne necunoscută pentru totdeauna, tufele de scaieţi, bălegarul, găinile, copiii care aleargă în urma docarului, toţi strânşi într-un tot sub soare, inocenţi, dar pentru mine doar nume, nume, nume. Nu încape îndoială, ceea ce mă face să nu mă dau bătută (vezi lacrimile care curg pe laturile nasului meu, doar metafizica le ţine să nu cadă pe pagină, plâng pentru inocenţa pierdută, a mea şi a omenirii) este hotărârea mea, hotărârea mea de fier, hotărârea mea de fier, intractabilă, rizibilă, de a trece prin ecranul de nume în ochiul de capră, să văd, aşa cum văd caprele, Armoede şi deşertul de piatră, ca să le

numesc numai pe acestea, în ciuda a toate cele spuse de filozofi (şi ce ştiu eu, o biată femeie de la ţară, despre filozofie, în timp ce lampa pâlpâie şi ceasul bate ora zece?).

39. Cufundată în somn, ea zace toată noaptea lângă Hendrik, încă un copil care creşte, acum puţin la genunchi, acum puţin la talie, proporţii delicate. În zilele de demult, zilele duse, când Hendrik şi-ai lui îşi duceau oile late-n şolduri şi-n cozi de la o păşune la alta, epoca de aur de dinainte să fi apărut viermele purtat, neîndoielnic, pe aripi de-o furtună colosală, şi şi-au aşezat tabăra exact aici unde şed eu, ce coincidenţă, poate că pe vremuri, când Hendrik era un patriarh care nu-şi îndoia genunchiul în faţa nimănui, şi-a vârât în pat două neveste care-l venerau, îi împlineau vrerea, îşi adaptau trupurile la dorinţele lui, dormeau neîntoarse lângă el, nevasta bătrână de-o parte, nevasta tânără de cealaltă parte, eu aşa îmi imaginez. Dar în seara asta Hendrik are o singură nevastă, şi bătrânul Jakob din clădirea şcolii are o singură nevastă, care face mutre şi bombăne tot timpul. Adusă de vânt la miez de noapte vine vocea ei certăreaţă, din fericire cuvinte indistincte, prea mult scandal strică, dar tonurile ameninţătoare sunt limpezi.

40. Aceasta nu e casa lui Hendrik. Nimeni nu e ancestral în deşertul de piatră, nimeni în afară de insecte, printre care eu însămi, un gândac negru, subţire, cu aripi-fantoşă, care nu depune ouă şi clipeşte în soare, o adevărată enigmă pentru entomologi. Strămoşii lui Hendrik din vremurile de demult au străbătut în lung şi-n lat deşertul cu turmele lor, cu bunurile lor, îndreptându-se de la A la B sau de la X la Y, adulmecând după apă, abandonându-i pe cei rămaşi în urmă, făcând marşuri forţate. Apoi, într-o bună zi, au început să se ridice garduri – speculez, desigur –, oameni călare s-au ivit şi, din chipuri ascunse în umbră, au emis

invitații de oprire şi statornicire, care ar fi putut fi şi porunci sau ar fi putut fi ameninţări, nu se ştie, şi astfel omul a devenit păstor, iar copiii lui la fel, şi nevestele s-au apucat de spălat. Fascinantă, această istorie colonială: mă întreb dacă e posibilă o istorie speculativă, aşa cum sunt posibile o filozofie speculativă, o teologie speculativă, iar acum, se pare, o entomologie speculativă, toate născocite de mine, ca să nu mai vorbesc de geografia deşertului de piatră şi de creşterea animalelor. Şi ştiinţele economice: cum să explic bazele economice ale existenţei mele, cu migrenele şi siestele ei, cu plictiseala şi lâncezelile speculative, dacă oile nu au ce mânca (la urma urmei, aceasta nu e o fermă de insecte); iar eu ce le-am asigurat altceva decât pietre şi lăstăriş? Lăstărişul trebuie să fie cel care hrăneşte oile care mă hrănesc pe mine, iarba uscată şi pălită, tufele cenuşii, lugubre pentru ochii mei, dar plesnind de virtuţi şi suculenţă pentru ochii lor. În istoria colonială mai există un moment măreţ, când prima oaie merinos a fost ridicată de pe punte, cu un sistem de scripeţi, cu o curea de pânză petrecută pe sub pântece, animalul behăind de groază, neştiind că acesta e pământul făgăduinţei unde va zămisli generaţie după generaţie, hrănindu-se cu tufele nutritive şi asigurând baza economică pentru prezenţa tatei şi a mea în această casă singuratică, unde batem din picioare, aşteptând ca lâna să crească şi strângem în jurul nostru rămăşiţele triburilor pierdute ale hotentoţilor, ca să tundă lâna şi să scoată apa din pământ, şi să fie păstori şi servitori personali întru eternitate, şi unde suntem devoraţi de plictis şi smulgem aripile muştelor.

41. Hendrik nu s-a născut aici. A venit de nicăieri, copilul unui tată şi al unei mame, necunoscuţi mie, trimis pe lume în vremuri grele, cu sau fără binecuvântare, ca să-şi câştige pâinea. Şi-a făcut apariţia într-o după-amiază, cerând de lucru, deşi nu-mi pot imagina de ce tocmai aici, ne aflăm pe

drumul dinspre nici un A spre nici un B pe această lume, dacă o asemenea soartă este posibilă din punct de vedere topologic, sper să folosesc corect cuvântul, n-am avut niciodată vreun tutore, nu sunt una dintre acele domnişorele cu picioare lungi, pe care le îndrăgesc tutorii rătăcitori, trăgându-şi scaunele lângă ele, ci sunt morocănoasă, mereu asudată, iar angoasa mă tâmpeşte. Hendrik a sosit într-o după-amiază, un băiat de şaisprezece ani, bănuiesc, acoperit de colb, desigur, cu un băţ în mână şi o desagă pe umăr, oprindu-se la piciorul scării şi uitându-se în sus spre locul unde şedea tata fumând, cu privirile pierdute în depărtare: ăsta e obiceiul nostru aici, aceasta trebuie să fie originea înclinării noastre spre speculaţie, aţintirea privirii în depărtare, aţintirea privirii în foc. Hendrik şi-a scos pălăria, gest caracteristic, un băiat de şaisprezece ani care îşi ţine pălăria la piept, aici toţi bărbaţii şi băieţii poartă pălărie.

— *Baas*[5], a zis Hendrik, bună ziua, *baas*. Caut de muncă.

Tata şi-a dres glasul şi a înghiţit. Îi redau cuvintele; nu am de unde să ştiu dacă Hendrik a auzit ce am auzit eu pe lângă ce-a spus tata, şi probabil că nu am auzit în ziua aceea, dar aud acum în urechea mea internă, penumbra arţagului sau a dispreţului faţă de cuvinte.

— Ce fel de muncă?

— Orice... muncă să fie, *baas*.

— De unde eşti?

— Din Armoede, *baas*. Dar acum vin de la *baas* Kobus. *Baas* Kobus zice că *baas* are de muncă aici.

— Munceşti pentru *baas* Kobus?

---

[5] „Stăpân” (în afrikaans în original).

— Nu, nu muncesc pentru *baas* Kobus. Am fost acolo să caut de muncă. Apoi *baas* Kobus a zis că *baas* are de muncă. Aşa că am venit.

— Ce muncă poți să faci? Poți să munceşti la oi?

— Da, mă pricep la oi, *baas*.

— Câți ani ai? Ştii să numeri?

— Sunt voinic. O să muncesc. *Baas* o să vadă.

— Eşti singur?

— Da, *baas*, acum sunt singur.

— Cunoşti oamenii de la ferma mea?

— Nu, *baas*, nu cunosc pe nimeni aici.

— Acum ascultă cu atenție. Cum te cheamă?

— Hendrik, *baas*.

— Ascultă cu atenție, Hendrik. Te duci la bucătărie şi îi spui Annei să-ți dea pâine şi cafea. Spune-i să-ți aranjeze un loc unde să dormi. Mâine-dimineață devreme te vreau aici. Atunci o să-ți spun ce treabă ai. Acum pleacă.

— Da, *baas*. Mulțumesc, *baas*.

42. Cât de satisfăcătoare e curgerea acestui dialog! De-ar fi toată viața mea aşa, întrebare şi răspuns, cuvânt şi ecou, în locul chinuitorului: şi apoi? Şi apoi? Discuțiile bărbaților sunt atât de pline de scop comun! Ar fi trebuit să fiu bărbat, n-aş fi crescut atât de acră, mi-aş fi petrecut zilele în soare, făcând ce-or fi făcând bărbații, sapă gropi, construiesc garduri, numără oi. Ce mă aşteaptă pe mine în bucătărie? Pălăvrăgeala servitoarelor, bârfe, suferințe, prunci, abur, mirosuri de mâncare, blană de pisică la glezne – ce viață să-mi țes din toate astea? Nici măcar decenii de carne de oaie, şi dovleci, şi cartofi n-au reuşit să-mi modeleze maxilarele, pieptul şi coapsele unei adevărate neveste-bucătărese, n-au reuşit decât să-mi facă bucile slăbănoage să atârne la spate, pe picioare în jos. Căci, vai, puterea voinței mele, pe care mi-o imaginez ca pe-o sârmă în teacă de *crêpe*, n-a fost, la urma urmei, suficient de mare încât să mă mențină pentru

totdeauna neatinsă de moleculele acelea de grăsime: pierind cu milioanele în campaniile lor împotriva animalculelor din sângele meu, îşi împing totuşi drumul înainte, un val uriaş de guri oarbe, aşa mi le imaginez în timp ce şed an după an la masă în faţa tatălui meu tăcut, ascultând dinţii minusculi dinlăuntrul meu. Nu trebuie să te aştepţi la miracole din partea unui trup. Chiar şi eu voi muri. Cât de umilitor!

43. Oglinda. Moştenită de la mama mea de mult pierdută, al cărei portret trebuie să fie cel care atârnă pe perete în sufragerie, deasupra capetelor tatălui meu tăcut şi al sinelui meu la fel de tăcut, deşi nu înţeleg de ce, atunci când aduc în memorie acel perete, văd sub galeria pentru tablouri doar o înceţoşare cenuşie, o fâşie de înceţoşare cenuşie, dacă se poate imagina aşa ceva, trasată de ochiul meu de-a lungul peretelui... Moştenită de la mama mea de mult pierdută, pe care o voi găsi într-o bună zi, oglinda umple uşa garderobului de la piciorul patului meu. Nu-mi face nici o plăcere să meditez la oglindirile trupului meu, dar când trag pe mine cămaşa de noapte, care e albă – în alb, noaptea, în negru, ziua, aşa mă îmbrac – şi ciorapii de noapte, din pricina frigului iernii, şi boneta de noapte împotriva curentului, uneori las lampa să ardă şi mă întind pe pat, sprijinindu-mă într-un cot, şi zâmbesc imaginii care stă întinsă pe pat cu faţa spre mine, sprijinită într-un cot, şi uneori chiar îi vorbesc – oglinzii ori imaginii. În astfel de momente observ (de mare ajutor e dispozitivul acesta pentru a scoate la lumină tot felul de lucruri, dacă oglinda poate fi numită dispozitiv, fiind atât de simplă, fără nici un mecanism) cât de des creşte părul între ochi şi mă întreb dacă încruntătura mea, încruntătura mea de rozătoare – ca să spun lucrurilor pe nume, n-am nici un motiv să iubesc faţa asta – n-ar putea fi atenuată cosmetic, dacă aş smulge cu o pensetă câteva fire, sau chiar pe toate, într-un smoc, aşa cum se smulg morcovii cu cleştii, şi astfel mi-aş depărta

ochii şi aş crea iluzia de graţie şi chiar de bună dispoziţie. Şi nu mi-aş putea îmblânzi aspectul dacă mi-aş lăsa părul liber din plasa şi acele în care-l prind în timpul zilei, şi din boneta din timpul nopţii, şi l-aş spăla, şi l-aş lăsa mai întâi până la ceafă, şi într-o bună zi până la umeri, căci dacă părul creşte la cadavre, de ce nu mi-ar creşte şi mie? Şi n-aş fi mai puţin urâtă dacă aş face ceva pentru dinţii ăştia ai mei, am prea mulţi, ce-ar fi să sacrific câţiva, ca să las altora spaţiu să crească, dacă nu sunt prea bătrână pentru asta? Cât de netulburată mă gândesc la smulsul dinţilor: de multe lucruri mă tem, dar durerea nu pare să fie printre ele. M-aş aşeza (îmi spun) în faţa oglinzii, aş încleşta fălcile cleştilor pe un dinte condamnat şi aş trage şi m-aş chinui până ar ieşi. Apoi aş trece la următorul. Şi după ce-aş isprăvi cu dinţii şi sprâncenele, aş continua cu aspectul tenului. Aş alerga în fiecare dimineaţă până în livadă, m-aş pune sub pomi, sub caişi, sub piersici, smochini, şi aş devora fructe până când intestinele mele ar ceda. Aş face exerciţii, o plimbare dimineaţa, până la albia râului, o plimbare seara, pe deal în sus. Dacă pricina care-mi face pielea mată şi palidă, carnea atât de subţire şi grea, este de natură fizică, dacă asemenea combinaţii sunt posibile, încât uneori mă întreb dacă sângele curge în mine sau pur şi simplu bălteşte, sau dacă am douăzeci şi una de piei, şi nu doar şapte, cum spun cărţile – dacă pricina este de natură fizică, atunci leacul trebuie să fie fizic; dacă nu, în ce să mai crezi?

44. Dar ce bucurie ar fi să fiu doar banală, o moştenitoare banală, placidă, cu cap sec, speriată că va fi uitată pe raft, gata să se dăruiască trup şi suflet primului doritor care trece prin preajmă, chiar şi unui vânzător ambulant, chiar şi unui profesor de latină itinerant, şi să-i zămislească şase fete şi să-i îndure loviturile şi înjurăturile cu dârzenie creştinească, şi să trăiască o viaţă decentă, obscură, în loc

să mă sprijin într-un cot şi să mă uit la mine în oglindă, într-o atmosferă tot mai adâncă de întuneric şi de pieire, dacă oasele mele îmi spun adevărul. Păi, de vreme ce sunt în stare să-mi părăsesc atât de implacabil patul cald la cinci dimineața, să aprind focul în sobă, cu picioarele vinete de frig, cu degetele lipindu-mi-se de vasele de fier înghețate, de ce nu mă reped acum prin lumina lunii până la lada cu unelte, până la livadă, să încep toată treaba asta cu smulsul părului şi smulsul dinților şi mâncatul fructelor, până nu e prea târziu? Există ceva în mine care iubeşte ce e sumbru, ce e hidos, ce e sortit pieirii, care îşi părăseşte culcuşul şi se ghemuieşte într-un ungher întunecat, printre rahați de şobolani şi oase de găină, în loc să se supună bunei-cuviințe? Şi dacă există, de unde vine? Din monotonia a ceea ce mă înconjoară? Din toți aceşti ani în mijlocul naturii, la şapte leghe depărtare de cel mai apropiat vecin, jucându-mă cu bețe, şi pietre, şi insecte? Nu cred, deşi cine sunt eu să spun? De la părinții mei? De la tatăl meu, furios, lipsit de iubire? De la mama, acel oval estompat din spatele capului tatălui meu? Poate. Poate de la ei, împreună şi în parte, şi de mai departe de ei, de la cei patru bunici, pe care i-am uitat, dar pe care cu siguranță mi-i pot aminti în caz de nevoie, şi de la cei opt străbunici, şi de la cei şaisprezece stră-străbunici, exceptând cazul în care nu e vreun incest pe linie, şi de la cei treizeci şi doi înainte de ei, şi tot aşa până ajungem la Adam şi Eva, şi în sfârşit la mâna lui Dumnezeu, printr-un proces a cărui matematică mi-a scăpat întotdeauna. Păcatul originar, degenerescența liniei: iată două ipoteze frumoase, curajoase pentru fața mea urâtă şi pentru dorințele mele tenebroase şi pentru lipsa impulsului de a sări din pat în această clipă, pentru a mă curarisi. Dar explicațiile nu mă interesează. Nu mă interesează întrebări de genul de ce? sau pentru ce?, privitoare la ființa mea. Mă interesează soarta; sau, dacă nu

există soartă, mă interesează ceea ce-mi pregăteşte viitorul. Femeia cu bonetă de noapte care mă priveşte din oglindă, femeia care, într-un anumit sens, sunt eu, se va ofili şi îşi va da sufletul aici, în inima ţării, dacă nu va avea măcar o pojghiţă de întâmplări cu care să-şi ducă zilele. Nu mă interesează să devin una dintre acele persoane care se uită în oglindă şi nu văd nimic, sau merg în soare şi nu au umbră. Depinde de mine.

45. Hendrik. Hendrik este plătit cu bani şi în natură. Ceea ce pe vremuri era doi şilingi la sfârşitul unei luni, acum a crescut la şase şilingi. De asemenea, două oi pentru tăiere şi raţii săptămânale de făină, mălai, zahăr şi cafea. Are şi o parcelă pentru legume, numai a lui. Se îmbracă în hainele bune pe care tata nu le mai poartă. Pantofi îşi face singur, din piei pe care le tăbăceşte singur. Duminica e liber. Când e bolnav, primeşte îngrijiri. Când va îmbătrâni prea mult ca să mai muncească, îndatoririle lui vor fi lăsate în seama unui bărbat mai tânăr, iar el se va retrage pe o bancă la soare, de unde îşi va privi nepoţii cum se joacă. Locul de veci îi este însemnat în cimitir. Fiicele lui îi vor închide ochii. Sunt şi alte feluri de a aranja lucrurile, dar nu cunosc nici unul mai paşnic decât acesta.

46. Hendrik doreşte să-şi înceapă o spiţă a lui, modestă, în paralel cu aceea a bunicului şi a tatălui meu, ca să-i pomenesc numai pe ei. Hendrik ar vrea o casă plină de fii şi fiice. De aceea s-a însurat. Se gândeşte că al doilea fiu, cel obedient, va rămâne la vatră, va deprinde muncile de la fermă, va fi stâlpul pe care se va bizui el, se va însura cu o fată bună şi va continua spiţa. Fiicele, gândeşte el, vor munci la bucătăria fermei. În serile de sâmbătă, vor fi curtate de băieţi de la fermele din vecinătate, vor străbate kilometrii nesfârşiţi ai *veldt*-ului pe biciclete, cu chitarele prinse cu nişte curele pe după umeri, şi vor zămisli copii din

flori. Primul fiu, cel năbădăios, cel care nu va spune Da, va pleca de-acasă, va căuta de lucru la căile ferate, va fi înjunghiat într-o încăierare şi va muri singur, frângând inima mamei lui. Cât despre ceilalţi fii, cei neînsemnaţi, poate că şi ei vor pleca să caute de lucru şi nu se va mai auzi de ei, sau vor muri în fragedă pruncie, dimpreună cu un număr de fete, astfel că, deşi linia se va ramifica, nu va ajunge prea departe. Acestea sunt ambiţiile lui Hendrik.

47. Hendrik şi-a găsit o nevastă din pricină că nu mai este un bărbat tânăr, din pricină că nu doreşte ca sângele lui să dispară de pe pământ pentru totdeauna, din pricină că a ajuns să se teamă de căderea nopţii, din pricină că omul n-a fost făcut să trăiască de unul singur.

48. Nu ştiu nimic despre Hendrik. Şi aceasta deoarece, în toţi anii petrecuţi împreună la fermă, el şi-a ştiut locul, iar eu m-am ţinut la distanţă; şi combinaţia celor două, locul şi distanţa, a făcut ca privirea mea să se oprească asupra lui, a lui să se oprească asupra mea, să rămână şi una, şi alta binevoitoare, necurioase, distante. În cazul meu, simt nevoia unei explicaţii în acest punct. Hendrik este un om care munceşte la fermă. Un bărbat înalt, cu umeri drepţi, cu pielea cafenie, cu pomeţi înalţi şi ochi oblici, care traversează ograda cu mers grăbit, neobosit, pe care nu-l pot imita, picioarele se mişcă mai degrabă din şold, nu îndoite de la genunchi, un bărbat care taie oile pentru noi în serile de vineri şi agaţă carcasele în copac, şi taie lemnele, şi mulge vaca, iar dimineaţa spune „'Neaţa, domnişoară", îşi ridică pălăria şi-şi vede de treburile lui. Ne avem locurile noastre, Hendrik şi cu mine, stabilite după un cod vechi, foarte vechi. Cu o uşurinţă fluidă, executăm, fiecare, paşii dansului nostru.

49. Eu păstrez distanţa tradiţională. Sunt o stăpână bună, cu judecată dreaptă, binevoitoare, atentă, nicidecum

o cotoroanță, în nici un sens. Pentru servitori, înfățișarea mea nu contează, şi eu le sunt recunoscătoare. Prin urmare, ceea ce simt că este adus de briza uşoară a zorilor simt şi alții, nu numai eu. Toți simțim acelaşi lucru şi cu toții suntem cuprinşi de tulburare. Zac trează, ascult țipetele înăbuşite, sugrumate, ale dorinței şi durerii, ale dezgustului, supliciului, chiar şi ale chinului, care se învolburează, planează, tremură în toată casa, încât ai putea crede că e infestată de lilieci, de lilieci chinuiți, dezgustați, îndurerați, tânjitori, în căutarea unui loc de cuibărit pierdut, văitându-se pe un ton atât de ascuțit, încât până şi câinii se chircesc, iar eu simt o arsură în urechea mea internă, care, chiar şi de-aş dormi în adâncul pământului, ar tresări la semnalele tatălui meu. Din dormitorul lui vin țipetele, mai ascuțite, mai mânioase şi mai jalnice decât oricând, şi asta de când Hendrik şi-a adus acasă fata din Armoede – colbul se ridica alene în urma docarului, măgarii se opinteau în susul potecii, până la căsuță, osteniți după drumul lung. La uşă, Hendrik trage de hățuri, propteşte biciul în inelul lui, coboară, o ridică pe fată şi o pune jos, apoi se întoarce cu spatele la ea şi începe să deshame măgarii. Şi stând acolo pe *stoep*[6], la şase sute de metri depărtare, tatăl meu vede pentru prima oară, prin binoclul lui greu, basmaua roşie, ochii depărtați, bărbia ascuțită, dinții mici, ascuțiți, maxilarul de vulpiță, brațele subțiri, trupul zvelt al Annei lui Hendrik.

50. Raza intensă a privirii mele se roteşte şi, preț de-o clipă, mireasa-copil a lui Hendrik este luminată când coboară din docarul tras de măgari. Apoi, asemenea unui paznic de far, legat în scaunul său, ca măsură de siguranță în fața celui de-al şaptelea val, cel perfid, mă uit cum fata se

[6] „Verandă” (în afrikaans, în original).

retrage în întuneric, aud scrâşnetul roţilor care învârt farul şi aştept ca Hendrik, sau tata, sau cealaltă femeie să înoate în raza privirii mele şi să strălucească, preţ de o clipă, de o lumină care nu e a lor, ci vine de la mine, şi ar putea foarte bine să nu fie lumină, ci foc. Îmi spun că nu trebuie decât să mă desprind din legături şi să apăs levierul aflat la îndemână, pentru ca roţile să se oprească din scrâşnit şi lumina să cadă nemişcată pe fată, pe braţele ei subţiri, pe trupul ei zvelt; dar sunt laşă – ca să nu spun mai mult –, raza se roteşte şi într-o clipă văd deşertul de piatră sau caprele sau faţa mea în oglindă, obiecte asupra cărora pot elibera fericită răsuflarea acidă uscată pe care mi-am reprimat-o cu atâta suferinţă, răsuflare care este la urma urmei, nu pot să neg, spiritul meu, sinele meu, sau tot atât pe cât este şi lumina. Deşi s-ar putea să mă doară să abdic de la tronul conştiinţei şi să intru în starea de a fi proprie caprelor, pietrelor, durerea aceasta nu mi se pare intolerabilă. Şezând aici, ţin caprele şi pietrele, întreaga fermă şi chiar şi împrejurimile, atâtea câte le ştiu, suspendate în această ambianţă a mea, rece, alienantă, dându-le, piesă cu piesă, în schimbul jetoanelor verbale. O pală fierbinte ridică, apoi lasă să cadă un fuior de praf ocru. Peisajul se recompune, se aşază. Apoi Hendrik îşi ajută mireasa să coboare din docar. Vioaie şi neştiutoare sub lentilele binoclului, face primii paşi spre căsuţă, încă ţinând ceea ce pare a fi un buchet de flori de câmp veştede, păşind cu vârfurile picioarelor întoarse sfielnic spre înăuntru, carne fragedă frecându-se de carne fragedă pe sub pânza scrobită a fustei, şi cuvintele încep din nou să şovăie. Cuvintele sunt monedă. Cuvintele alienează. Limba nu e mediu propice dorinţei. Dorinţa este extaz, nu schimb. Doar prin alienarea obiectului dorinţei ajunge limba să-l stăpânească. Mireasa lui Hendrik, ochii ei de vulpiţă vicleană, şoldurile înguste sunt dincolo de bâjbâielile cuvintelor, până când dorinţa

consimte să se preschimbe în curiozitatea privitorului. Frenezia dorinței în ambianța cuvintelor dă naştere maniei enumerării. Mă lupt cu proverbele infernului.

51. La ceasul de dinaintea zorilor, Hendrik se trezeşte din pricina unor sunete prea subtile pentru urechea mea, schimbări de direcție ale vântului, freamătul păsărilor la capătul somnului. În întuneric, îşi pune pantalonii, încălțările, jacheta. Reaprinde focul şi face cafeaua. În spatele lui, străina îşi trage un *kaross*[7] în jurul urechilor şi zace întinsă, urmărindu-l din priviri. Ochii îi lucesc portocalii. Fereastra închisă, aerul din căsuță, îmbâcsit de mirosuri omeneşti. Au zăcut goi toată noaptea, trezindu-se, dormind, eliberându-şi mirosurile complexe; acreala afumată a celor de culoare o recunosc cu ochii închişi, poate că am avut o doică de culoare, deşi nu mi-o amintesc; (adulmec din nou, celelalte mirosuri sunt mai puternice) cu siguranță mirosul de fier al sângelui; pătrunzând ascuțit prin sânge, urma subțire, înțepătoare, a excitației fetei; şi în fine, inundând aerul cu o dulceață lăptoasă, puhoiul răspunsului lui Hendrik. Întrebarea ce ar putea fi pusă nu este cum de eu, fată bătrână, singuratică, ştiu asemenea lucruri. Nu degeaba îmi petrec serile cocoşată pe dicționar. Cuvintele sunt cuvinte. N-am pretins niciodată că am înțeles ce s-a întâmplat în noaptea aceea. Eu sunt un factor, drept care mă ocup doar de semne. Adevărata întrebare este următoarea: dacă eu ştiu aceste lucruri, atunci, nu-i aşa, tatăl meu ştie cu mult mai multe şi, prin urmare, cum de nu plesneşte cochilia fierbând a inimii lui, care se umflă de invidie în miezul ei? Ridic, adulmec, descriu, las să cadă, mă mişc de la un articol la celălalt, numerotând constant

---

[7] Manta sau cuvertură brodată, confecționată din piei de animale (în afrikaans, în original).

universul cu vorbele mele; dar el ce arme are ca să țină în şah dragonii dorinței? Nu prorocesc, însă o răcire a vântului îmi spune că se apropie dezastrul. Aud paşi întunecați pe coridoarele pustii ale casei noastre. Îmi strâng umerii şi aştept. După decenii de somn, ceva se va abate asupra noastră.

52. Hendrik se lasă pe vine în fața focului, ca să verse apa fiartă peste cafeaua măcinată. Cât va dura idila, el îşi va face singur cafeaua. Apoi fata, preschimbată între timp din vizitatoare-spiriduş în nevastă, va învăța să se trezească prima şi, fără îndoială, se va striga la ea şi va fi şi bătută. Neştiutoare, fata îl urmăreşte plină de zel, frecându-şi tălpile calde una de alta.

53. Hendrik iese afară în rămăşițele lumii nocturne. În copacii de pe malurile albiei, păsările încep să se agite. Stelele sunt limpezi ca gheața. Pietricele scrâşnesc uscat sub încălțările lui. Aud zăngănitul găleții pe podeaua de piatră a cămării, apoi pasul lui grăbit îndepărtându-se cu scârțâit de tălpi spre grajd. Tata dă la o parte păturile, sare din pat, păşeşte în ciorapi pe podeaua rece. În camera mea, eu mă îmbrac deja, pentru că trebuie să-i pregătesc cafeaua, s-o aibă gata atunci când, încruntat, tras la față, intră în bucătărie. Viața la fermă.

54. Nici un cuvânt despre căsătorie nu a fost schimbat între Hendrik şi tatăl meu din ziua în care Hendrik a venit să ceară voie să plece să-şi aducă o nevastă la fermă, iar tata i-a răspuns: „Fă cum vrei”. Petrecerea de nuntă a avut loc la Armoede, noaptea nunții, pe drum încoace sau aici, nu ştiu, iar a doua zi Hendrik s-a întors la muncă. Tata a mărit rațiile, fără însă a le face vreun dar de nuntă. Prima oară când l-am văzut pe Hendrik după primirea veştii, i-am

spus: „Felicitări, Hendrik”, iar el şi-a dus mâna la pălărie, a zâmbit şi mi-a răspuns: „Mulțumesc, domnişoară”.

55. Şezând pe *stoep* unul lângă altul, privind ultimele lumini ale apusului, aşteptând stelele căzătoare, auzim uneori zbârnâitul corzilor chitării lui Hendrik, stângaci, blând, pe malul celălalt al râului. Într-o noapte, când văzduhul era cum nu se poate mai nemişcat, l-am auzit cântând *Hand vol vere*[8] de la un capăt la altul. Dar, în cele mai multe nopți, vântul alungă sunetele firave şi am putea să trăim pe planete diferite, noi pe-a noastră, ei pe-a lor.

56. N-o prea văd pe mireasa lui Hendrik. În timp ce el e plecat, ea stă în căsuță, aventurându-se doar până la dig, după apă, sau până la râu, după lemne, unde ochii îmi sunt infailibil atraşi de basmaua ei stacojie săltând printre copaci. Se deprinde cu noua ei viață, cu rutina gătitului şi a spălatului, cu îndatoririle față de soț, cu propriul ei trup, cu cei patru pereți din jurul ei, cu privelişte din pragul uşii de la intrare şi cu marea casă spoită a fermei, care se află în centrul acelei privelişti, cu bărbatul masiv şi femeia slăbănoagă, sprintenă, care urcă pe *stoep* seara privind în gol, în depărtări.

57. Duminica, Hendrik şi nevasta lui îi vizitează pe Jakob şi pe Anna. Îşi pun cele mai bune haine, înhamă măgarii şi pornesc haida-hai, pe drumul de câteva sute de metri, până la şcoala veche. O întreb pe Anna cum e fata. Îmi răspunde că e „dulce”, dar încă un copil. Dacă ea e copil, eu ce sunt? Îmi dau seama că Anna ar vrea s-o ia sub aripa ei.

---

[8] „Pumn de pene” (în afrikaans, în original).

58. Cu pălăria în mână, Hendrik stă în pragul bucătăriei, aşteptând să ridic eu privirile. Le întâlnesc pe-ale lui peste vasul de frământat aluatul şi peste găocile ouălor.

— Bună dimineaţa, domnişoară.

— Bună dimineaţa, Hendrik. Cum vă mai e?

— Suntem bine, domnişoară. Am venit să întreb: poate are domnişoara ceva de lucru în casă? Pentru nevastă-mea, domnişoară.

— Da, poate am, Hendrik. Dar unde e nevasta ta?

— E aici, domnişoară.

Face un semn din cap, apoi îmi regăseşte privirea.

— Spune-i să intre.

Se răsuceşte şi spune „*Hê*!”, cu un zâmbet strâns. O străfulgerare stacojie, şi fata se furişează în spatele lui. El păşeşte în lături, lăsând-o pe ea în cadrul uşii, cu mâinile încleştate şi ochii în pământ.

— Prin urmare, tu eşti o altă Anna. Acum avem două Anne.

Ea dă din cap, ferindu-şi în continuare chipul.

— Vorbeşte cu domnişoara! şopteşte Hendrik.

Vocea îi e aspră, ceea ce nu înseamnă nimic, toţi ştim asta, sunt jocuri pe care le jucăm unii cu alţii.

— Anna, domnişoară, şopteşte Anna.

Îşi drege încetişor glasul.

— Atunci tu va trebui să fii Klein-Anna – nu putem avea două Anne în aceeaşi bucătărie, nu-i aşa?

E frumoasă. Capul şi ochii îi sunt mari, ca ai unui copil, conturul buzelor şi al pometilor pare că i-a fost desenat cu creionul. Anul ăsta, şi anul ce vine, şi poate următorul vei fi tot frumoasă, zic eu în sinea mea, până apare al doilea copil, apoi sarcinile şi suferinţele, mizeria şi monotonia te epuizează, iar Hendrik se simte trădat, e înverşunat, începeţi să ţipaţi unul la altul, tu şi el, pielea se umple de

creţuri, ochii îşi pierd strălucirea. Vei ajunge ca mine, dar – îmi spun în sinea mea – n-ai frică!

— Uită-te la mine, Anna, nu te sfii. Ai vrea să vii să munceşti în casă?

Ea dă încet din cap, îşi freacă bolta tălpii de la un picior cu degetul mare de la celălalt picior. Mă uit la degetele picioarelor, la coapsele ei subţiri ca nişte scobitori.

— Hai, copilă, vorbeşte, nu te mănânc!

— *Hê*! şopteşte Hendrik din uşă.

— Da, domnişoară, zice ea.

Mă îndrept spre ea, ştergându-mi mâinile de şorţ. Ea nu se fereşte, dar ochii îi fug spre Hendrik. Eu îmi pun degetul sub bărbia ei şi-i ridic faţa spre mine.

— Hai, Anna, n-ai de ce să te temi. Ştii cine sunt?

Mă priveşte drept în ochi. Gura îi tremură. Ochii ei nu-s negri, ci căprui, dar foarte închişi, mai închişi chiar şi decât ai lui Hendrik.

— Ei, cine sunt?

— Domnişoara e domnişoara.

— Păi, atunci!... Anna!

Anna, bătrâna mea Anna pare că a pândit în coridor şi a auzit totul.

— Anna, ea e Klein-Anna a noastră. Tu eşti drăguţă şi mare, ce zici să fii Ou-Anna, iar ea să fie Klein-Anna? Cum sună?

— Sună bine, domnişoară.

— Acum ascultă: dă-i o cană de ceai, apoi să se apuce de treabă. Arată-i unde sunt ţinute ustensilele de frecat, vreau să frece mai întâi podeaua bucătăriei. Iar tu, Klein-Anna, ai grijă să-ţi aduci mâine o cană şi o farfurie. O să ţii minte?

— Da, domnişoară.

— Hendrik, tu pleacă acum, *baas* o să se supere dacă te vede pierzând vremea pe-aici.

— Da, domnişoară. Mulţumesc, domnişoară.

Toată conversația în limba noastră, o limbă a nuanțelor, a ordinii suple a cuvintelor şi a particulelor delicate, opacă celor din afară, densă pentru propriii copii, cu momente de solidaritate, momente de depărtare.

59. Azi-dimineață a plouat. Timp de câteva zile, norii de ploaie s-au vălătucit în fuioare pe cer, de la un orizont la celălalt, cu tunete îndepărtate bubuind sub cupola spațiului şi un întuneric sufocant. Apoi, la mijlocul dimineții, păsările au început să dea roată, să se aşeze, să trimită chemări stinse de cuibărit. Răsuflarea văzduhului a încetat cu totul. Stropi de ploaie mari, căldicei au prins să cadă din cer şi să împroaşte, s-au potolit, ca să se pornească apoi torențial, în timp ce furtuna, şfichiuită de fulgere şi răsunând fără sfârşit, şi-a tăiat potecă peste noi, îndreptându-se spre nord. A plouat o oră întreagă. Apoi s-a potolit, păsările au început să cânte, pământul a scos aburi, ultimele pârâiaşe proaspete s-au subțiat şi au dispărut în țărână.

60. Astăzi am cârpit şase perechi de şosete de-ale tatei. Conform unei convenții mai bătrâne decât mine, Anna n-are voie să se ocupe de cârpit.

61. Pulpa de miel de azi a fost excelentă: moale, zemoasă, rumenită nici prea-prea, nici foarte-foarte. Există un loc pentru toate lucrurile. Viața e posibilă în deşert.

62. Venind de peste dâlma de lângă baraj, tata strânge în jurul capului şi al umerilor fâşiile şi spiralele portocalii, roz-aprins, de culoarea levănțicii, mov, purpurii, ale spectacolului aureolat al apusului. Indiferent de ce a făcut azi (nu spune niciodată, nu întreb niciodată), el vine acasă mândru şi glorios, un bărbat cu o ținută frumoasă.

63. În ciuda tuturor ademenirilor din partea delăsării, tata n-a încetat niciodată să fie un gentleman. Când iese la călărit, poartă cizme de călărie pe care eu trebuie să-l ajut

să şi le scoată, iar Anna trebuie să le dea cu ceară. Când pleacă în control, tot a doua săptămână, poartă haină şi cravată. În cutia cu butoni, ține trei butoni de guler. Înainte să se aşeze la masă, se spală pe mâini cu săpun. Îşi bea coniacul ceremonios, singur, dintr-un pahar de coniac, are patru asemenea pahare, bea la lumina lămpii, aşezat într-un fotoliu. În fiecare lună, țeapăn ca un par, aşezat pe-un scaun în fața uşii de la bucătărie, privit chiorâş de găinile care cloncăne, se supune disciplinei foarfecii mele de croitorie. Tund părul gri-fer, îl netezesc cu palma. Apoi el se ridică, scutură şervetul, îmi mulțumeşte, se îndepărtează cu paşi mari. Cine ar crede că din asemenea ritualuri înşiră el zi după zi, săptămână după săptămână, lună după lună, şi s-ar părea chiar şi an după an, venind călare în fiecare seară, pe fundalul unui cer înflăcărat, ca şi când şi-ar fi petrecut toată ziua aşteptând acest moment, îşi priponeşte calul la umbra unui porumbar, tocmai în culmea dâlmei, se reazemă de şa şi ciopleşte cârlige de rufe, fumează, fluieră printre dinți, moțăie cu pălăria trasă pe ochi, cu ceasul de buzunar în mână. La atâta se rezumă viața lui ascunsă, când se face nevăzut, sau gândul e irelevant?

64. Tot a şasea zi, când ciclurile noastre coincid, ciclul lui de două zile, ciclul meu de trei, suntem mânați spre intimitatea uşurării măruntaielor în latrina cu hârdău din spatele smochinilor, în miasma rahatului proaspăt al celuilalt, ori el în duhoarea mea, ori eu în a lui. Împing la o parte capacul de lemn, mă cocoț deasupra răbufnirii lui infernale, însângerate, lugubre, soiul preferat de muşte, pestrițat, sunt sigură, de carnea nedigerată, lăsată aproape nemestecată înainte să fie împinsă în jos. În schimb, fecalele mele (şi-aici îmi vine el în gând, cu pantalonii în jurul genunchilor, strâmbând din nas şi ridicându-l cât mai sus cu putință, în vreme ce muştele de carne bâzâie furioase în spațiul negru de sub el) sunt întunecate, un verde-oliv din

pricina bilei, îndesate, ținute înăuntru prea mult timp, bătrâne, obosite. Gâfâim şi ne scremem, ne ştergem fiecare în felul său, cu pătrate de hârtie de toaletă cumpărată de la magazin, semn al aristocrației, ne refacem ținuta vestimentară şi ne întoarcem în peisajul măreț. Apoi intră în sarcina lui Hendrik să inspecteze hârdăul şi, dacă se dovedeşte că nu e gol, să-l golească într-o groapă săpată departe de casă, să-l spele şi să-l pună la locul lui. Unde anume este golit hârdăul, nu ştiu; dar undeva pe teritoriul fermei este o groapă în care, încolăciți unul în spiralele celuilalt, şarpele roşu al tatălui şi cel negru al fiicei dorm şi se dizolvă.

65. Dar rutina se schimbă. Tata a început să vină acasă dimineața. N-a mai făcut asta înainte. Se împiedică de toate cele în bucătărie, îşi face singur ceaiul. Pe mine mă dă la o parte cu un ridicat din umeri. Stă cu mâinile în buzunare, cu spatele la cele două Anne, dacă sunt acolo, se uită pe fereastră până e gata infuzia de ceai. Servitoarele îşi ascund capul între umeri, nelinişitite, se fac nevăzute. Dacă ele nu sunt acolo, el umblă prin casă, cu ceaşca în mână, până o găseşte pe Klein-Anna, care mătură, sau lustruieşte, sau ce-o fi făcând, se opreşte lângă ea, o urmăreşte din priviri fără să scoată o vorbă. Eu îmi țin gura. După ce pleacă el, noi, femeile, ne relaxăm.

66. În ținutul ăsta pustiu, e greu să ții un secret. Trăim despuiați sub ochii de vultur ai celuilalt, dar nu e pe placul nostru. Resentimentul pe care-l manifestăm unii față de alții, chiar dacă e îngropat în piepturile noastre, urcă uneori în gâtlej şi ne sufocă, încât facem plimbări lungi, înfigându-ne unghiile în palmă. Doar strivind secretele în noi înşine putem să le păstrăm. Dacă ne ținem gura ferecată e din pricină că în noi sunt multe care vor să țâşnească la suprafață. Căutăm obiecte ale mâniei noastre şi, când le

găsim, ne înfuriem peste măsură. Servitorii se tem de furiile tatălui meu, mereu în exces, indiferent de pricină. Întărâtați de el, ei biciuiesc măgarii, lovesc oile cu pietre. Ce noroc că animalele nu simt mânie, ci îndură, îndură! Psihologia stăpânilor!

67. În timp ce Hendrik e plecat cu naiba ştie ce treabă în dogoarea după-amiezii, tatăl meu o vizitează pe soția lui. Călăreşte până la uşa căsuței şi aşteaptă fără să descalece, până când fata iese şi se opreşte în fața lui, mijindu-şi ochii din pricina soarelui. El îi vorbeşte. Ea e sfioasă. Îşi fereşte chipul. El încearcă s-o liniştească. Poate chiar zâmbeşte, dar n-am cum să văd asta. Se apleacă şi îi dă o pungă de hârtie cafenie. E plină de bomboane, inimi, romburi, cu dedicații. Ea rămâne cu punga în mână, în timp ce el se depărtează.

68. Sau: în timp ce Klein-Anna se îndreaptă spre casă, în dogoarea după-amiezii, tata îi iese în întâmpinare. Ea se opreşte, el se apleacă peste grumazul calului, i se adresează fetei. Ea e sfioasă şi îşi fereşte fața. El încearcă s-o liniştească, îi şi zâmbeşte. Din buzunar scoate o pungă de hârtie cafenie, pe care i-o dă. E plină de bomboane, din cele care se numesc inimi şi romburi. Ea strânge punga în mână şi îşi vede de drum.

69. El se apleacă peste grumazul calului, i se adresează fetei, încercând s-o liniştească. Ea îşi fereşte chipul. El vâră mâna în buzunar, scoate ceva, iar eu zăresc lucirea argintului. Preț de-o clipă, moneda rămâne în palma ei deschisă, un şiling sau chiar un florin. Se uită amândoi la monedă. Apoi mâna se închide. El se îndepărtează călare, ea îşi vede de drum spre casă.

70. Ciuguleşte din mâncare, o dă deoparte. Îşi bea paharul de coniac, fără să se aşeze în fotoliul lui, ci măsoară curtea în sus şi-n jos, sub clar de lună. Vocea lui, atunci

când mi se adresează, este morocănoasă, semn că el mă sfidează şi îi este ruşine. Nu-i nevoie să pândesc din spatele obloanelor ca să-i cunosc gândurile vinovate.

71. Unde oare poate să-şi cheltuiască ea banii? Unde o să şi-i ascundă? Unde o să ascundă bomboanele? Sau le va mânca numai ea într-o singură zi? Într-atât e de copil? Dacă are un secret față de soțul ei, în curând va avea două. Parşiv, parşiv, parşiv!

72. El crede că va începe să prospere odată ce nu-i mai stau eu în drum. Deşi nu îndrăzneşte s-o zică, i-ar plăcea să stau în camera mea, doborâtă de-o migrenă. Sunt gata să cred că e sincer când îşi spune că ar vrea ca eu şi Hendrik şi toate celelalte obstacole să dispărem. Dar cât timp va dura idila lor, după părerea lui, ei doi singuri la fermă, un bărbat trecut de-a doua tinereţe şi o servitoare, o copilă prostuță? Pe el o să-l înnebunească libertatea vidă. Ce-o să facă împreună zi după zi după zi? Ce-ar putea să-şi spună? Adevărul e că el are nevoie de împotrivirea noastră, de împotrivirile noastre, pentru a o ține pe fată la distanță de el, pentru a-şi confirma pofta de-a o avea, în aceeaşi măsură în care are nevoie de împotrivirea noastră pentru a fi neputincios față de această poftă a lui. Nu intimitate îşi doreşte el cu adevărat, ci complicitatea neputincioasă a privitorilor. Nu cred nici că nu ştie cum intră el în visele mele, în ce calitate, comițând numai el ştie ce acte. Coridorul cel lung care uneşte cele două aripi ale casei, cu dormitorul lui într-o aripă şi-al meu în cealaltă aripă, mişună de spectre nocturne, printre care şi el, şi eu. Nu sunt creaturile mele, nici ale lui: sunt ale noastre, ale amândurora. Prin ele, suntem posedați unul de celălalt şi fiecare îl posedă pe celălalt. Există un nivel, amândoi ştim asta, la care Klein-Anna este un pion, iar adevăratul joc se desfăşoară între noi doi.

73. Am cedat dorinței lui şi am anunțat că sufăr de-o indispoziție. Obloanele verzi sunt închise. Toată ziua stau întinsă pe cuvertură, cu degetele de la picioare, pline de bătături, îndreptate spre tavan şi cu o pernă peste ochi. Tot ce-mi trebuie este aici: sub pat, o oală de noapte, lângă pat, carafa cu apă, cu un pahar întors cu gura în jos peste gâtul ei. Anna cea bătrână îmi aduce mâncare şi curăță camera. Mănânc ca o pasăre. Nu iau nimic contra migrenei, ştiind că nimic nu mă va ajuta, şi oricum cultiv cultul durerii. Plăcerea e greu de procurat, dar durerea e peste tot în zilele noastre, trebuie să învăț să trăiesc din ea. Aerul e răcoros şi verde, chiar şi în timpul după-amiezii. Uneori, durerea este un bloc solid dincolo de peretele frunții mele, alteori, un disc în craniu, care se înclină şi murmură după cum se mişcă pământul, iar alteori e ca un val care se rostogoleşte şi bufneşte fără oprire în dosul pleoapelor. Zac ore întregi concentrându-mă asupra sunetelor din capul meu. În starea asta de absorbire, aud pulsul în tâmple, explozia şi stingerea celulelor, scrâşnetul osului, preschimbarea pielii în praf. Ascult lumea moleculară dinăuntrul meu cu aceeaşi atenție pe care o arăt lumii preistorice din exterior. Merg prin albie şi aud cascada miriadelor de particule de nisip sau adulmec răsuflarea cu iz de fier a vocilor încinse de soare. Îmi îndrept înțelegerea către preocupările insectelor – particulele de mâncare ce trebuie transportate peste culmile munților şi depozitate în găuri, ouăle ce trebuie aranjate în hexagoane, triburile rivale ce trebuie anihilate. Şi deprinderile păsărilor sunt stabile. Prin urmare, contemplu fără tragere de inimă orbecăielile dorinței omeneşti. Crispată sub o pernă, într-o încăpere întunecoasă, concentrată asupra miezului durerii, m-am rătăcit în ființarea ființei mele. Asta ar fi trebuit să fiu: o poetă a interiorității, o exploratoare a naturii interioare a pietrelor, o exploatatoare a emoțiilor furnicilor, a conştiinței părților gânditoare ale

creierului. Îmi pare a fi singura carieră, în afara morții, pentru care viața în deşert mi se potriveşte.

74. Tata are un schimb de vorbe nepermise cu Klein-Anna. Nu e nevoie să ies din cameră ca să ştiu acest lucru. *Noi*, îi zice el, *noi doi*: şi cuvintele reverberează în aerul dintre ei. *Acum, vino cu mine acum*, îi zice el. Sunt câteva cuvinte adevărate, suficient de solide pentru a construi pe ele viață, iar el tocmai pe acestea le distruge. Crede că el şi ea îşi pot alege cuvintele şi pot construi o limbă privată, cu un *eu* şi *tu,* şi *aici,* şi *acum* ale lor proprii. Dar nu poate exista o limbă privată. Acel *tu* intim al lor este şi al *meu*. Indiferent ce şi-or fi spunând unul altuia, chiar şi în toiul cel mai adânc al nopții, îşi spun în cuvinte obişnuite, doar dacă nu cumva scot sunete nearticulate, precum maimuțele. Cum să-i mai vorbesc lui Hendrik ca până acum, dacă ei îmi siluiesc limba? Lor cum să le vorbesc?

75. Zilele şi nopțile se scurg unele după altele, lumina din încăperea mea oblonită se deschide în gri-vert şi se închide în negru, Anna cea bătrână apare şi dispare şi reapare, ducând şi aducând ba oala de noapte, ba mâncare, murmură, plescăie, cloncăne. Zac aici implicată în cicluri de timp, în afara timpului adevărat al lumii, în vreme ce tatăl meu şi nevasta lui Hendrik străbat potecile lor drepte ca săgeata, de la patimă la cucerire, de la neajutorare la uşurarea capitulării. Acum au trecut de ademeniri prin vorbe dulci şi daruri şi clătinări ruşinoase din cap. Hendrik este trimis în cele mai îndepărtate smârcuri ale fermei, să ardă căpuşele de pe oi. Tata îşi priponeşte calul în fața casei servitorului său. Încuie uşa în urma lui. Fata încearcă să-i dea mâinile la o parte, dar e consternată de ceea ce urmează să se-ntâmple. El o dezbracă şi o întinde pe salteaua din frunze de cocos a servitorului său. Ea e neputincioasă în brațele lui. El se întinde lângă ea şi se tăvăleşte cu ea într-

un act despre care cunosc suficient de multe ca să ştiu că şi acesta încalcă nişte coduri.

76. „Socotesc că orice om sărac este complet pierdut”, şopteşte o voce (în singurătatea mea, aud voci, poate chiar sunt o vrăjitoare), „...complet pierdut dacă are ghinionul să aibă o inimă onestă, o soție de treabă şi un vecin puternic”. Săracu’ Hendrik: pierdut, pierdut. Plâng cu hohote de beţiv. Apoi strâng tare ochii din pricina durerii şi aştept ca cele trei siluete să se dizolve în fulgerări, şi pulsații, şi spirale: Hendrik cântând la muzicuță la umbra unui liliac îndepărtat, cuplul încleştat în căsuța înăbuşitoare. Până la urmă, rămân numai eu, alunecând în somn, unde nu mai ajunge durerea. Acționând de una singură, schimb lumea. Unde se sfârşeşte această putere? Poate că asta caut să aflu.

77. Anna nu a venit. Am zăcut toată dimineața aşteptând ciocănitul ei discret în uşă. Mă gândesc la ceai şi la pesmeți, şi îmi lasă gura apă. Nu mai încape nici o îndoială, nu sunt spirit pur.

78. Stau în papuci, în bucătăria pustie, ameţită din pricina îndelungatei hibernări. Soba e rece. Soarele scapără în şirurile de vase de alamă.

79. Stau în spatele scaunului meu, cu mâinile încleştate pe spetează, şi îi vorbesc tatălui meu.

— Unde-i Anna? N-a venit azi.

El ia cu furculița orez şi sos, se apleacă peste farfurie, duce mâncarea la gură. Mestecă îndelung, savurând.

— Anna? De unde să ştiu unde-i Anna? Nu-i treaba mea. Servitoarele sunt treaba ta. Despre care Anna vorbeşti?

— Vorbesc despre Anna noastră. Anna noastră, nu cealaltă. Vreau să ştiu unde e. Şcoala e goală.

— Au plecat. Azi-dimineață.

— Cine?

— Ea şi bătrânul Jakob. Au luat teleaga.

— Şi de ce-au plecat aşa, nitam-nisam? De ce nu mi-ai spus? Unde s-au dus?

— S-au dus. M-au întrebat dacă pot să plece, şi eu am zis da. Ce mai vrei să ştii?

— Nimic. Nu mai vreau să ştiu nimic altceva.

80. Sau poate că atunci când intru în încăpere, cuvintele se şi ivesc din cilindrul acela înalt, negru.

— Anna şi Jakob au plecat. Le-am dat o vacanță. Va trebui să te descurci o vreme fără Anna.

81. Sau poate că-i doar bucătăria pustie, soba rece, şirurile de vase de alamă lucitoare şi absența, două absențe, trei absențe, patru absențe. Tatăl meu creează absența. Oriunde se duce, lasă absență în urma lui. Mai presus de toate, propria lui absență – o prezență atât de rece, de întunecată, de îndepărtată, încât e în sine o absență, o umbră mişcătoare ce acoperă inima cu o pâclă. Şi absența mamei. Tata e absența mamei, negativul ei, moartea ei. Ea, cea blândă, cea bălaie; el, cel dur, cel întunecat. El a ucis tot ce era matern în mine, mi-a lăsat această găoace păroasă şi arțăgoasă în care zornăie semințele cuvintelor moarte. Stau în bucătăria goală şi-l urăsc.

82. Trecutul. Bâjbâi înăuntrul capului meu după gura tunelului care mă va duce înapoi în timp şi memorie, pe lângă imaginile mele de când eram mai tânără, tot mai tânără, mai proaspătă, tot mai proaspătă, prin tinerețe şi copilărie, înapoi până la genunchiul mamei şi până la originile mele, dar tunelul nu e acolo. În craniul meu, pereții sunt sticloşi, văd numai reflexii de-ale mele – şleampătă, ursuză – care-mi întorc privirea. Cum să cred că această creatură a fost vreodată copil, cum să cred că s-a născut din specia umană? Mai uşor îmi vine să-mi imaginez că se

târăşte de sub o piatră în membrana ei verde-închis, lingând mucoasa galbenă ce-o acoperă, înainte să-şi dea seama unde se află şi să se târască până la ferma asta, ca să-şi facă sălaş în dosul lambriului.

83. Dar poate că, dacă petrec o zi în pod, golind cufere vechi, voi găsi dovezi despre un trecut credibil: evantaie ornamentale, medalioane şi camee, balerini, epistole şi suveniruri, o rochiţă de botez, fotografii, dacă existau fotografii pe vremea aceea, poate dagherotipuri înfăţişând un bebeluş bosumflat, cu păr cârlionţat, aşezat în braţele unei femei ezitante, şterse, iar în spatele lor silueta ţeapănă a unui bărbat şi, cine ştie, lângă ei şi un puştan botos, într-un costum împodobit cu dantelă, un frate care trebuie să fi murit într-una dintre marile epidemii, epidemia de gripă sau epidemia de vărsat de vânt, lăsându-mă fără protector. Şi apoi, în floarea tinerei ei maternităţi timide, femeia trebuie să fi murit încercând să dea naştere unui al treilea copil, a murit aşa cum se temea că va muri, fiindu-i frică să-i refuze bărbatului detestabila plăcere necurmată de a o avea, moartea ei, o hidoasă dezlănţuire cu moaşa frământându-şi mâinile, agitându-se prin cameră, recomandând *ipecacuanha*[9] ca ultimă soluţie.

84. Peste tot în ţara asta trebuie să existe copii de vârstă mijlocie care aşteaptă răbdători ca părinţii lor să slăbească strânsoarea cu care ţin cheile. Ziua în care voi aşeza mâinile tatălui meu pe pieptul lui şi voi trage cearşaful peste chipul lui, ziua în care voi prelua cheile – voi descuia biroul cu capac-rulou şi voi descoperi toate secretele pe care le-a ţinut ascunse de mine, registrele contabile, biletele de bancă,

---

9 Plantă din a cărei rădăcină se obţine o tinctură folosită pen tru tratarea mai multor afecţiuni.

titlurile şi testamentele, fotografiile femeii moarte, cu dedicaţia „Cu toată dragostea mea”, pachetul de scrisori legate cu o panglică roşie. Şi în cel mai întunecat colţ al compartimentului cel mai de jos – voi descoperi exaltările de odinioară ale cadavrului, versurile împăturite în trei, în patru, vârâte într-un plic de culoare cafenie, sonetele închinate Speranţei şi Veseliei, mărturisirile iubirii, jurămintele pătimaşe, dedicaţiile, rapsodiile postmaritale, catrenele „Către fiul meu”; şi apoi nimic altceva, tăcere, filonul s-a epuizat. La un moment dat, pe traseul de la tânăr la bărbat, la tată, la stăpân, inima trebuie să se fi transformat în piatră. Să fi fost atunci când cu venirea pe lume a copilei debile? Eu am fost cea care a ucis în el viaţa, aşa cum el omoară viaţa în mine?

85. Încălţată cu papuci roz groteşti, stau în mijlocul bucătăriei. Mijesc ochii din pricina săgeţii de lumină. În spatele meu e paradisul patului în încăperea întunecoasă, în faţa mea – iritarea pricinuită de treburile de fiecare zi. Cum e posibil ca, în somnolenţa şi banalitatea vieţii mele, în ignoranţa şi incapacitatea mea, să stârnesc confruntarea asta ameninţătoare între o fiică furioasă, un tată descumpănit sau arogant şi o servitorică neruşinată sau speriată? N-am tragere de inimă pentru aşa ceva, nimic nu m-a pregătit pentru acest rol. Viaţa în deşert nu te învaţă nimic, dacă nu te învaţă că toate lucrurile sunt permise. Nu vreau altceva decât să mă vâr înapoi în pat şi să adorm cu degetul mare în gură sau să-mi caut vechea bonetă de soare şi să hălăduiesc de-a lungul albiei până ce casa piere din vedere, iar eu nu mai aud altceva decât cicadele ţârâind şi muştele zburând razant prin faţa mea. Tema mea este mişcarea nesfârşită a curentelor somnului şi veghii, nicidecum furtunile conflictului uman. Acolo unde se înalţă casa asta în deşert, există o turbulenţă, un vortex, o gaură neagră în care trăiesc, dar pe care o detest. Aş fi fost mult

mai fericită sub o tufă, născută într-un cuibar, spărgându-mi găoacea la unison cu o mie de surori şi invadând lumea cu o armată de mandibule tocătoare. Între patru pereţi, furia mea este zădărnicită. Reflectate de suprafeţele de tencuială, faianţă, pardoseală, tapet, revărsările mele umorale se răsfrâng asupra mea, se lipesc de mine, se îmbibă şi pătrund înapoi prin piele. Deşi aş putea arăta ca o maşină cu degete opozabile, care face treabă în casă, eu sunt de fapt o sferă vibrând de energii violente, gata să explodeze atunci când cineva sau ceva o crapă. Şi deşi un impuls îmi spune să mă rostogolesc afară şi să erup fără să provoc stricăciuni în marele spaţiu exterior, mă tem că există un alt impuls – sunt plină de contradicţii – care îmi spune să mă ascund într-un colţ asemenea unui păianjen văduva-neagră şi să devorez orice sau pe oricine cade victimă veninului meu. „Încasează asta pentru tinereţea pe care n-am avut-o!”, sâsâi eu şi scuip, dacă păianjenii pot scuipa.

86. Dar adevărul e că am purtat haine negre de văduvă de nici nu mai ţin minte când, căci, din câte ştiu, am fost un prunc în scutece negre, agitându-mi picioruşele slăbănoage, prinzându-mă de botoşeii negri tricotaţi, plângând. Cu siguranţă că la vârsta de şase ani purtam de dimineaţa până seara o rochiţă verde-închis, hidoasă, care mă acoperea de la gât până la încheieturile mâinilor şi lăsa la vedere doar o fărâmă din carnea pulpelor slăbănoage, înainte să fie înghiţite de ghete negre, butucănoase. Probabil că mi s-a făcut o fotografie la vârsta aceea, nu-mi explic altfel; trebuie să fie o fotografie de-a mea într-unul dintre cuferele acelea sau în vreun birou, dar când am inventariat toate lucrurile, probabil mi-a scăpat. Cum ar fi putut o copiliţă să fie atât de conştientă de sine încât să se vadă cu o claritate cu totul lipsită de pasiune, până la gura strânsă pungă, şi la paloare, şi la coada de cal subţire cât coada

unui şobolan? Sau poate am avut o viziune, nu trebuie să pun prea mult temei pe fotografii, ce să fi căutat toți fotografii ăia în deşert când eram eu copil, doar nu mă vânau pe mine, nicidecum; poate că, fiind eu soiul de copil melancolic, am fost scoasă din mine însămi preț de-o clipă şi m-am văzut exact aşa cum eram, cu rochia mea verde-închis, care cu siguranță trebuie să fie şi ea în pod, vârâtă undeva, înainte să fiu reîntoarsă la integritatea mea de animal necugetător de către persoana, oricare o fi fost aceea, care mi-a dăruit viziunea, îngerul meu tutelar sau altă varietate de înger, o varietate care avertizează împotriva speranțelor prea înalte pentru sine, un înger al realității, un înger salutar. Sau poate că niciodată n-am avut integritatea animalică, sau am pierdut-o înainte să împlinesc şase ani, poate că la vârsta de şase ani eram deja o mică maşinărie corporală care alerga cu paşi mici prin curte, construiam îngrădituri din pietre sau făceam ce fac copiii în general, smulgeam aripile muştelor, fiind păzită cu seriozitate de un mic dublu fantomatic; poate că, regretabil, nu există îngeri, poate toate instantaneele ființei mele din copilărie, pe care le port cu mine, sunt opera acelui mic observator (ce altceva avea de făcut?), poate că s-a despărțit de mine când eram foarte, foarte mică, poate că şi viziunea mea despre mine ca prunc, cu arsura în inimă ori durerea în inimă, ori ce-o fi fost aceea, încleştându-mă de botoşeii mei tricotați şi plângând, este o viziune a acelei dubluri, meditând lângă leagăn, simțindu-şi propria durere de inimă fantomatică – dublura bănuiesc că a fost o copilă, desigur–, pe lângă faptul că vedea fundături peste tot, pe care eu una le ignor, fiind preocupată de lucruri mai importante decât problemele filozofice.

87. Sunt o văduvă-neagră care boceşte după treburile la care nu a fost pusă niciodată. Toată viața am fost lăsată să zac, uitată, prăfuită, ca un pantof vechi. Sau, când voi fi fost

folosită, oi fi fost folosită ca o unealtă, pentru a pune ordine în casă, pentru a administra servitorii. Dar eu am asupra mea oarecum o altă percepție, care luminează neclar undeva în întunericul meu lăuntric: mă văd ca o teacă, o matrice, o proteguitoare a unui spațiu interior vacant. Mă mişc prin lume nu ca un tăiş de pumnal spintecând vântul sau ca un turn cu ochi, asemenea tatălui meu, ci ca o gaură, o gaură cu un corp înfăşurat în jurul ei, cele două picioare lungi şi subțiri atârnând libere în partea de jos, şi cele două brațe osoase fâlfâind de-o parte şi de alta, şi capul mare bălăbănindu-se în vârf. Sunt un gol care urlă să se umple. Ştiu că, într-un anumit sens, e doar un fel de-a spune, un fel de-a mă vedea pe mine în minte, iar dacă nu putem să ne vedem în mintea noastră în cuvinte, în imagini, atunci în ce fel să ne vedem pe noi înşine în propria minte? Eu mă văd în mintea mea ca o femeie de paie, o sperietoare de ciori, nu foarte îndesat împăiată, cu o privire încruntată pictată pe față, ca să alung ciorile, iar în centru, un gol, un spațiu pe care şoarecii de câmp l-ar putea folosi dacă ar fi foarte inteligenți. Dar asta e mai mult decât îmi imaginez eu, nu pot nega, nu sunt neştiutoare într-ale anatomiei, nu sunt lipsită de curiozitate în privința constituției mele, sunt, printre altele, o fată de la țară care trăieşte în talmeş-balmeşul naturii sau în jalnicul talmeş-balmeş de care avem parte în deşert, şi sunt conştientă de faptul că între picioarele mele există o gaură care nu a fost nicicând umplută, ducând la o altă gaură, nici ea umplută. Dacă eu sunt un O, după cum am uneori convingerea, e pentru că, presupun, sunt femeie. Dar cât e de supărător ca, după meditații care ar face cinste unui gânditor, să mă pomenesc prinsă în capcana de a consimți că, dacă aş avea un bărbat bun care să doarmă alături de mine şi care să-mi dăruiască prunci, totul ar fi bine, m-aş dichisi, aş învăța să zâmbesc, mădularele mi s-ar împlini, pielea mi-ar străluci, vocea

dinăuntrul capului meu ar prinde să se bâlbâie şi să amuţească până la urmă. Nu-mi vine să cred că împreunarea între un băiat de la fermă şi o fată de la fermă m-ar salva, indiferent ce înseamnă salvarea aceasta, cel puţin deocamdată, cine ştie în ce belele aş putea intra. Provizoriu, cred că sunt destinată unei soarte mai înalte. Prin urmare, dacă printr-un miracol vreunul dintre vecinii costelivi ar veni la trap într-o bună zi, cu un buchet de flori de *veldt*, asudat tot şi roşu ca sfecla, ca să mă curteze pentru moştenirea mea, o să mă vâr în pat făcând pe bolnava, sau o să-i citesc din sonetele mele teribile, sau o să mă zvârcolesc la picioarele lui, ca lovită de dambla, o să fac orice ca să-l alung; mereu presupunând că avem vecini, eu nu văd nici o dovadă în acest sens, parcă am trăi pe lună.

88. Pe de altă parte, am fost în stare, uneori zile în şir, să-mi pierd sentimentul că sunt aleasă, să mă văd pur şi simplu ca fiind o fată bătrână urâtă, singură, capabilă de a mă mântui, într-o anumită măsură, de singurătate, de însingurare, prin căsătorie, o instituţie omenească, prin căsătoria cu un alt suflet, un suflet poate mai lacom decât cele mai multe: mai prost, mai urât, nu o partidă grozavă, dar dacă e pe-aşa, nici eu nu-s mai cu moţ, căruia aş jura să mă supun puţin mai mult, să-l slugăresc ceva mai din greu decât ar face altă femeie, în faţa căruia ar trebui să mă dezbrac în serile de sâmbătă, în întuneric, ca să nu-l sperii, şi să-l excit, dacă arta excitării poate fi învăţată, şi să-l ghidez spre gaura corectă, făcută penetrabilă cu un gogoloi de grăsime de găină luat dintr-o oală de lângă pat, şi să îndur gâfâitul şi pufăitul lui, şi să fiu umplută la urmă – se presupune, e de aşteptat – cu sămânţa lui, şi să zac ascultându-i sforăitul, până când coboară peste mine balsamul somnului. Ceea ce-mi lipseşte ca experienţă compensez din plin cu viziunea; dacă legătura dintre bărbaţi şi femei nu este aşa, ar putea foarte bine să fie. Îmi pot

imagina chiar şi că rămân însărcinată după trecerea multor luni, cu toate că nu m-ar mira să fiu stearpă, arăt aşa cum îşi închipuie cei mai mulţi că arată femeia stearpă, iar apoi, după şapte sau opt luni, dau naştere unui copil, nemoşită, cu bărbatul meu beat criţă în camera alăturată, rup cu dinţii cordonul ombilical, lipesc faţa lividă a pruncului de sânul meu plat, dureros; apoi, după un deceniu de zămisliri între pereţii casei, ies la lumina zilei în fruntea unei hoarde de fetiţe pipernicite, ca nişte şoareci, toate leit eu, încruntându-se din pricina soarelui, cu mers împiedicat, îmbrăcate identic în cămăşuţe verde-închis şi încălţate cu pantofi negri, cu vârfurile răsucite în sus; şi apoi, după încă un deceniu de ascultat sâsâiturile şi gudurăturile lor, le pregătesc bagajul, fiecăreia în parte, pentru lumea de afară, ca să facă acolo ceea ce fac acolo fetele lipsite de vino-ncoace, poate că locuiesc la pensiuni şi lucrează la oficii poştale şi aduc pe lume copii şoricoşi ilegitimi, pe care îi trimit înapoi la fermă, ca la azil.

89. Poate că asta înseamnă pentru mine să fiu aleasă: să nu trebuiască să apar într-o comedie bucolică precum cea de mai sus, să nu fiu dată la o parte din pricina sărăciei, degenerescenţei, indolenţei sau trândăviei. Vreau ca povestea mea să aibă un început, un cuprins şi un sfârşit, nicidecum cuprinsul plicticos fără sfârşit, care nu ameninţă mai puţin dacă închid ochii la flirturile tatei şi trăiesc pentru a-i păzi ramolismentul, decât dacă aş fi dusă la altar de un flăcăiandru de la ţară şi aş muri de bătrâneţe, o bunicuţă zbârcită, într-un balansoar. Nu trebuie să adorm în mijlocul vieţii mele. Din goliciunea care mă înconjoară trebuie să culeg incident după incident, după incident, exploziile lor mici mă ţin în priză. Căci celălalt tip de poveste, urzeala aducerilor-aminte vagi în spaţiul picotitor al minţii, nu mi-e propriu. Viaţa mea nu e în trecut, arta mea nu poate fi arta memoriei. Ce se va întâmpla cu mine încă nu s-a întâmplat.

Sunt un punct orb ce se repede cu amândoi ochii deschişi în hăul viitorului, iar parola mea e „Şi apoi?”. Şi dacă în acest moment nu arăt ca şi cum m-aş repezi e din pricină că încă întârzii în casa goală, simțind mângâierea luminii soarelui reflectată de aceleaşi rânduri de alămuri care o reflectau încă înainte să apar eu pe această lume. N-aş fi eu dacă n-aş simți ispitele casei de piatră răcoroase, vechile deprinderi confortabile, vechea limbă feudală. Poate că, în ciuda hainelor mele negre şi a oțelului din inima mea (sau piatră, cine poate spune când e atât de departe?), sunt mai degrabă o persoană care conservă decât una care distruge, poate că furia mea față de tata este pur şi simplu furie în fața violărilor limbii vechi, limba corectă, care se petrec atunci când el se sărută şi schimbă pronumele intimității cu o fată care ieri freca podelele, iar azi ar trebui să spele ferestrele.

90. Dar asta, ca multe altele despre mine, este doar teorie. Pentru nimic în lume să nu mă închid într-o versiune a mea care, cu ochi scăpărători şi sabia ridicată, răzbună vechile deprinderi. Este crustaceul decapod, îmi amintesc dintr-o carte, care, pe măsură ce creşte, migrează dintr-o cochilie într-alta. Moralista încrâncenată, cu sabia ridicată, este doar un loc de popas, mai puțin vremelnic decât nevasta trasă la față care tricotează pe *stoep*, ceva mai vremelnic decât femeia sălbatică din *veldt*, care vorbeşte cu prietenele ei, insectele, şi se plimbă în soarele amiezii, totuşi vremelnic. Nu contează în a cui cochilie mă pitesc eu acum, este cochilia unei creaturi moarte. Ceea ce contează e că ființa mea cu trup moale, anxioasă, ar trebui să aibă un refugiu din calea prădătorilor din adâncuri, din calea caracatiței, a rechinului, a balenei şi-a oricui altcuiva care se hrăneşte cu asemenea crustacee, nu cunosc oceanele, deşi într-o bună zi, când o să fiu văduvă sau o domnişoară bătrână cu bănet, promit să petrec o zi la mare, o să-mi pregătesc un coş cu sandviciuri, o să-mi umplu portmoneul

cu bani, o să urc în tren şi o să-i spun controlorului că vreau să văd marea: asta vă dă o idee despre cât sunt de naivă. O să-mi scot pantofii şi o să calc sub tălpi nisipul mării, întrebându-mă oare câte milioane de morţi minuscule trebuie să se fi petrecut pentru a-l forma, o să-mi suflec fustele şi-o să mă avânt în apa mică şi-o să fiu ciupită de un crab, un crustaceu din acesta, decapod, un crab ermit, ce glumă cosmică, o să mă uit în zare şi-o să oftez în faţa enormităţii, atât cât cuprind cu ochii, o să mănânc sandviciurile, abia dacă o să simt gustul pâinii sfărâmicioase din aluat fermentat, dulceaţa dulce de smochine verzi, şi-o să mă gândesc la insignifianţa mea. Apoi, purificată, meditativă, o să prind trenul înapoi spre casă, o să mă aşez pe *stoep* şi o să privesc apusurile incendiate, nuanţele de purpuriu, roz, violet, portocaliu, roşu însângerat, o să oftez adânc, o să-mi las capul în piept şi-o să plâng cu lacrimi de sfârşit de lume, pentru mine, pentru viaţa pe care n-am trăit-o, pentru bucuria şi consimţirea unui trup nefolosit, acum colbuit, uscat, fără sare şi piper, pentru pulsul domolit al sângelui meu. O să mă ridic din scaunul de canava, o să mă târăsc până în dormitor, o să mă dezbrac în ultima lumină, economisind parafina şi, oftând, oftând o să adorm pe dată. O să visez despre o piatră, o pietricică de pe plajă, pe întinderea de nisip alb, privind spre cerul albastru benign, legănată de valuri; dar dacă voi fi avut cu adevărat visul, nu voi şti niciodată, căci toate întâmplările nocturne se vor fi şters din memoria mea la cântatul cocoşului. Sau poate nici n-o să dorm deloc, ci o să zac zvârcolindu-mă şi răsucindu-mă din pricina durerii de dinţi de la smochinele alea zaharisite; pentru că aici nu ne pasă de igienă, ci umblăm cu respiraţia urât mirositoare şi, la un moment dat, cu cioturi de dinţi stricaţi, întrebându-ne ce să ne facem cu noi înşine, până când, în cele din urmă, suntem împinşi spre extremitatea

cleştilor potcovarului sau spre uleiul de cuişoare îmbibat pe un chibrit, sau ne punem pe plâns. Până acum, am evitat plânsul, dar toate la timpul şi la locul lor; sunt sigură că într-o bună zi voi începe să plâng, când voi rămâne singură la fermă, când se vor fi dus cu toţii, Hendrik şi nevasta lui, Anna şi Jakob, tata, mama, nepoţii şobolănoşi, şi o să pot umbla prin casă fără griji, în cămeşoaia mea, şi în curte, şi în ţarcurile părăsite, şi pe dealuri: atunci va fi vremea să plâng şi să-mi smulg părul şi să-mi scrâşnesc gingiile fără teama că voi fi descoperită sau pedepsită, fără obligaţia să păstrez aparenţele. Atunci va veni vremea să încerc plămânii ăştia pe care nu i-am încercat niciodată, să văd dacă pot face dealurile să răsune de ecou, şi întinderile câmpiei, dacă are ecou câmpia, cu ţipetele lor şi cu gemetele şi jelaniile lor. Şi cine ştie dacă nu va fi şi vremea pentru a-mi sfâşia veşmintele şi pentru a face un rug imens în faţa casei, din haine, mobilă, tablouri, tata şi mama şi fratele meu de mult pierdut zvârcolindu-se în flăcări printre carpete, şi pentru a ţipa cu o veselie sălbatică, în timp ce flăcările se învolburează spre cerul nopţii, şi chiar pentru a duce în casă bucăţi de lemn aprinse, ca să dau foc saltelelor, şi garderoburilor, şi tavanelor din lemn galben, şi podului unde sunt cuferele pline de amintiri, până când şi vecinii, care-or fi aceştia, vor vedea turnul de flăcări la orizont şi vor veni galopând prin întuneric, să mă ducă la loc sigur, o bătrână care trăncăneşte vrute şi nevrute şi care a ţinut morţiş să fie luată în seamă.

91. Casa şcolii e goală. Cenuşa din vatră e rece. Raftul de deasupra sobei e gol. Patul nu are aşternut. Oblonul se bălăngăne. Jakob şi Anna nu mai sunt. Au fost trimişi la plimbare. Au plecat fără să-mi spună nimic. Mă uit la firele de praf care urcă, visătoare, pe o rază de soare. În fundul nasului simt ceva ce-mi aminteşte de sânge, dar nu e nimic acolo. Într-adevăr, evenimentele au puterea să se desfăşoare

dincolo de cele mai întunecate închipuiri. Stau în prag, respirând iute.

92. Clădirea şcolii. Cândva, aceasta a fost o şcoală adevărată. Copiii de la fermă veneau aici să înveţe citirea, scrierea şi socotitul. Vara căscau, se întindeau, se foiau, în timp ce căldura bâzâia în urechile lor. În dimineţile de iarnă, îşi croiau drum peste pământul îngheţat şi îşi frecau unele de altele degetele de la picioare, goale şi rebegite de frig, în timp ce cântau psalmul. Copiii din vecini veneau şi ei, plătind peşin sau în natură. Şcoala avea o învăţătoare, fiica unui prelat sărăcit, fără îndoială, trimisă în lume să-şi câştige existenţa. Apoi, într-o bună zi, a fugit cu un englez rătăcit întâmplător pe-acolo, şi nici că s-a mai auzit de ea. După care nu a mai existat nici o altă învăţătoare. Ani întregi, clădirea a rămas nefolosită, fiind ocupată treptat de lilieci, grauri şi păianjeni, până când, într-o bună zi, le-a fost dată în folosinţă Annei şi lui Jakob, sau Annei şi lui Jakob de dinaintea lor. N-are cum să fie altminteri, căci cum altfel să explic acele trei bănci de lemn stivuite la capătul încăperii şi şevaletul din spatele lor, de care Jakob îşi atârna haina? Probabil că cineva a construit şi a mobilat şcoala, a dat un anunţ publicitar pentru o învăţătoare în *Weekly Adviser* sau în *Colonial Gazette*, apoi i-a ieşit în întâmpinare la tren şi a instalat-o în camera de oaspeţi, şi i-a plătit stipendiu, pentru ca astfel copiii deşertului să nu crească barbari, ci să fie moştenitorii tuturor erelor familiarizate cu rotaţia Pământului, cu Napoleon, Pompei, turmele de reni din pustiurile îngheţate, cu întinderea nefirească a apei, cele şapte zile ale Creaţiei, comediile nemuritoare ale lui Shakespeare, progresiile geometrice şi aritmetice, modurile minore şi majore, băiatul cu degetul înfipt în dig[10],

[10] Referire la legenda olandeză despre băiatul care a salvat Olanda astupând cu degetul o gaură din dig.

Rumpelstiltski, miracolul pâinilor şi al peştilor, legile perspectivei şi încă multe, multe altele. Dar unde s-a dus totul, această cedare veselă în faţa înţelepciunii trecutului? Câte generaţii s-au interpus oare între acei copii care incantau tabla înmulţirii, şi sinele meu şovăielnic? Să fi fost tata unul dintre ei? Dacă aş scoate acele bănci la lumină, aş găsi oare, sub colb, iniţialele lui scrijelite în lemn cu un cuţitaş de ascuţit creioane? Dar dacă e pe-aşa, unde a dispărut toată învăţătura umanistă? Ce-a învăţat el din *Hänsel şi Gretel* despre taţii care-şi duc fetele în întunericul pădurilor? Ce l-a învăţat Noe despre preacurvie? Ce l-a învăţat tabla înmulţirii cu şase despre legile universului? Şi chiar dacă nu el, ci bunicul meu a şezut pe aceste bănci şi şi-a incantat tablele înmulţirii, de ce nu i-a transmis nimic din umanitatea lui tatălui meu, ci l-a lăsat un necioplit, ca şi pe mine, după el? Sau e posibil ca noi să nu fim băştinaşi, neamul meu? E posibil ca tatăl meu, sau bunicul să fi venit în galop cu pistoale şi bandulieră, la fermă, într-o bună zi, de nicăieri, să fi aruncat în ţărână o pungă de tutun plină cu pepite de aur, s-o fi alungat pe învăţătoare din clădirea şcolii, să-şi fi instalat argaţii în locul ei şi să fi instituit un regim brutal? Sau greşesc eu cu totul? Eu oi fi fost cea care a învăţat aici, şezând în cel mai întunecat colţ drapat cu pânze de păianjen, în timp ce fraţii şi surorile mele, ca şi copiii de la fermele învecinate, cereau gălăgioşi să le vină rândul să spună povestea lui Noe; iar eu i-oi fi alungat cu totul din mintea mea, din pricina hohotelor lor vesele de râs, sau din pricină că-mi vârau omizi pe după gulerul rochiei mele verde-închis, ca să mă pedepsească pentru faţa mea acră şi pentru că detestam jocurile; iar ei or fi hotărât să nu mai comunice niciodată cu mine, ci să mă lase în urmă, cu tatăl meu, în deşert, în timp ce ei îşi croiesc destinul la oraş? Îmi vine greu să cred asta. Dacă am fraţi şi surori, nu pot să fie în oraş, trebuie să fi fost răpuşi cu toţii de marea

epidemie de meningită; căci nu pot crede că relațiile fraterne n-au lăsat nici o urmă asupra mea, şi este limpede ca lumina zilei că nu au lăsat, semnul care mi-a rămas în schimb este semnul relațiilor cu sălbăticiile, cu solitudinea şi golul. Nu cred că mi s-a spus vreodată povestea lui Noe, ca să mă refer numai la Noe, şezând într-un cerc împreună cu ceilalți copii. Învățătura mea are mirosul urât al foii tipărite, nu rezonanța vocii omeneşti pline, care spune poveşti. Dar poate că învățătoarea noastră nu era o învățătoare bună, poate că şedea răsturnată în scaun, la catedră, morocănoasă, bătând cu bățul arătător în palmă, clocind insulte, visând să evadeze, în vreme ce elevii ei descifrau singuri manualele, într-o linişte în care auzeai acul căzând. Căci altfel cum am învățat eu să citesc, ca să nu mai vorbesc de scris?

93. Sau poate erau frați vitregi, poate asta explică totul, poate acesta e adevărul, mai degrabă acesta sună a adevăr, dacă e să-mi cred urechilor: poate că erau frați şi surori vitrege, odraslele unei mult iubite soții blonde, durdulii, care a murit în floarea vârstei; poate că, ei înşişi îndrăzneți, blonzi, robuşti, oripilați de tot ce era obscur şi incert, au declarat război necurmat progeniturii celei de-a doua soții, neiubite, sfioase, care a murit dând naştere. Apoi mai târziu, după ce s-au îmbuibat cu tot ce le putea oferi guvernanta lor, au fost luați *en masse* de un unchi matern cam grosolan, ca să trăiască fericiți până la adânci bătrâneți, lăsându-mă pe mine în urmă, să am grijă de ultimii ani ai tatălui meu. Iar eu am uitat această hoardă nu pentru că îi uram, ci pentru că îi iubeam şi ei mi-au fost luați. În ungherul meu întunecat, şedeam cu gura căscată, devorându-le veselia robustă, strângând amintiri despre strigătele şi râsetul lor, pentru ca în patul meu singuratic să pot retrăi ziua şi s-o îmbrățişez la pieptul meu. Dar dintre

toți frații şi surorile vitrege, pe Arthur îl iubeam cel mai mult. Dacă Arthur ar fi aruncat o piatră, aş fi alergat s-o prind. Pentru Arthur aş fi mâncat vacs, aş fi băut urină. Dar, vai! Bălaiul Arthur nu m-a băgat niciodată în seamă, era preocupat să câştige cursa, să prindă mingea, să recite tabla înmulțirii. În ziua în care a plecat Arthur, m-am ascuns în cel mai întunecat ungher al hangarului, jurând că nici o fărâmă de mâncare nu-mi va mai pătrunde printre buze. Anii au trecut şi Arthur nu s-a mai întors, i-am tot împins amintirea cât mai departe de mine, încât astăzi îmi revine ca şi când ar fi fost un basm, într-atât e de îndepărtată. Sfârşitul poveştii. Există inconsistențe în ea, dar nu am timp să le găsesc şi să le elimin, e ceva ce-mi spune că trebuie să ies din clădirea asta a şcolii şi să mă întorc în camera mea.

94. Închid uşa, mă aşez şi privesc cu ochi ce nu plâng peticul de tapet de deasupra biroului, unde străluceşte nu o imagine a bălaiului Arthur şi a mea alergând mână în mână pe un țărm de mare, ci un trandafir roz cu două frunze verzi, pe un câmp de trandafiri roz identici, aruncându-şi etern lumina în spațiul lipsit de puterea înțelegerii al cămăruței şi asupra trandafirilor de pe ceilalți pereți. Acesta este ireductibilul, aceasta este camera mea (mă aşez bine în scaunul meu) şi nu doresc să se schimbe vreodată: căci mângâierea zilelor mele întunecate, consolarea ce mă împiedică să închid ochii, să-mi împreunez brațele, să mă arunc pentru totdeauna în gol, este cunoaşterea faptului că din mine şi numai din mine îşi trag aceste flori energia care le permite să comunice între ele, cu ele însele, în extazul existenței pure, aşa cum în pietrele şi tufişurile din *veldt* se aude murmurul vieții, al unei fericiri într-atât de mari, încât fericire nu e cuvântul potrivit, deoarece eu sunt aici să le pun să vibreze cu propria lor varietate de conştientizare materială a faptului că eu nu sunt şi nu voi fi niciodată ele,

iar ele nu sunt eu, prin urmare eu nu pot fi niciodată extazul sinelui pur, aşa cum sunt ele, ci sunt, vai!, pentru totdeauna despărțită de ele prin bolboroseala de vorbe dinlăuntrul meu, care mă fabrică şi refabrică drept altceva, altceva. Ferma, deşertul, întreaga lume până la orizont se găseşte într-un extaz de comunicare cu sine, încurajată de imboldul zadarnic al conştiinței mele de a locui în ea. Astfel de gânduri îmi trec prin minte în timp ce mă uit la tapet, aşteptând să mi se potolească răsuflarea, să-mi dispară frica. Mai bine n-aş fi învățat niciodată să citesc!

95. Dar fiara nu e încântată de flecăreala mea. De la o oră la alta, mă urmăreşte cât e după-amiaza de lungă. Îi aud călcătura catifelată, îi adulmec răsuflarea fetidă. Inutil, dacă voi continua să alerg, voi sfârşi cu atât mai memorabil, doborâtă pe la spate într-o cascadă de lenjerie, țipând până-mi va rupe gâtul, dacă e o fiară miloasă, ori până-mi va smulge măruntaiele, dacă nu e miloasă. Undeva prin ferma asta, tatăl meu rătăceşte ros de ruşine, gata să ucidă pe loc pe oricine îi face semn cu degetul. Tatăl meu e fiara? Altundeva se află Hendrik şi Anna, el cântând la muzicuță la umbra unui copac – eu aşa continui să mi-l imaginez –, ea îngânând o melodie, curățindu-se între degetele de la picioare, aşteptând ce urmează să se întâmple. E Hendrik fiara, soțul insultat, sclavul strivit sub cizma stăpânului şi urlând după răzbunare? Anna, cu dinții ei mici, ascuțiți, subsuorile fierbinți – e ea fiara, femeia, ingenioasă, lascivă, nesătulă? Eu vorbesc şi tot vorbesc, să-mi fac curaj, în timp ce ei mă înconjoară, zâmbind, puternici. Care e secretul puterii lor asupra mea? Ce ştiu ei şi eu nu ştiu? Oriunde mă răsucesc, sunt blocată. Într-o lună de zile, parcă văd, le voi duce tatei şi servitoarei mele mâncarea la pat, în vreme ce Hendrik tândăleşte în bucătărie, mănâncă biscuiți, îşi înfige briceagul în tăblia mesei, mă ciupeşte de fund când trec pe lângă el. Tata va cumpăra rochii noi pentru ea, în vreme ce

eu o să-i spăl lenjeria mânjită. El şi ea vor zace în pat cât e ziua de lungă, cufundaţi în trândăvie senzuală, în vreme ce Hendrik va trage la măsea, şacalii vor devora oile, iar munca unor generaţii întregi se va duce pe apa sâmbetei. Ea îi va naşte copii cu pielea măslinie, care o să se pişe pe covoare şi o să alerge în sus şi-n jos pe coridoare. Ea va conspira cu Hendrik să-i fure banii şi ceasul de argint. O să trimită după rudele lor, fraţi şi surori, şi veri îndepărtaţi, pe care o să-i instaleze la fermă. Printr-o crăpătură în oblon, o să-i privesc dansând cu mic, cu mare pe muzică de chitară, în serile de sâmbătă, în vreme ce stăpânul bătrân şade ca un idiot pe *stoep*, zâmbind, dând din cap, prezidând petrecerea.

96. Care e fiara dintre noi? Poveştile mele sunt poveşti, nu mă sperie, doar amână momentul în care trebuie să întreb: propriul meu mârâit îl aud în tufăriş? Sunt eu cea de care trebuie să mă tem, vorace, necumpătată, pentru că aici, în inima ţării, unde spaţiul radiază din mine spre toate cele patru colţuri ale pământului, nu există nimic care să mă oprească? În timp ce şed liniştită, uitându-mă fix la trandafirii mei, aşteptând să ia sfârşit după-masa, mi se pare greu de acceptat o asemenea idee. Dar nu sunt chiar atât de netoată încât să cred în ceea ce văd; şi dacă sunt atentă şi mă pun în acord cu ceea ce se întâmplă înăuntrul meu, cu siguranţă voi simţi, departe de tot, mărul veşted al pântecului meu ridicându-se şi plutind, prorocind numai rele. Oi fi doar o fată bătrână de patruzeci şi cinci de kilograme, înnebunită de singurătate, dar nu cred că sunt chiar inofensivă. Prin urmare, aceasta poate fi cu adevărat o explicaţie pentru frica mea, o frică ce este, în acelaşi timp, o aşteptare: mă tem de ceea ce urmează să fac, şi totuşi voi face întocmai ceea ce fac, din pricină că dacă n-o să fac, ci o să mă furişez aşteptând zile mai bune, viaţa mea va continua să fie o linie ce se prelinge dinspre nicăieri spre nicăieri, fără început sau sfârşit. Vreau o viaţă a mea, aşa

cum sunt sigură că şi-a spus şi tata, că vrea o viaţă a lui, atunci când a cumpărat punga de inimioare şi romburi. Lumea e plină de oameni care vor să-şi croiască viaţa proprie, dar puţinora din afara deşertului le este acordată o asemenea libertate. Aici, în mijlocul niciundelui, pot tot, cât o furnică. Multe lucruri îmi lipsesc, dar libertatea nu se numără printre acestea.

97. Însă în timp ce am stat aici visând cu ochii deschişi, poate chiar moţăind cu obrajii sprijiniţi în pumni şi cu gingiile dezvelite, după-amiaza s-a scurs, lumina nu mai este verde, ci a devenit cenuşie, iar ceea ce m-a readus la realitate sunt paşi şi voci. Buimacă, inima îmi bubuie; mirosind urât şi lipicioasă din pricina toropelii de după-amiază, gura mi se umple de sare.

Deschid uşa de-un deget. Vocile sunt la capătul îndepărtat al casei. Una este a tatălui meu, dă ordine, cunosc inflexiunile, fără să desluşesc cuvintele. Mai e o voce, dar ştiu de ea doar prin tăcerile primei.

E aşa cum mă temeam. Magia de a-mi închipui ce e mai rău n-a funcţionat. Răul este aici. Acum picioarele acelea încălţate în cizme se apropie pe coridor. Închid uşa şi mă reazem de ea. Cunosc călcătura aceea de când mă ştiu, şi totuşi stau cu gura căscată, cu pulsul bubuind. El mă preschimbă din nou în copil! Cizmele, bufnetul lor, sprânceana neagră, găurile negre ale ochilor, gaura neagră a gurii, din care urlă uriaşul NU, de fier, rece, ca un tunet, care mă izbeşte şi mă îngroapă, mă ferecă. Sunt din nou copil, prunc, larvă, o viaţă albă, fără formă, fără braţe şi picioare, nimic ca să se încleştеze pe pământ, parazit, gheară; mă zvârcolesc, cizma e din nou ridicată asupra mea, gaura gurii stă deschisă, vântul cel mare suflă, mă înfioară până în inima mea cărnoasă. Deşi mă proptesc în uşă, e suficient ca el să împingă, şi eu cad. Mă tem că sâmburele mâniei din mine a dispărut, nu există îndurare pentru mine,

voi fi pedepsită şi niciodată consolată după aceea. Acum două minute, eu aveam dreptate şi el greşea, eu eram furia care picotea în scaunul ţeapăn, aşteptând să-l confrunt cu tăcere, absenţă, dispreţ şi cu cine ştie ce altceva; dar acum iar greşesc, greşesc, greşesc, greşesc cum am greşit de când m-am născut la momentul nepotrivit, în locul nepotrivit, în trupul nepotrivit. Lacrimi mi se rostogolesc pe obraji, nasul mi-e înfundat, n-are rost, aştept ca bărbatul de dincolo de uşă să hotărască în locul meu ce formă va căpăta chinul din seara asta.

98. El bate la uşă, trei ciocănituri uşoare ale unghiei pe lemn. Gura mi se umple din nou de sare; mă proptesc în uşă, îmi ţin răsuflarea. Apoi el pleacă: paşii egali se depărtează unu, doi, trei... de-a lungul coridorului. Prin urmare, asta mi-e pedeapsa! N-a vrut să mă vadă, ci să mă încuie pe timpul nopţii! Crud, crud, crud! Plâng în celula mea.

Din nou vin la mine vocile. Ei sunt în bucătărie. El îi spune femeii să pună mâncare pe masă. Ea scoate pâine din sertarul pentru pâine, untură şi un borcan de conserve din dulap. El îi spune să pună apă la fiert. Ea îi spune că nu poate să aprindă soba cu parafină. El aprinde focul în locul ei. Ea pune ibricul pe foc. Bate din palme şi aşteaptă să fiarbă apa. El îi spune să se aşeze. Ea o să se aşeze la masă cu el. El a tăiat o felie de pâine, o împinge spre ea cu vârful cuţitului. El îi spune să mănânce. Vocea lui e aspră. Nu ştie să exprime tandreţe. Aşteaptă din partea oamenilor să înţeleagă acest lucru şi să-l îngăduie. Dar nimeni nu înţelege, nimeni în afară de mine, care am şezut în unghere toată viaţa, urmărindu-l pe el. Ştiu că furiile lui şi tăcerile îmbufnate pot doar să fie măşti ale unei tandreţi pe care nu îndrăzneşte s-o manifeste, pentru a nu fi copleşit de urmările ei. Urăşte doar pentru că nu îndrăzneşte să iubească. Urăşte ca să-şi ţină firea. În ciuda a tot, nu e un

om rău. Nu e nedrept. E doar un bărbat care îmbătrâneşte, care n-a prea avut parte de iubire şi care îşi închipuie că a găsit-o acum, în faptul că mănâncă pâine şi piersici cu fata asta, în timp ce aşteaptă să fiarbă apa pentru cafea. Nu-şi poate imagina o scenă mai paşnică, dacă se face abstracţie de copilul înverşunat care-şi încordează auzul din spatele uşii, la celălalt capăt al casei. Un festin al iubirii, la asta participă cei doi, există însă un festin mai nobil decât festinul iubirii, anume masa luată împreună cu familia. Ar fi trebuit să fiu şi eu invitată. Ar trebui să şed la masă, la un capăt al mesei, de fapt, eu fiind stăpâna casei; iar ea, nicidecum eu, să aducă şi să ducă. Atunci am putea împărţi pâinea în linişte şi pace, şi am fi afectuoşi unii cu alţii, fiecare în felul său, chiar şi eu. Dar s-au trasat linii, eu sunt exclusă din comuniune, prin urmare casa asta a devenit o casă cu două poveşti, o poveste despre fericire sau despre saltul către fericire, şi o poveste despre suferinţă.

99. Lingurile lor clincăne în armonie. Le plac dulciurile, amândurora. Ochii li se întâlnesc printre fuioare de abur. În urmă, femeia are o săptămână în care l-a cunoscut pe acest bărbat ciudat, masiv, hirsut, fleşcăit, şubrezit, puternic, care în seara asta vine plin de sine, înfoiat, şi o anunţă că este concubina lui, proprietatea lui. Se gândeşte ea oare vreo clipă la soţul ei, învelit într-o pătură, sub stelele reci, sau gemând în căsuţa lui abandonată, în timp ce genunchii noului ei proprietar o cuprind pe sub masă? Se întreabă ea oare cât timp o va proteja el de mânia soţului? Se gândeşte ea oare vreo clipă la viitor, sau a învăţat la sânul mamei să trăiască în plăcerea prezentului, şi în rest puţin să-i pese? Ce înseamnă bărbatul ăsta nou pentru ea? Îşi cască pur şi simplu coapsele, apatică, fără vlagă, pentru că el e stăpânul, sau sunt acestea rafinamente ale plăcerii atunci când te supui, pe care iubirea cu acte nu le poate oferi? E îmbătată de brusca ei ridicare în rang? Au ameţit-o de cap darurile

lui, monedele, bomboanele, ce-o mai fi ales el dintre lucrurile rămase de la soția lui, un șal de pene, un colier de ștrasuri? De ce n-au ajuns la mine relicvele astea? De ce totul e ținut secret față de mine? De ce să nu șed și eu la masa din bucătărie, zâmbind, zâmbindu-mi-se în ceața caldă a aburilor cafelei? Ce-mi mai rămâne după purgatoriul solitudinii? O să spele vasele înainte să se retragă, sau va trebui să mă duc eu în toiul nopții, să curăț după ei? Când va începe ea să-și încerce puterile, când va ofta și se va ridica de la masă, și se va întinde, și va pleca, lăsând harababura în grija servitoarei? În ziua în care va face asta, va îndrăzni el să se răstească la ea, sau va fi atât de beat încât numai îmbietoarele ei coapse unduindu-se spre dormitorul lor o să mai aibă un sens pentru el? Dacă ea încetează să mai fie servitoare, cine altcineva să fie în afară de mine, asta dacă nu fug în miez de noapte și nu mă mai întorc niciodată. Mor în deșert în semn de reproș și sunt ciugulită până la os de păsări, apoi de furnici? Va băga el de seamă? Hendrik va da peste mine în hoinărelile lui și mă va aduce acasă într-un sac. O să mă vâre într-o groapă, o să mă acopere și-o să spună o rugăciune. Apoi ea va aprinde focul, își va lega un șorț și va spăla vasele, mormanul de vase, ceașcă de cafea peste ceașcă de cafea, pe care eu le-am lăsat în urmă, va ofta și mă va pizmui pentru moartea mea.

100. Mă învârt în întuneric, devin agitată. Prea multă suferință, prea multă singurătate te transformă în animal. Pierzi orice perspectivă umană. Cândva, m-aș fi scuturat din starea asta și, palidă, cu dâre de lacrimi pe obraji, răvășită, m-aș fi târât pe coridor, ca să-i înfrunt. Vraja erotică s-ar fi rupt atunci, fata s-ar fi furișat de pe scaunul ei, tata m-ar fi așezat în locul ei și mi-ar fi dat ceva de băut, ca să-mi vin în fire. Fata poate că ar fi dispărut în noapte: totul ar fi fost bine din nou, s-ar fi amânat momentul în care ușa se

închide cu un sunet scurt în urma lor, iar eu ştiu în sfârşit că sunt exclusă dintr-o încăpere în care nu am fost suficient de bună ca să intru. Dar în seara asta m-am luptat prea mult cu apele, sunt slăbită, am obosit să-mi tot spun una-alta, în seara asta o să mă relaxez, o să abandonez, o să explorez plăcerile înecului, senzaţia că trupul meu alunecă afară din mine şi un alt trup îi ia locul, mădulare în mădulare, gură înăuntrul gurii mele. Salut moartea ca pe o versiune a vieţii în care n-o să mai fiu eu însămi. E o eroare aici pe care ar trebui s-o văd, însă nu vreau s-o văd. Căci atunci când mă trezesc pe fundul oceanului, va fi aceeaşi voce de demult care bâzâie din mine, bâzâie sau bolboroseşte, sau cum s-o numi ceea ce fac vorbele în apă. Ce plictiseală! Când o să se oprească odată? Luna luceşte pe pliurile negre ale unei femei întinse pe podeaua rece. Din ea se înalţă ca o miasmă un spirit cu chip cenuşiu. Cuvintele şuşotite printre buzele acelea albastre sunt ale mele. Înecându-mă, mă înec în mine însămi. O fantomă – eu nu sunt fantomă. Mă aplec. Ating această piele şi e caldă, ciupesc această carne şi doare. Ce dovadă în plus mi-aş mai dori? Eu sunt eu.

101. Stau în faţa uşii de la camera lor: trei tăblii oarecare şi un mâner rotund de ceramică asupra căruia şovăie mâna mea. Ei ştiu că eu sunt aici. Aerul e încărcat de prezenţa mea. Ei îngheaţă în poziţia lor vinovată, aşteptând ca eu să acţionez.

Bat la uşă şi vorbesc.

— Tati... Mă auzi?

Ei tac, ascultă enormitatea respiraţiei lor.

— Tati, nu pot să dorm.

Se privesc în ochi, privirea lui întreabă: Ce ar trebui să fac?, privirea ei răspunde: Nu e a mea.

— Tati, mă simt ciudat. Ce să fac?

102. Îmi târâi paşii înapoi spre bucătărie. Lumina lunii pătrunde prin fereastra neperdeluită, până pe masa goală. În chiuvetă se află o farfurie şi două căni care aşteaptă să fie spălate. Cafetiera e caldă încă. Aş putea să beau şi eu cafea, dacă aş avea chef.

103. Mângâi mânerul rotund şi alb. Mâna mi-e rece şi umedă.

— Tati... Pot să spun ceva?

Învârt mânerul. Limba zăvorului se mişcă, dar uşa nu se deschide. Au încuiat-o.

Îl aud respirând de partea cealaltă a uşii. Bat tare cu pumnul strâns. El îşi drege glasul şi vorbeşte calm.

— E târziu, copilă. Hai să vorbim mâine. Du-te şi te culcă.

A vorbit. După ce a socotit necesar să încuie uşa din pricina mea, acum a socotit necesar să-mi vorbească.

Bat din nou cu putere. Ce va face?

Cheia se răsuceşte. Limba sare din locaş: prin crăpătura uşii, braţul lui se întinde spre mine, alb ca laptele deasupra pământului întunecat. Brusc mă prinde de încheietura mâinii şi mă strânge, mi-o zdrobeşte cu toată puterea mâinii aceleia uriaşe. Scâncesc, dar nu o să ţip, niciodată. Ce sună ca o cascadă de pănuşi de porumb este şoapta lui hârâită.

— Du-te la culcare! Înţelegi ce spun?

— Nu! Nu-mi vine somnul!

Astea nu sunt lacrimile mele, sunt doar lacrimi care trec prin mine, aşa cum urina pe care-o elimin este doar urină.

Mâna cea mare alunecă în sus pe braţul meu, până îmi găseşte şi îmi prinde cotul. Mă trage în jos, tot mai jos; capul meu e lipit de tocul uşii. Nu simt nici o durere. Se întâmplă lucruri în viaţa mea, e mai bine decât singurătatea, sunt mulţumită.

— Acum încetează! Încetează să mă enervezi! Pleacă!

Sunt împinsă în spate. Uşa se trânteşte. Cheia se răsuceşte.

104. Mă ghemuiesc lângă peretele opus uşii. Capul mi se leagănă. Din gâtlej iese ceva ce nu este hohot, nici geamăt, nici voce, e un vânt care suflă dinspre stele şi peste pustiurile polare şi prin mine. Vântul este alb, vântul este negru, nu spune nimic.

105. Tata stă aplecat asupra mea. Îmbrăcat, este el însuşi şi stăpân pe sine. Rochia mea e ridicată, el îmi vede genunchii, ciorapii negri şi pantofii în care mi se opresc picioarele. În general, nu-mi pasă ce vede. Vântul încă şuieră prin mine, dar acum încet.

— Hai, copilă, să mergem la culcare.

Tonurile sunt blânde, dar eu, care aud totul, aud muchia lor mânioasă şi ştiu cât sunt de prefăcute.

Mă prinde de încheietura mâinii, îmi trage în sus trupul fără vlagă, de păpuşă. Dacă îmi dă drumul, cad. Nu-mi pasă ce se-ntâmplă cu trupul ăsta. Dacă el vrea să-l joace în picioare până-l face chisăliță, n-o să protestez. Sunt un lucru pe care el îl ține de umeri şi-l conduce pe coridor până la celula de la capătul îndepărtat. Coridorul este nesfârşit, paşii noştri bubuie, vântul rece îmi muşcă fața fără încetare, devorează lacrimile ce picură din mine. Vântul suflă peste tot, țâşneşte din toate găurile, preschimbă totul în piatră, în piatra glacială, rece până-n măduvă, a celor mai îndepărtate stele, stelele pe care nu le vom vedea niciodată, care îşi duc viețile de la o infinitate la alta, în întuneric şi ignoranță, dacă nu cumva le confund cu planetele. Vântul suflă în camera mea, prin gaura cheii, prin crăpături; când se va deschide uşa aceea, voi fi absorbită de el, voi sta în gura vortexului negru fără să aud, fără să ating, înghițită de vântul care urlă în spațiile dintre atomii trupului meu, şuieră în cavernele din spatele ochilor mei.

106. El mă întinde pe cuvertura verde, familiară. Îmi ridică picioarele, mă descalță. Îmi netezeşte rochia. Ce să

mai facă? Ce să îndrăznească să facă? Tonurile acelea blânde se aud din nou.

— Hai, dormi acum, copila mea, e târziu.

Mâna lui e pe fruntea mea, mâna bătătorită a unui bărbat care îndoaie sârmă. Cât de blândă, cât de mângâietoare! Dar ceea ce vrea el să ştie e dacă am febră, dacă la rădăcina disperării mele se află un microb. Să-i spun că în mine nu sunt microbi, carnea mea e prea stearpă să-i găzduiască?

107. M-a lăsat singură. Zac epuizată în timp ce lumea se învârteşte în jurul patului, iar şi iar. Am vorbit şi mi s-a vorbit, am atins şi am fost atinsă. Prin urmare, sunt mai mult decât dâra acestor cuvinte ce trec prin capul meu în drumul lor dinspre nicăieri spre nicăieri, o dâră de lumină prin vidul spațiului, o stea căzătoare (ce doldora de astronomie sunt în seara asta!). Prin urmare, care e motivul pentru care nu mă întorc pe-o parte ca să dorm aşa cum sunt, îmbrăcată din cap până-n picioare, şi să mă trezesc mâine-dimineață să spăl vasele, să mă retrag în fundal şi să-mi aştept răsplata, care fără îndoială va sosi, dacă dreptatea e să stăpânească universul? Alternativa: care e motivul că nu adorm în timp ce-mi repet în cap întrebarea de ce nu mă culc aşa cum sunt, îmbrăcată din cap până-n picioare?

108. Clopoțelul pentru cină e la locul lui, pe bufet. Mi-ar fi plăcut unul ceva mai mare, un clopot pătrunzător, strident, un clopot de şcoală; poate ascuns undeva în pod este vechiul clopot al şcolii, colbuit, aşteptând învierea, dacă a existat vreodată o şcoală; dar nu am timp să stau să caut (deşi cum le-ar mai sări inima-n gât dacă ar auzi deasupra capetelor lor fojgăitul labelor de şoareci, foşnetul aripilor de liliac, călcătura fantomatică a răzbunătorului?). Neauzită ca o mâță, desculță, învelind limba clopotului, mă furişez pe coridor şi-mi lipesc urechea de gaura cheii. Tăcere absolută.

Zac amândoi ținându-şi răsuflarea, ambele răsuflări ținute, aşteptând să fac eu mişcarea? Au adormit deja? Sau zac îmbrățişați? Aşa se face treaba asta, cu mişcări prea mici ca să le audă urechea, ca muştele lipite una de alta?

109. Clopoțelul scoate un clinchet continuu, subțire, politicos. Când obosesc să-l țin apăsat cu mâna dreaptă, schimb cu stânga. Mă simt mai bine decât ultima dată când am stat aici. Sunt mai liniştită. Încep să fredonez, întâi nimerind ba mai sus, ba mai jos decât tonul clopoțelului, apoi găsindu-i nota şi ținând-o.

110. Timpul trece, o nebuloasă care se subțiază, se îngroaşă, este absorbită în întunericul din față. Ceea ce consider a fi durerea mea, deşi este doar singurătate, începe să dispară. Oasele feței mele încep să se dizolve, mă înmoi din nou, un animal uman moale, un mamifer. Clopoțelul şi-a găsit măsura, patru încete, patru răsunătoare, la care încep să vibrez, întâi muşchii mari, apoi cei mai mici. Nenorocirile au început să mă părăsească. Creaturi mici, ca nişte bețe, se târăsc din mine şi dispar.

111. Totul poate încă să mai fie bine.

112. Sunt lovită. Asta s-a întâmplat. Am primit o lovitură grea în cap. Simt mirosul sângelui, urechile îmi țiuie. Clopoțelul îmi este smuls din mână. Aud cum loveşte duşumeaua, cu zdrăngănit, undeva departe, pe coridor, se rostogoleşte spre stânga, spre dreapta, cum fac clopotele. Coridorul răsună de strigăte care n-au înțeles pentru mine. Alunec pe perete în jos, mă aşez cu grijă pe podea. Acum simt gustul sângelui. Nasul sângerează. Înghit sânge; şi îl simt pe buze când îmi scot limba.

Când am fost lovită ultima oară? Nu-mi amintesc. Poate că n-am fost niciodată lovită până acum, poate că am fost doar dezmierdată, deşi e greu de crezut, dezmierdată, şi

dojenită, şi neglijată. Lovitura nu doare, ci jigneşte. Sunt jignită şi revoltată. Adineauri eram virgină, acum nu mai sunt, în ceea ce priveşte loviturile.

Strigătul încă atârnă în văzduh, asemenea căldurii, asemenea fumului. Dacă vreau, pot să ridic mâna şi s-o flutur în vâscozitatea lui.

Deasupra mea e o pânză de corabie mare, albă. Văzduhul e dens de zgomot. Închid ochii şi toate orificiile posibile. Zgomotul se infiltrează în mine. Începe să mă irite. Stomacul mi se revoltă.

Încă o lovitură, lemn pe lemn. Departe, foarte departe zornăie o cheie. Văzduhul încă răsună, deşi sunt singură.

Mi s-a făcut corecție. Am întrecut măsura şi acum mi se face corecție. E ceva la care trebuie să mă gândesc cât mai am timp la dispoziție.

Îmi găsesc vechiul loc de lângă perete, confortabil, înceţoşat, moale chiar. Dacă, atunci când începe gândirea, va fi gând sau vis, n-am de unde şti.

Există regiuni vaste ale lumii unde, dacă este să credem ce citim, ninge mereu.

Undeva, în Siberia sau Alaksa, există un câmp acoperit de zăpadă, şi în mijlocul lui, un par înclinat, putrezit. Deşi e ora prânzului, să zicem, lumina este atât de chioară, încât ar putea fi seară. Zăpada se cerne fără sfârşit spre pământ. În rest, nu e nimic de văzut dintr-un orizont într-altul.

113. În ceea ce este de fapt cuierul de pălării, lângă uşa din față, în locul unde ar trebui să stea umbrele dacă am folosi umbrele, dacă reacția noastră la ploaie n-ar fi să ne ridicăm fețele spre ea, să prindem stropii fierbinți în gură şi să ne bucurăm, stau cele două puşti, puşca de vânătoare cu două țevi, pentru potârnichi şi iepuri, şi cea cunoscută sub numele de Lee-Enfield. Lee-Enfield e calibrată la două mii de metri. Mă minunez.

Unde sunt ținute cartuşele, nu am habar. Însă în micul sertar al cuierului, unde zac de ani de zile printre butoni desperecheați şi ace de cravată, sunt şase cartuşe. 303 cu nasuri de bronz ascuțite. Le găsesc pe pipăite.

Nu s-ar spune, după cum arăt, că ştiu să folosesc o puşcă, dar ştiu. Sunt mai multe lucruri care mă privesc şi despre care nu s-ar spune. Nu sunt sigură că pot încărca arma pe întuneric, dar pot introduce un singur cartuş în chiulasă şi pot acționa percutorul. Palmele îmi sunt neplăcut de umede pentru cineva care le are de obicei uscate, aproape solzoase.

114. Nu sunt relaxată, deşi mă trezesc acționând. Undeva, s-a furişat în mine un gol. Nimic din ce se întâmplă acum nu mă satisface. Am simțit satisfacție când sunam clopoțelul şi fredonam în întuneric, dar mă îndoiesc că, dacă m-aş duce şi aş căuta clopoțelul sub mobilă, şi aş şterge pânzele de păianjen, şi l-aş face din nou să sune, şi aş fredona din nou, aş regăsi acea fericire. Unele lucruri par irecuperabile pentru totdeauna. Poate că asta dovedeşte realitatea trecutului.

115. Nu sunt relaxată. Nu pot să cred în ceea ce mi se întâmplă. Scutur din cap şi dintr-odată nu înțeleg de ce nu mi-aş petrece noaptea în patul meu, dormind; nu înțeleg de ce tata nu şi-ar petrece noaptea în propriul lui pat, dormind, iar nevasta lui Hendrik, în patul ei şi al lui Hendrik, dormind. Nu văd nici o necesitate în spatele a tot ce facem, oricare dintre noi. Nu suntem altceva decât capriciu, un capriciu după altul. De ce nu putem accepta că viețile noastre sunt goale precum pustiul în care trăim, şi să le trăim numărând oi sau spălând ceşti cu inima veselă? Nu înțeleg de ce poveştile vieților noastre trebuie să fie interesante. Încep să mă gândesc mai adânc la tot.

116. Glonțul stă confortabil în camera lui. Unde zace descompunerea mea? Căci, după ce m-am oprit să cumpănesc, cu siguranță voi continua ce am început. Poate că ceea ce-mi lipsește este hotărârea să înfrunt nu monotonia oalelor şi a tigăilor şi aceeaşi pernă veche în fiecare noapte, ci o istorie atât de plicticoasă în relatare, încât ar putea prea bine să fie istoria tăcerii. Ceea ce-mi lipseşte este curajul de a mă opri din vorbit, de a dispărea în tăcerea din care m-am ivit. Istoria pe care o țes, încărcând această carabină grea, este doar o bolboroseală contrafăcută, delirantă. Sunt eu unul dintre acei oameni într-atât de lipsiți de substanță, că nu pot ieşi din ei înşişi decât cu ajutorul gloanțelor? De asta mă tem atunci când mă furişez afară, o siluetă neplauzibilă, o doamnă înarmată, în noaptea înstelată.

117. Curtea este spoită cu o lumină albastră-argintie. Pereții văruiți ai magaziei şi ai hangarului apar într-o paloare fantomatică. Departe, peste pământuri, sclipesc aripile morii de vânt. Geamătul şi bufnetul pistonului ajung stins la mine, dar limpede în briza nopții. Frumusețea lumii în care trăiesc îmi taie răsuflarea. Din câte am citit, la fel se întâmplă când cad pojghițele de pe ochii celor condamnați, când se îndreaptă spre spânzurătoare ori spre butuc, şi într-un moment de mare puritate, jelind cu părere de rău că trebuie să moară, mulțumesc cerurilor că au trăit. Poate că ar trebui să nu mai fiu loială soarelui, ci lunii.

Totuşi, aud un sunet ce nu ține de locul acesta. Acum pierdut, acum mai puternic, e sunetul unui câine nelinişit care scheaună, mârâie, gâfâie fără încetare; dar nu vine de la un câine, ci de la o maimuță sau o ființă omenească, sau mai multe ființe omeneşti, de undeva din spatele casei.

Ținând arma în fața mea, ca pe o tavă, merg pe vârfuri pe pietriş, ocolind hangarul şi ajungând în spate. De-a lungul peretelui casei este un mal de umbră. În umbră, în fața uşii

de la bucătărie se află ce-o fi, nu-i câine, nu-i maimuță, e om, de fapt (văd eu când mă apropii) e Hendrik, singurul om care n-ar trebui să fie aici. Zgomotul lui, bolboroseala lui, dacă acesta e cuvântul, încetează când mă zăreşte. Dă să se ridice la apropierea mea, dar cade din nou. Întinde mâinile spre mine, cu palmele înainte.

— Nu trage! zice.

E o glumă.

Degetul meu nu părăseşte trăgaciul. Deocamdată, nu mă las amăgită de aparențe. Se ridică o miasmă dinspre el, nu e vin, ci coniac. Numai de la tata putea să capete coniac. Mituit, prin urmare, nu dus de nas.

Cu o mână la spate, proptindu-se de uşa bucătăriei, încearcă din nou să se ridice. Pălăria îi alunecă din poală pe jos. Se întinde după ea, cade uşor într-o rână.

— Eu sunt, zice, întinzând mâna liberă spre gura țevii, care e prea departe s-o atingă.

Eu mă dau un pas în spate.

Zăcând pe-o parte pe prag, cu genunchii la piept, uită de mine şi începe să plângă. Prin urmare, acesta era zgomotul. La fiecare suspin, călcâiele îi tresar puțin.

Nu pot să fac nimic pentru el.

— O să răceşti, Hendrik, îi spun.

118. Uşa de la camera tatei e încuiată, ca să nu intru eu, dar fereastra e deschisă, ca întotdeauna. Mi-a ajuns în seara asta cât am ascultat sunetele făcute de alții. Prin urmare, e necesar să acționez iute, fără să stau pe gânduri, şi cum nu-mi pot astupa urechile, să fredonez încet, pentru mine. Strecor țeava puştii printre perdele, sprijin patul de pervaz şi ridic țeava până când ținteşte marginea îndepărtată a tavanului şi, închizând ochii, apăs pe trăgaci.

N-am avut până acum privilegiul să aud arme de foc descărcate în interior. Sunt obişnuită cu valuri de ecou ajungând până la mine dinspre dealuri. Dar acum e reculul

patului în umărul meu, izbitura, clară, prin nimic remarcabilă, apoi un moment de linişte, înainte să izbucnească ţipetele.

Ascult şi adulmec vaporii de cordită. Fierul lovit de fier dă naştere unei scântei şi unui fuior din acelaşi fum ameţitor.

119. De fapt, niciodată n-am mai auzit un asemenea ţipăt. Umple încăperea întunecoasă cu strălucirea sa şi priveşte prin pereţi, ca şi când ar fi de sticlă. Se stinge în mici hămăituri, ca să explodeze din nou o clipă mai târziu. Sunt uluită. Nu aş fi crezut că un om poate ţipa atât de tare.

Percutorul revine în poziţie, cartuşul consumat cade cu un clinchet la picioarele mele, al doilea cartuş, rece, străin, alunecă în chiulasă.

Ţipetele devin mai scurte, capătă un ritm. Sunt, de asemenea, sunete mai joase, mânioase, fără ritm, pe care le voi decela mai târziu, când am timp, dacă mi le voi aminti.

Ridic ţeava, închid ochii, apăs pe trăgaci. În aceeaşi clipă, carabina îmi zboară din mână. Detunătura e chiar mai plată. Toată carabina mă părăseşte, ceea ce e surprinzător. Se furişează printre perdele şi dispare. Eu rămân în genunchi, cu mâinile goale.

120. Ar trebui să plec. Am pricinuit destule necazuri, stomacul meu e surescitat într-un mod neplăcut, le-am stricat seara, fără îndoială voi fi nevoită să plătesc. Până una-alta, ar fi bine să fiu singură.

121. Hendrik stă în lumina lunii, în mijlocul curţii, mă urmăreşte. N-am cum să ştiu ce gândeşte.

Apatic, răspicat, îi spun:

— Du-te la culcare, Hendrik. Este târziu. Mai e şi mâine o zi.

El se clatină, chipul îi este umbrit de pălărie.

Ţipătul s-a transformat în strigăt. Ar fi mai bine pentru toţi ca eu să plec.

Îl ocolesc pe Hendrik şi apuc drumul care se depărtează de casă, sau, dacă preferaţi, privit altfel, care duce în lumea mare. La început îmi simt spatele vulnerabil, senzaţia se atenuează treptat.

122. E posibil să existe o explicaţie pentru toate lucrurile pe care le fac, iar acea explicaţie să zacă în mine, ca o cheie care zornăie într-o conservă, aşteptând să fie scoasă şi folosită pentru a desluşi misterul? Este următoarea explicaţie cheia? Prin intermediul conflictului cu tatăl meu sper să mă înalţ din eternul mijloc al meditaţiei asupra existenţei neataşate, într-un adevărat *agon*[11] caracterizat de criză şi rezoluţie? Dacă e aşa, doresc să utilizez cheia, sau prefer s-o arunc pe tăcute la marginea drumului şi să n-o mai văd nicicând? Şi nu este remarcabil cum, în momentul ăsta, pot să întorc spatele unei scene de criză, cu foc de armă şi ţipete şi plăceri întrerupte, cum pantofii mei lovesc pietrişul, razele lunii coboară peste mine ca nişte zăbrele de argint, briza nocturnă se răceşte, pentru ca în clipa următoare să nu mă mai intereseze lucrurile şi să bolborosesc din nou cuvinte? Mă întreb dacă nu sunt şi eu un lucru printre lucruri, un trup împins pe-o şină de nişte tendoane şi pârghii osoase, sau sunt un monolog care se mişcă prin timp, aproximativ la un metru şaizeci deasupra pământului, dacă pământul nu se dovedeşte a fi doar un alt cuvânt, caz în care sunt cu adevărat pierdută? Oricare ar fi adevărul, hotărât lucru, nu sunt în apele mele, aşa cum mi-aş dori. Când o să uit comportamentul din seara asta? Ar fi trebuit să mă stăpânesc ori să fiu mai puţin nepăsătoare. Aversiunea faţă de durerea lui Hendrik a vădit nepăsarea mea. O femeie cu sânge roşu în vene (ce culoare are sângele meu? roz-spălăcit? violet-închis?) i-ar fi împins un satâr în

11 Luptă, competiţie (în greaca veche, în original).

mână şi l-ar fi îmbrâncit în casă, pentru a-şi astâmpăra setea de răzbunare. O femeie hotărâtă să fie autoarea propriei vieți nu s-ar fi ferit să dea la o parte perdelele şi să inunde fapta vinovată cu lumină, lumina lunii, lumina torțelor. Dar eu, aşa cum mă temeam, oscilez mereu între caznele dramei şi aleanurile meditației. Deşi am ațintit puşca şi am apăsat pe trăgaci, am închis ochii. Nu numai slăbiciunea de femeie m-a făcut să acționez astfel, ci şi o logică personală, o psihologie care mă împiedica să văd goliciunea tatălui meu. (Poate că aceeaşi psihologie m-a făcut incapabilă să-l alin pe Hendrik.) (N-am spus nimic despre goliciunea fetei. De ce?) E o consolare să ai resorturi psihologice – căci a existat vreodată o creatură binecuvântată cu procese psihice fără a avea existență? –, dar există şi motive de nelinişte. A cui creatură, într-o poveste de motive inconştiente, aş fi eu? Libertatea mea este în pericol, sunt prinsă la înghesuială de forțe pe care nu le pot controla, în curând nu-mi va mai rămâne decât să şed într-un colț plângând şi încordându-mi muşchii. Nu contează că acel colț mi se prezintă în acest moment ca o plimbare lungă pe drum deschis: la capătul lui, o să descopăr că pământul e rotund: colțurile au multe forme. Nu am echipamentul necesar pentru o viață pe drumuri. Cu alte cuvinte, am picioare, labe, gambe, tot, şi m-aş amăgi pretinzând necesitatea subzistenței – cu lăcuste, ploaie şi schimbarea din când în când a încălțămintei, pot să merg până la infinit –, adevărul e că nu-i înghit pe oamenii pe care-i voi întâlni, hangiii, surugiii, tâlharii la drumul mare, dacă acesta e secolul în care mă aflu, şi aventurile, violurile şi jafurile, nu că aş avea ceva care să merite jefuit, nu că aş avea ceva care să merite să fie violat, asta chiar ar fi o scenă de neuitat, deşi li se întâmplă unora la care te aştepți cel mai puțin. Dacă, pe de altă parte, dacă drumul este pentru totdeauna aşa cum e acum, întunecat, şerpuit, pietros, dacă

e să merg împiedicat pentru eternitate în lumina lunii sau a soarelui, indiferent care va fi să fie, fără să ajung în locuri precum Armoede sau la gară, sau în oraşul unde fetele sunt sortite pierzaniei, dacă, minunea minunilor, drumul nu duce nicăieri, zi după zi, săptămână după săptămână, anotimp după anotimp, decât, dacă am noroc, până la buza lumii, atunci s-ar putea să mă las în voia lui, în voia poveştii despre viaţa petrecută pe drum, fără psihologie, fără aventură, pantofi cu nasturi, care se stâlciază, dar sunt imediat înlocuiţi de noii pantofi cu nasturi care atârnă legaţi cu o sfoară de gâtul meu, ca doi sâni negri, cu opriri când şi când pentru lăcuste şi apa de ploaie, şi încă şi mai rar pentru chemările naturii, dar şi alte opriri pentru somn şi momentele de visare, fără ele murim, şi panglica meditaţiilor mele, negru pe alb, plutind ca o ceaţă la cinci picioare deasupra pământului, întinzându-se în urmă până la orizont, da, unei astfel de vieţi m-aş dărui. Dacă aş şti că atâta tot s-ar cere din partea mea, pasul mi s-ar grăbi dintr-odată, s-ar lungi, coapsele mi s-ar legăna, aş călători mai departe cu inima uşoară şi zâmbind. Dar am motiv să bănuiesc, sau poate nu am motiv, sfera aceasta nu este o sferă a raţiunii, am o bănuială că acest drum duce, dacă o apuc la dreapta, la Armoede, iar dacă o apuc la stânga, la gară. Şi dacă o apuc spre sud, de-a lungul căii ferate, într-o bună zi mă voi trezi la mare şi o să pot să merg pe plajă, să ascult vuietul valurilor sau să intru direct în mare, unde, în lipsa unui miracol, propulsat fără oprire de mecanismele sale auxiliare, capul meu se va cufunda şi panglica de cuvinte se va îndepărta pentru totdeauna într-un vălmăşag de bule. Şi ce-o să le spun oamenilor din tren, care se uită la mine atât de ciudat din pricina perechii suplimentare de pantofi atârnaţi de gâtul meu, din pricina lăcustelor care sar din bagaj – bătrânului domn amabil, cu păr argintiu, doamnei grase îmbrăcate în bumbac negru, care-şi

tamponează cu batistele cele mai delicate buza superioară transpirată, tânărului băţos care mă priveşte intens şi care în orice moment, depinde de secol, ar putea să se dovedească fratele meu de mult pierdut, sau seducătorul meu, sau chiar amândoi? Ce cuvinte am pentru ei? Îmi deschid buzele, ei se uită la dinţii mei stricaţi, simt mirosul gingiilor mele bobotite, pălesc atunci când urlă la ei vechiul vânt negru, rece care suflă de nicăieri înspre nicăieri, din mine, fără sfârşit.

123. Tata şade pe podea, cu spatele lipit de tăblia de la piciorul uriaşului pat dublu în care s-a petrecut mare parte din înmulţirea familiei noastre. E gol până la brâu. Carnea îi e albă ca floarea de crin. Faţa, care ar trebui să aibă nuanţa cărămizii arse, la fel ca braţele, e galbenă. Se uită fix la mine, acolo unde stau cu mâna la gură, în prima lumină a zorilor.

Restul trupului îi e învelit în verde. A smuls perdelele verzi, la fel şi galeria, de aceea camera e atât de luminoasă. Cu perdeaua şi-a acoperit mijlocul.

Ne uităm unul la altul. Oricât aş încerca, nu reuşesc să descifrez sentimentele exprimate de chipul său. Îmi lipseşte facultatea de a citi chipuri.

124. Străbat casa închizând uşi: două uşi de la living, două uşi de la sufragerie, uşa de la dormitor, uşa de la dormitor, uşa de la camera de croitorie, uşa de la birou, uşa de la baie, uşa de la dormitor, uşa de la bucătărie, uşa de la debara, uşa de la camera mea. Unele uşi sunt deja închise.

125. Ceştile încă nu au fost spălate.

126. În camera tatălui meu sunt muşte. Aerul e greu de bâzâitul lor. Colcăie pe faţa tatei, el nu le alungă, el, care a fost întotdeauna un om pretenţios. Se strâng roi pe mâinile lui, care sunt roşii de sânge. Sunt pete de sânge închegat pe

podea, perdeaua e acoperită cu o crustă de sânge. Nu mă pierd cu firea când văd sânge, am pregătit şi caltaboş cu sânge uneori, dar în acest caz nu sunt sigură dacă n-ar fi mai bine să plec din cameră o vreme, să hoinăresc niţel, să-mi limpezesc mintea. Şi totuşi rămân pe loc, sunt ţinută aici.

El vorbeşte, îşi drege glasul îndelung.

— Adu-l pe Hendrik, zice. Te rog, spune-i lui Hendrik să vină.

Nu opune rezistenţă când îi desfac degetele de pe ghemotocul însângerat de perdea pe care-l ţine lipit de sine. În pântecul lui e o gaură destul de mare ca să-mi vâr degetul în ea. Carnea din jurul ei e arsă.

Mâna lui prinde un colţ de perdea şi acoperă sexul. Iarăşi e vina mea că nu fac ce trebuie. Pun ghemotocul de perdea la loc.

127. Alerg acum cum n-am mai alergat din copilărie, cu pumnii strânşi, cu braţele pompând, picioarele luptându-se cu nisipul cenuşiu al albiei. Sunt cu totul absorbită de misiunea mea, acţiune fără reflecţie, un animal de patruzeci şi cinci de kilograme repezindu-se prin spaţiu, sub impulsul dezastrului.

128. Hendrik doarme pe salteaua goală. Când mă aplec peste el, mă trăsneşte mirosul de alcool şi de urină. Îmi rostesc cu voce gâfâită mesajul în urechea lui:

— Hendrik, trezeşte-te, scoală-te! *Baas* a avut un accident! Vino şi ajută!

Dă din mâini, mă loveşte, scoate sunete mânioase, cade înapoi în stupoarea lui.

Fata nu e aici. Unde e?

Încep să arunc în el cu obiecte, un ibric, linguri şi cuţite, farfurii. Iau mătura şi îi înfig ţepii în faţă. Se ridică

împiedicat de pe pat, se apără cu brațele. Eu îl izbesc, îl izbesc.

— Ascultă-mă când vorbesc cu tine! gâfâi eu.

Nu mă mai pot stăpâni de furie. Din ibric curge apă pe saltea. Hendrik păşeşte cu spatele, iese pe uşă, se împiedică de prag şi cade. Orbit de soare, se face din nou covrig pe-o parte, în colb.

— Unde-i sticla? Spune-mi! Unde-i coniacul? De unde ai luat coniacul?

Stau deasupra lui, cu mătura, bucuroasă la urma urmei că nimeni nu ne vede, bărbat adult, femeie adultă.

— Lasă-mă-n pace, domnişoară! N-am furat nimic!

— De unde ai luat coniacul?

— *Baas* mi l-a dat, domnişoară! Eu nu fur.

— Ridică-te şi ascultă-mă. *Baas* a avut un accident. Înțelegi? Trebuie să vii să ajuți.

— Da, domnişoară.

Se chinuie să se ridice în picioare, şovăie, se clatină, cade. Apuc din nou mătura. El ridică supărat un picior, să se apere.

— Haide, pentru Dumnezeu, mişcă-te, țip eu, *baas* o să moară dacă nu mă ajuți, şi n-o să fie vina mea!

— Aşteaptă puțin, domnişoară, nu-i uşor.

Face un efort să se ridice. Se întinde iar, zâmbeşte.

— Bețivanule, bețivan nenorocit, eşti terminat, jur! Strânge-ți catrafusele şi cară-te! Nu vreau să te mai văd aici.

Coada măturii izbeşte tocul pantofului lui Hendrik şi-mi sare din mână.

129. Gâfâi şi înaintez greu prin albia râului. De-ar veni râul ăsta vuind, potop, şi ne-ar duce pe toți, cu oi cu tot, şi ar curăța pământul! Poate că aşa se va sfârşi povestea, dacă nu arde mai întâi casa până-n temelii. Ultima tuşă de mov a zorilor a fost alungată, începem o nouă zi frumoasă, aş spune că cerul e nemilos dacă n-aş şti că cerul e doar senin,

pământul e doar uscat, pietrele sunt doar tari. Un adevărat purgatoriu să trăieşti în universul ăsta insensibil, unde totul, în afară de mine, e doar aşa cum e! Numai eu, pata care nu goneşte orbeşte, ci încearcă să-şi creeze o viaţă a sa în mijlocul acestei furtuni de materie, cu aceste corpuri mânate de apetituri, cu acest cretinism rural! Mi se face greaţă, nu sunt obişnuită să alerg, scot un vânt puternic în mijlocul unui salt. Ar fi trebuit să trăiesc la oraş; lăcomia e un viciu pe care-l pot înţelege. În oraş aş avea loc să mă extind; poate că nu e prea târziu, poate că încă pot fugi la oraş, deghizată ca bărbat, un omuleţ spân, uscăţiv, ca să-mi exercit lăcomia, să-mi croiesc destinul şi să-mi găsesc fericirea, deşi în privinţa ultimei mă îndoiesc.

130. Stau respirând greu la fereastra dormitorului.

— Hendrik nu vine. E beat. Tati n-ar fi trebuit să-i dea coniac, nu e obişnuit cu chestii dintr-astea.

Carabina de noaptea trecută zace pe podea, aproape de fereastră.

Faţa lui e galbenă ca de icter. Şade la fel ca înainte, cu perdeaua lipită de el. Nu-şi întoarce capul. N-am cum să ştiu dacă m-a auzit.

131. Îngenunchez lângă el. El se uită la peretele gol, dar privirea lui e fixată undeva dincolo de perete, asupra infinitului, probabil, sau asupra mântuitorului său. E mort? În ciuda gripelor şi a vărsatului din viaţa mea, n-am văzut niciodată murind ceva mai mare decât un porc.

Răsuflarea lui îmi izbeşte nările, febrilă, duhnitoare.

— Apă, şopteşte el.

În găleata cu apă plutesc musculiţe. Le scot cu mâna, beau o cană plină. Umplu cana la loc, mă întorc şi i-o ţin lui la buze, să bea. O bea cu o energie încurajatoare.

— Pot să-l ajut pe tati să se urce în pat?

El geme, scrâşneşte din dinţi, un geamăt la fiecare respiraţie scurtă. Degetele de la picioare îi ies de sub perdea, se strâng, se desfac.

Îl încalec, îl prind de subsuori, încerc să-l ridic. El nu mă ajută câtuşi de puţin.

Plânge ca un copil.

— Ajută-mă, ajută-mă, durerea e îngrozitoare! Iute, adu ceva să opreşti durerea!

— Nu mai e coniac. Tati i l-a dat pe tot lui Hendrik; acum când ne trebuie, nu mai avem.

— Ajută-mă, copilă, nu mai suport, n-am avut niciodată asemenea durere!

132. Tălpile mi se lipesc neplăcut de podea. Tropăi prin casă fără plan sau scop, las urme pe care va trebui să le curăţ.

El şade într-o baltă de sânge, ca un bebeluş care a făcut pe el.

133. Traversez a treia oară albia, acum abia mă târăsc, obosită, sătulă. Am puşca agăţată de umăr. Patul mă loveşte peste coapsă. Mă simt ca o cătană bătrână, mă întreb cum arăt.

Hendrik zace întins pe spate, sforăie. Alt individ care pute.

— Hendrik, scoală-te imediat, sau te împuşc. Sunt sătulă de jocurile tale. *Baas* are nevoie de tine.

Când vorbeşti serios, când nu ţipi panicat, ci liniştit, deliberat, decis, atunci celălalt te înţelege şi-ţi dă ascultare. Sunt încântată că am descoperit un adevăr universal. Hendrik se ridică ameţit în picioare şi mă urmează. Eu îi dau puşca, s-o ducă. Cartuşul din chiulasă a fost tras încă de la miezul nopţii trecute. Sunt inofensivă, în ciuda aparenţelor.

134. — Hendrik, prinde-l de subsuori, ca să-l putem ridica pe pat.

Cu Hendrik la umeri şi eu la genunchi, îl ridicăm pe tata pe patul răvăşit. Geme, deliresază. Aduc un lighean cu apă, un burete, acid carbolic.

Ceea ce n-am văzut înainte este rana căscată din spate, din care sângele curge fără oprire. Din ea ies petale de carne. Spăl delicat în jurul lor. Când buretele atinge carne crudă, el tresare. Dar cel puţin glonţul a ieşit.

N-am destul bandaj pentru o rană atât de mare. Cu foarfeca de croitorie, încep să tai un cearşaf în fâşii. Îmi ia mult timp, Hendrik se agită în sus şi-n jos, până îi spun să alunge muştele de pe stăpânul lui. O face cu fereală.

Hendrik îi ridică torsoul, iar eu acopăr cele două găuri cu ghemotoace de tifon, apoi înfăşor un bandaj de jur-împrejurul taliei groase. Mădularul lui e mai mic decât îmi închipuiam că ar fi, aproape pierdut în tufişul de păr negru răzleţit în sus, până la buric; un băiat palid, un viermişor, un pitic, un fiu cretin care, după ce a supravieţuit ani de zile în beci, hrănindu-se doar cu pâine şi apă, vorbind cu păianjenii, fredonând pentru sine, într-o seară e îmbrăcat în haine noi, eliberat, i se dă importanţă, e răsfăţat, îndopat cu mâncare şi executat. Bietul de el! Imposibil să cred că eu am venit de acolo sau din ce-o fi chestia aia moale de dedesubt. Dacă mi s-ar spune că eu sunt o idee pe care tatăl meu a avut-o în urmă cu mulţi ani şi apoi, plictisit de ea, a dat-o uitării, aş fi mai puţin incredulă, deşi sceptică. O explicaţie mai bună în privinţa fiinţei mele ar fi o idee pe care eu însămi am avut-o, tot în urmă cu mulţi ani, şi pe care n-am putut s-o alung.

Pe Hendrik îl fâstâcesc mâinile şi ochii mei atenţi şi grijulii, mâinile şi ochii mei conştiincioşi, dar mâini şi ochi de femeie, care se apropie atât de mult de această bărbăţie palidă, neprotejată. Sunt conştientă de fâstâceala asta, mă răsucesc şi zâmbesc, primul zâmbet franc pe care i l-am

adresat azi sau poate în toți anii de când îl ştiu. El îşi pleacă ochii. Pot să roşească oamenii de culoare?

Îi trag tatei peste cap o cămaşă de noapte curată. Cu ajutorul lui Hendrik, i-o trag până sub genunchi. În sfârşit, e curat şi decent.

— Acum trebuie să aşteptăm şi să vedem, Hendrik. Du-te la bucătărie, vin şi eu imediat, să facem cafea.

135. Prin urmare, dintr-odată mă aflu în centrul unui câmp de tensiuni morale, nici mai mult, nici mai puțin, pentru care educația mea nu m-a pregătit. Ce-o să fac? Când o să-şi vină în fire, Hendrik o să vrea să ştie dacă accidentul este o excentricitate a castei conducătoare, sau dacă eu sunt vinovata, ceea ce poate fi exploatat. Va dori să ştie a cui ruşine e mai mare, a lui sau a mea, a noastră sau a lor, şi cine va plăti mai mult pentru tăcere. Klein-Anna, dacă va putea fi găsită, va vrea să ştie dacă eu sunt supărată sau înspăimântată de legătura ei cu tatăl meu. Împreună, ea şi Hendrik vor voi să ştie dacă vor trebui să părăsească ferma sau dacă scandalul urmează să fie muşamalizat. Tata va voi să ştie la ce penitență voi putea fi supusă; dacă am de gând s-o influențez pe fată, când el nu se află în preajmă; dacă trebuie să dăm viață unei ficțiuni între noi patru, pentru a explica rana lui, un accident de vânătoare, de exemplu. Voi fi urmărită cu coada ochiului, fiecare cuvânt al meu va fi cântărit, mi se vor adresa vorbe al căror gust blând, a căror culoare neutră, a căror suprafață opacă nu va reuşi să acopere nuanțe de deriziune. Zâmbete vor fi schimbate pe la spatele meu. A fost comisă o crimă. Trebuie să existe un criminal. Cine e vinovatul? Eu sunt într-un dezavantaj teribil. Forțe dinăuntrul meu, ce țin de psihologia de care mi-e atât de silă, vor pune stăpânire pe mine şi mă vor împinge să cred că am vrut să comit crima, că am dorit moartea tatălui meu. Cu figurile întunecate, şirete ale lui Hendrik şi Klein-Anna, care dau din deget în

spatele meu, o să mă pomenesc că zilele îmi vor fi schimbate în penitență după penitență. O să mă pomenesc că ling rănile tatei, o îmbăiez pe Klein-Anna, o duc la patul lui, îl slujesc pe Hendrik cu mult zel. În întunericul dinaintea zorilor, cenuşăreasă născută din cenuşăreasă, o să zgândăr focul în vatră. O să le servesc micul dejun în pat, o să-i binecuvântez când ei o să mă ocărască. Deja a apărut şarpele şi vechiul Eden a murit.

136. Mă amăgesc. E mai rău decât atât, mult mai rău. El n-o să se facă niciodată bine. Ceea ce-a fost odată pastoral a devenit una dintre poveştile acelea sufocante în care fratele şi sora, soția şi fiica şi concubina se învârt în jurul patului, mârâie, aşteaptă horcăitul morții sau se pândesc unii pe alții prin coridoarele întunecate ale casei ancestrale. Nu e corect! Născută într-un vacuum în timp, n-am nici o înțelegere pentru formele în schimbare. Am talent numai pentru imanență, pentru focul sau gheața identității în inima lucrurilor. Liricul este mediul meu, nu cronica. Stând în camera asta, nu văd un tată şi un stăpân murind pe pat, ci lumina soarelui reflectată cu o strălucire lipsită de sfințenie de pe fruntea lui brobonită; simt mirosul pe care sângele îl are în comun cu piatra, cu petrolul, cu fierul, mirosul pe care oamenii care călătoresc prin spațiu şi timp, inspirând şi expirând negrul, golul, infinitul, îl simt când trec prin orbitele planetelor moarte, Pluto, Neptun şi cele încă nedescoperite, atât de minuscule sunt ele, şi atât de depărtate, mirosul pe care materia îl emană când e foarte bătrână şi vrea să moară. Ah, tată, tată, dacă ți-aş putea afla secretele, dacă aş putea asculta zarva măduvei tale, cântecul nervilor tăi, dacă aş putea pluti pe unda sângelui tău, ca să ajung într-un final la marea liniştită unde frații şi surorile mele fără număr înoată, zvâcnindu-şi cozile, zâmbind, şoptindu-mi despre o viață ce va să vină! Vreau o a doua şansă! Lasă-mă să mă anihilez în tine şi să mă nasc

a doua oară curată şi nouă, un peşte dulce, un bebeluş drăguţ, un copilaş care râde, un copil fericit, o fată veselă, o mireasă îmbujorată, o soție iubitoare, o mamă blândă într-o poveste cu început şi sfârşit, într-un oraş de provincie cu vecini amabili, o pisică pe preş, muşcate la pervaz, un soare tolerant! Eu am fost o greşeală cu totul! A existat un peşte negru care înota printre toți acei peşti albi, şi acel peşte negru a fost ales să fiu eu. N-am fost sora nici unuia dintre ei, eu am fost nenorocirea însăşi, am fost rechinul, un rechin mic şi negru. De ce nu l-ai recunoscut şi nu i-ai tăiat beregata? Ce fel de tată milos ai fost, căruia nu i-a păsat niciodată de mine, ci m-ai trimis în lume ca monstru? Zdrobeşte-mă, devorează-mă, anihilează-mă înainte să fie prea târziu! Şterge-mă ca să mă cureți, şterge-i de pe fața pământului pe aceşti supraveghetori şopotitori, şi casa asta din mijlocul niciundelui, şi lasă-mă să încerc din nou, într-un loc civilizat! Trezeşte-te şi îmbrățişează-mă! Arată-mi inima ta! Arată-mi inima ta măcar o dată, şi îți jur că nu mă voi mai uita a doua oară, nici în inima ta, nici într-o alta, fie ea inima celei mai josnice pietre! O să renunț şi la genul ăsta de vorbărie, până la ultimul cuvânt! Când vor veni cuvintele, le voi da foc! Nu vezi că nu e decât disperare, iubire şi disperare, care mă face să vorbesc astfel? Vorbeşte-mi! Trebuie să mă adresez ție cu vorbe de sânge ca să-mi vorbeşti? Ce orori mai ceri de la mine? Trebuie să-mi crestez rugămințile cu un cuțit în carnea ta? Îți închipui că poți muri înainte să-mi fi spus mie Da? Crezi că nu pot respira, în locul tău, răsuflarea plămânilor tăi şi nu pot pompa inima ta în pumnul meu? Crezi că o să-ți pun monede pe ochi înainte ca tu să te fi uitat la mine, sau că-ți voi lega falca înainte ca tu să fi vorbit? Tu şi cu mine vom trăi împreună în această cameră până mi se va face voia, până la sfârşitul lumii, până cad stelele de pe cer. Eu *sunt* eu! Pot să aştept!

137. Nu e nici o schimbare în starea lui.

Îmi pierd răbdarea cu totul. N-am nici un chef să mă mişc dintr-o cameră într-alta, îndeplinind îndatoriri zilnice, având conversaţii idioate cu Hendrik. Nimic nu se întâmplă sau nu poate fi făcut să se întâmple. Nu ne sunt boii acasă. Bat darabana şi mă frământ. De-ar ploua! De-ar lovi trăsnetul, să dea foc *veldt*-ului! De s-ar ivi ultimele reptile mari din slina de pe fundul barajului! De s-ar năpusti dintre dealuri hoarde de oameni în pielea goală, călare pe ponei, şi ne-ar masacra! Ce trebuie să fac să mă salvez din monotonia existenţei în această zi anume? De ce nu înfige Hendrik un cuţit în pieptul bărbatului care i-a distrus bucuria vieţii? De ce Klein-Anna n-a ieşit din ascunzişul ei, unde o fi acela, să îngenuncheze în faţa soţului ei, să-şi ceară iertare, să fie luată la palme, scuipată, iertată? De ce nu plânge ea la patul amantului ei? De ce e Hendrik atât de retras? De ce, în loc să aştepte fără odihnă în bucătărie, nu se ţine scai de mine, aruncându-mi zâmbete tainice şi dând de înţeles că tăcerea are un preţ? De ce nu se ridică tata, să ne blesteme pe toţi? De ce cade pe umerii mei datoria de a da viaţă, nu numai mie, minut după afurisit de minut, ci tuturor celor de la fermă, fermei ca atare, fiecărui băţ, fiecărei pietre? Odată am spus că am dormit, dar am mințit. Am spus că în fiecare noapte mi-am îmbrăcat cămaşa albă de noapte şi am adormit cu degetele de la picioare, pline de bătături, îndreptate spre stele. Ceea ce nu poate fi adevărat. Cum îmi pot eu permite să dorm? Dacă şi pentru o clipă aş pierde controlul asupra lumii, lumea s-ar nărui: Hendrik şi mireasa lui sfioasă s-ar preschimba în colb unul în braţele celuilalt şi s-ar risipi pe podea, greierii n-ar mai cânta, casa s-ar topi într-o abstracţiune palidă de linii şi unghiuri proiectate pe un cer palid, tatăl meu ar pluti ca un nor negru şi ar fi absorbit în bârlogul din capul meu, unde ar izbi în ziduri şi ar urla ca un urs. Tot ce-ar rămâne aş fi eu,

zăcând pentru acea clipă fatală în poziția de somn, pe un pat imaterial, deasupra unui pământ imaterial, înainte ca totul să dispară. Inventez totul, pentru ca totul să mă inventeze pe mine. Acum nu mă pot opri.

138. Dar visez. Nu dorm, dar visez: nu ştiu cum reuşesc asta. Unul dintre visele mele este despre un tufiş. După ce soarele apune şi e lună nouă, iar stelele aruncă o lumină atât de slabă încât nu-ți vezi mâna în fața ochilor, tufişul pe care-l visez luceşte cu o lumină nepământeană. Stau în dreptul tufişului şi mă uit la el, iar tufişul mă priveşte şi el prin adâncimile celei mai întunecate nopți. Apoi mi se face somn. Casc, mă culc, dorm în somnul meu, şi ultima stea se stinge pe cer, deasupra mea. Doar tufişul, singurul din tot universul – în afară de mine, care dorm acum şi, prin urmare, ştiu unde se află –, continuă să mă lumineze cu radiația lui.

Astfel este visul meu despre tufişul care arde. Există o schemă de interpretare, sunt sigură, conform căreia visul meu despre tufiş este un vis despre tatăl meu. Dar cine poate să spună ce este un vis despre tatăl meu?

139. — Să înham măgarii, domnişoară?

— Nu, să aşteptăm, o să-l doară şi mai tare dacă-l mişcăm pe *baas* acum.

140. Fata este în camera de croitorie. O fi stat ascunsă acolo toată noaptea, ghemuită într-un colț, ascultând gemetele din dormitor şi paşii scrâşnind pe pietrişul de afară, până a adormit pe podea, într-un cuib de draperii, ca o pisică. Hotărându-mă s-o găsesc, am dat de ea într-o clipită: nu creşti într-o casă fără să-i înveți nuanțele răsuflării.

— Ei bine, distracția şi jocurile s-au încheiat! Unde-ți sunt hainele? Lasă-mi draperiile în pace, te rog, ai haine. Hai, ce-ai să faci acum? Ce-o să-i spui bărbatului tău? Ce-o să-i

spui despre noaptea trecută? Hai, vorbeşte, ce-o să-i spui bărbatului tău? Ce căutai aici, în casă? Târfă ce eşti! Ştoarfă! Uite în ce belea ne-ai băgat! E vina ta, toată beleaua asta e vina ta! Ascultă la mine, azi îți iei tălpăşița de-aici, tu şi Hendrik, am terminat cu voi! Şi termină cu smiorcăitul, e prea târziu să plângi, ar fi trebuit să plângi ieri, azi nu mai ajută la nimic! Unde ți-s hainele? Îmbracă-te, nu mai sta goală în fața mea, îmbracă-te şi ieşi de-aici, nu vreau să te mai văd! Îi spun lui Hendrik să vină să te ia.

— Vă rog, domnişoară, nu mai am haine.

— Nu mă minți. Hainele tale sunt în dormitor, unde ai fost şi tu!

— Da, domnişoară. Vă rog, domnişoară, o să mă bată.

Astfel, revărsând torente de resentiment mârşav asupra fetei, plesnind de mânie şi fățărnicie, devin, pentru o perioadă binecuvântată, femeie printre femei, scorpie printre scorpiile molatice de la țară. Vine de la sine, nu-i nevoie de lecții pentru aşa ceva, doar de oameni umili în jur şi de obidă împotriva lor, că nu ripostează. Sunt arțăgoasă, dar numai pentru că e spațiu infinit în jurul meu, şi timp înainte şi după, din care istoria pare să se fi retras, şi dovada puterii fără limite se vădeşte în chipurile astea plecate. Bat văzduhul cu pumnii. Ce-mi rămâne în afară de expansiunea deznădăjduită până la limitele universului? E de mirare că nimic nu este sigur în preajma mea, că floarea sălbatică cea mai neînsemnată se poate trezi violată în ființa ei sau că eu visez cu alean un tufiş care se opune cuceririi mele metafizice? Sărmanul Hendrik, sărmana Anna, ce şansă au?

141. — Hendrik! Ascultă-mă cu atenție! Anna este în casă. Îi pare rău de tot ce s-a întâmplat. Spune că n-o să se mai întâmple. Vrea să-şi ceară iertare. Ce vreau eu e să ştiu dacă o trimit afară, sau va fi belea? Pentru că, Hendrik, îți spun acum şi aici, dacă faci probleme, mă spăl pe mâini de

voi amândoi, puteți pleca de-aici chiar azi! Vreau să fiu bine înțeleasă. Ce se petrece între tine şi Anna nu e treaba mea; dar dacă ea vine la mine şi spune că te-ai purtat cu cruzime față de ea, fii atent! Anna! Vino-ncoa' imediat! Vino, iute, nu-ți face nimic!

Copila iese târşâindu-şi picioarele. E îmbrăcată din nou cu hainele ei, fusta maro lungă până la genunchi, jacheta albastră, basmaua stacojie. Stă în fața lui Hendrik, desenează linii în pietriş, cu degetul mare de la picior. Chipul ei e mânjit de urme de lacrimi. Se smiorcăie fără încetare.

Hendrik spune:

— Domnişoara să nu se supere, dar domnişoara se bagă prea mult.

Face un pas către Klein-Anna. Patima îi face vocea să răsune cum n-am auzit-o niciodată înainte. Anna se furişează în spatele meu, îşi şterge nasul pe mânecă. Este o dimineață frumoasă, iar eu sunt prinsă în lupta dintre doi câini.

— Tu! Te omor! zice Hendrik.

Anna mă prinde de rochie, între omoplați. Eu mă scutur din strânsoarea ei. Hendrik se stropşeşte la ea cu vorbe al căror înțeles pot eventual să-l ghicesc, nu le-am mai auzit până acum, ceea ce e surprinzător!

— Termină! țip eu.

Mă ignoră, se repede la Anna. Ea se răsuceşte brusc pe călcâie şi o rupe la fugă; el, după ea. Ea e sprintenă şi desculță, el încălțat, însă mânat de furie. Țipând fără încetare, ea coteşte la stânga, la dreapta, încercând să scape de el. Apoi, la mijlocul drumului spre casa şcolii, la vreo sută de metri de unde stau eu, ea cade pe neaşteptate şi se strânge într-o minge speriată. Hendrik o ia la pumni şi la şuturi; ea țipă cu disperare. Eu îmi ridic poala fustei şi fug

spre ei. Asta da, acțiune, fără nici un echivoc. Nu pot să neg că panica mea e amestecată cu surescitare.

142. Hendrik o loveşte ritmic cu încălțările sale moi. Nu se uită la mine, fața lui e asudată, are treabă de făcut. Dacă ar avea un băț la îndemână, l-ar folosi, dar în partea asta de lume nu prea sunt bețe, nevasta lui are noroc.

Îl trag de haină.

— Las-o! îi zic.

De parcă m-ar fi aşteptat, mă prinde de încheietura mâinii, apoi, răsucindu-se încet, mă prinde şi de cealaltă încheietură. Preț de-o secundă, stă în fața mea, strângându-mi încheieturile la pieptul lui. Îi miros transpirația, nu fără scârbă.

— Termină! zic. Dă-mi drumul!

Urmează un număr de mişcări pe care, în tulburarea momentului, nu le pot distinge, deşi o s-o pot face mai târziu, în calmul retrospecției, sunt sigură de asta. Sunt scuturată înainte şi-napoi; picioarele mi se mişcă ba în față, ba în spate, în contratimp cu trupul, capul mi se smuceşte, nu mai am nici un pic de echilibru, dar nu sunt lăsată să cad. Ştiu că arăt ridicol. Din fericire, locuind aici, în inima niciundelui, nu e nevoie să dai bine în fața nimănui, nici măcar, după cum văd acum, în fața servitorilor. Nu sunt supărată, deşi îmi clănțăne dinții: există lucruri mai rele decât acela de a lua apărarea celor slabi, există lucruri mai rele decât să fii scuturat, nu cu răutate, nu simt nici o rea-intenție în acest om a cărui izbucnire poate fi iertată şi ai cărui ochi, văd acum, sunt închişi.

Mă dezechilibrez când îmi dă drumul Hendrik, care, în clipa următoare, uită de mine şi se întoarce spre fată, însă aceasta a dispărut. Cad greu pe fund, palmele mi se julesc pe pietriş, fustele mi se ridică, sunt amețită, dar veselă şi gata s-o iau de la început, poate că ceea ce n-a fost bine în toți aceşti ani este simplul fapt că n-am avut pe nimeni cu

care să mă joc. Sângele îmi bubuie în urechi. Închid ochii: peste o clipă, o să fiu eu însămi.

143. Hendrik s-a făcut nevăzut. Îmi scutur hainele de praf, care se înalță în vălătuci. Buzunarul fustei este sfâşiat, rupt de tot, iar inelul cu cheile de la magazie, de la debara şi de la dulapurile din sufragerie a dispărut. Răscolesc prin praf până dau de el, îmi aranjez cât de cât părul şi pornesc pe drumul spre şcoală, după Hendrik. Eveniment după eveniment, şi totuşi surescitarea dispare, îmi pierd avântul, nu sunt sigură de ce mă mai țin după ei, poate ar trebui să fie lăsați să-şi regleze socotelile, să facă pace în felul lor. Dar eu nu vreau să fiu singură, nu vreau să încep să spăl pe jos.

144. Hendrik s-a lăsat în patru labe deasupra fetei, pe patul scund, părând gata să-şi înfigă dinții în jugulara ei. Ea ridică genunchii să-l împingă la o parte; poala rochiei îi cade peste coapse.

— Nu, îl roagă ea, iar eu aud totul, oprindu-mă brusc în pragul clădirii, zărind mai întâi luminozitatea de pe coapsele ei şi de pe pomeții lui, apoi, pe măsură ce ochii mei se deprind cu întunericul din interior, tot restul. Nu, nu aici, o să ne prindă ea.

Cele două capete se răsucesc la unison către forma din prag.

— Dumnezeule! spune Anna.

Îşi lasă picioarele în jos, îşi împinge fusta, îşi întoarce fața spre perete. Hendrik se ridică pur şi simplu în genunchi. Îmi rânjeşte în față. Din zona mijlocului țâşneşte neaşteptat ceea ce trebuie să fie organul lui, dar e grotesc de mare față de cum ar trebui să fie, dacă nu cumva greşesc eu.

— Domnişoara sigur a venit să se uite, zice Hendrik.

145. Deschid uşa camerei în care se află suferindul şi mă loveşte duhoarea dulce. Camera e liniştită, însorită, însă plină de un zumzet țiuitor, complex. Sunt sute de muşte

aici, muşte de casă, obişnuite, şi din cele mai mari, verzi, muşte de carne, al căror bâzâit scurt e înghiţit de freamătul general, încât textura sunetului din cameră e saturat şi polifon.

Ochiul tatălui meu mă aţinteşte. Buzele lui formează un cuvânt pe care nu-l aud. Refuz să mă clintesc din prag. N-ar fi trebuit să vin aici. În spatele fiecărei uşi este o nouă oroare.

Din nou cuvântul acela. Mă apropii pe vârfuri de pat. Bâzâitul devine şi mai strident când muştele se feresc din drumul meu. O muscă nu se dă dusă de pe şaua nasului tatei – îşi curăţă faţa. O alung. Se ridică, se roteşte, se pune pe antebraţul meu. O alung. Aş putea să-mi petrec toată ziua astfel. Zumzăitul se domoleşte.

Apă e cuvântul pe care-l rosteşte tata. Dau din cap.

Ridic aşternutul, mă uit. Zace într-o mare de sânge şi rahat, care deja a început să se închege. Îi vâr din nou aşternutul la subsuori.

— Da, tati, zic.

146. Îi ţin cana la buze, el soarbe zgomotos.

— Mai mult, şopteşte el.

— Mai încet, îi zic eu.

— Mai mult.

El bea mai multă apă şi îmi prinde braţul, aşteptând ceva, ascultând ceva în depărtare. Eu alung muştele. El începe să scâncească, din ce în ce mai tare, întregul trup îi înţepeneşte. Ar trebui să-i alin cumva durerea. Presiunea asupra braţului meu mă obligă să mă aşez. Mă supun, mă ghemuiesc lângă pat, nu vreau să mă aşez în clisa din pat. Duhoarea devine greu de suportat.

— Săracu' tati, şoptesc eu şi-mi pun o mână pe fruntea lui.

Arde.

Sub aşternut se petrece o convulsie lichidă. El expiră cu un gâfâit. Unul câte unul, desfac degetele de pe braţul meu, dar unul câte unul se încleştează la loc. Nu e deloc lipsit de forţă. Îmi eliberez braţul cu o smucitură, mă ridic. Ochii i se deschid.

— Doctorul o să ajungă în scurt timp, îi spun eu.

Salteaua e irecuperabilă, va trebui arsă. Trebuie să închid fereastra. De asemenea, trebuie să pun perdelele la loc, căldura după-amiezii şi duhoarea împreună vor fi prea mult pentru oricine. Nu mai suport alte muşte.

147. Muştele, care ar trebui să fie nebune de fericire, arată supărate. Nimic nu pare să fie suficient de bun pentru ele. Au abandonat excrementele sărăcăcioase ale ierbivorelor, împrăştiate pe kilometri întregi în jur, şi au zburat ca nişte săgeţi spre acest festin însângerat. De ce nu cântă? Dar poate că ceea ce eu iau drept arţag este, de fapt, extazul insectelor. Poate că viețile lor din leagăn până-n mormânt, ca să zic aşa, sunt un lung extaz, pe care eu îl confund cu altceva. Poate că şi viețile animalelor sunt un lung extaz întrerupt doar în momentul în care ştiu fără doar şi poate că lama cuțitului le-a descoperit secretul şi nu vor mai vedea niciodată soarele binecuvântat care chiar în această clipă se întunecă în faţa lor. Poate că viețile lui Hendrik şi Klein-Anna sunt un extaz, dacă nu un extaz acut, atunci cel puțin un gen de revărsare blândă de strălucire din ochi şi din vârfurile degetelor, invizibilă pentru mine, întreruptă doar în ocazii precum noaptea trecută şi dimineaţa asta. Poate că extazul nu e, la urma urmei, atât de rar. Poate că, dacă aş vorbi mai puțin şi m-aş abandona mai mult senzaţiei, m-aş familiariza mai bine cu extazul. Dar, pe de altă parte, dacă m-aş opri din vorbit, m-ar cuprinde panica, aş pierde controlul asupra lumii pe care-o cunosc cel mai bine. Mă surprinde că sunt pusă în faţa unei alegeri pe care muştele nu trebuie s-o facă.

148. Una după alta, muştele cad sub pliciul meu, unele explodând în stropi de mâzgă din măruntaie, altele împăturându-şi mădularele şi murind liniştit, altele învârtindu-se pe loc, supărate, răsucite pe spate, până ce pogoară *coup de grâce*. Supraviețuitoarele dau ocol camerei, aşteptând ca eu să obosesc. Dar eu trebuie să țin casa curată, lucru pentru care sunt neobosită. Dacă abandonez camera asta, încuind uşa, acoperind crăpăturile cu cârpe, mă voi pomeni la un moment dat abandonând altă cameră, apoi altele, până când casa este ca şi pierdută, constructorii ei, ca şi trădați, acoperişul se lasă, obloanele se bălăngăne, lemnăria crapă, țesăturile putrezesc, şoarecii joacă pe masă, o singură cameră intactă, o singură cameră şi un coridor întunecat, unde mă mişc eu zi şi noapte, bătând în pereți, încercând, de dragul vremurilor de altădată, să-mi amintesc diferitele încăperi, camera de oaspeți, sufrageria, debaraua în care diferitele gemuri aşteaptă răbdătoare, sigilate sub capace de ceară, sosirea unei zile a renaşterii care nu va veni niciodată; apoi să mă retrag, amețită de somnolență, căci până şi bătrânele nebune, insensibile la căldură şi frig, care se hrănesc cu văzduh, cu particule de praf, cu fire zburătoare de plase de păianjen şi cu ouă de muşte, trebuie să doarmă, să mă retrag în ultima cameră, camera mea, cu patul lipit de perete, şi cu oglindă, şi cu masa în colțul unde, cu bărbia în palmă, gândesc gândurile mele de bătrână nebună şi unde voi muri aşezată şi voi putrezi, şi unde muştele vor suge din mine, zi după zi după zi, ca să nu mai spun de şoareci şi furnici, până când rămân un schelet alb, curat, care nu mai are nimic de dat lumii şi poate fi lăsat în pace, iar în găvanele ochilor mei păianjenii vor țese capcane pentru cei întârziați la festin.

149. Aici trebuie să fi intervenit o zi. Unde există un spațiu necompletat trebuie că a fost o zi în decursul căreia starea tatei s-a înrăutățit irecuperabil şi în care Hendrik şi

Klein-Anna au făcut pace, căci din acel moment au fost ca înainte, sau dacă nu ca înainte, atunci s-au schimbat spre ceva mai înțelept şi mai trist, în feluri pe care eu nu le puteam distinge. Trebuie să fi fost o zi pe care eu am petrecut-o cumva. Poate dormind. Poate, după ce voi fi omorât toate muştele, am luat un burete ud şi am răcorit fruntea tatălui meu, până când n-am mai putut suporta duhoarea. Poate că m-am dus şi am stat în coridor, aşteptând să mă cheme, şi am adormit acolo şi am visat ploaie şi *veldt* acoperit cu flori albe, violet, portocalii, fremătând în vânt, până când la căderea nopții m-am trezit, m-am ridicat şi m-am dus să hrănesc găinile. Poate că atunci, în întuneric, cu ligheanul sub braț, am stat şi am ascultat briza nopții făcând frunzele să foşnească, şi am urmărit liliecii sclipind în ultima lumină, şi am simțit melancolia trecătoare a celor care îşi petrec zilele în mijlocul unei frumuseți insuportabile, ştiind că într-o bună zi vor muri. Poate că atunci m-am rugat, nu pentru prima oară, să mor liniştită şi să nu mă văd condamnată să fiu îngropată, ci să mă aştept la o viață sub formă de ploaie sau de cea mai mică pată din măruntaiele unui vierme, fără să ştiu asta. Mă gândesc că o asemenea zi a intervenit şi că eu mi-am petrecut-o astfel, neputincioasă în fața durerii tatălui meu, dorind ca aceasta să treacă, ațipind, hoinărind prin curte în răcoarea serii, gândindu-mă cum va fi după ce ne vom fi dus cu toții. Sunt totuşi şi alte moduri în care aş fi putut să-mi petrec ziua şi pe care nu le pot ignora. Puteam să fiu eu aceea care să fi încercat să-l ajute să coboare din pat şi să nu fi reuşit, el fiind greu, eu fiind firavă. Asta ar explica de ce a murit atât de oribil, înfăşurat în aşternut peste marginea patului, cu fața congestionată, cu ochii scoşi din orbite, cu limba atârnând. Poate am vrut să-l mut din mlaştina în care zăcea. Poate am vrut să-l duc în altă cameră. Poate că, deznădăjduită, scârbită, l-am abandonat.

Poate că i-am strâns capul în braţe şi am plâns, spunând: „Tati, te rog, ajută-mă, nu pot s-o fac singură”. Poate că, atunci când a devenit limpede că nu mă putea ajuta, că nu avea putere, că era preocupat, mai presus de orice, de ceea ce se întâmpla în lăuntrul său, poate că atunci am spus: „Tati, iartă-mă, n-am vrut, te iubeam, de aceea am făcut-o”.

150. Dar, ca să spun adevărul, m-am săturat de toate presupunerile astea. Bănuiesc că în ziua în care a lipsit ziua, eu nu am fost acolo; şi dacă aşa stă treaba, nu voi şti niciodată cum s-a umplut ziua, căci eu par să exist tot mai intermitent. Ore întregi, după-amiezi întregi lipsesc. Îmi pare că mi-am pierdut răbdarea odată cu trecerea apatică a timpului. Cândva, m-aş fi mulţumit să-mi petrec zilele visând; dar acum, după ce am trecut printr-un carnaval de incidente, sunt sedusă. Asemenea fiicelor de la internate, şed şi bat darabana în mobilă şi ascult ticăitul ceasului, aşteptând ceea ce urmează să se întâmple. Cândva, am trăit în timp ca un peşte în apă, îl respiram, îl beam, mă ţinea în viaţă. Acum omor timpul, iar timpul mă omoară pe mine. Obiceiuri de la ţară! Ce dor mi-e de obiceiurile de la ţară!

151. Şed la masa din bucătărie şi aştept – cafeaua nu s-a răcit încă. Hendrik şi Klein-Anna îmi stau în cap. Îmi spun că aşteaptă să le zic ce au de făcut, dar eu nu am cum să-i ajut. În bucătărie nu-i nimic de făcut, pentru că nimeni nu mai ia masa. Ce este de făcut la fermă, Hendrik ştie mai bine decât mine. Trebuie să apere oile de şacali şi de pisici sălbatice. Trebuie să anihileze căpuşele şi larvele muştelor de carne. Trebuie să ajute oile să fete. Trebuie să îngrijească de grădină şi s-o salveze de invazia dăunătorilor. Prin urmare, nu-i adevărat că Hendrik şi Klein-Anna sunt aici ca să aştepte ordine: ei aşteaptă să vadă care va fi următoarea mea mişcare.

152. Şed la masa din bucătărie şi aştept. Cafeaua nu s-a răcit încă. În spatele meu stau Hendrik şi Klein-Anna.

— Începe să se împută, spune Hendrik.

— Da, va trebui să facem un foc, răspund eu.

Sunt recunoscătoare că, în vremuri de restrişte, am un ajutor de nădejde. Ochii lui Hendrik îi întâlnesc pe-ai mei. Vedem aceeaşi ţintă. Eu zâmbesc, el zâmbeşte, un zâmbet neaşteptat, lipsit de ambiguitate, care îi dezveleşte dinţii pătaţi şi gingiile roz.

153. Hendrik mă lămureşte cum poate fi scoasă din zid întreaga ramă a ferestrei. Îmi arată mai întâi cum poate fi desprinsă tencuiala, pentru a lăsa la vedere bolţurile care fixează rama de perete. Îmi arată cum aceste bolţuri pot fi tăiate cu lama unui bonfaier. El taie cele patru bolţuri, praful şi pilitura cad în piramide la picioarele noastre. Scoate cu forţa rama în care cercevelele sunt încă zăvorâte între ele şi o pune deoparte. Îmi explică faptul că pervazul ferestrei este fixat înainte să se aşeze primele cărămizi. El aşază optsprezece rânduri de cărămizi şi le tencuieşte. Eu spăl mistria şi varniţa. Curăţ cu oţet varul de sub unghiile lui Hendrik. Aşteptăm toată noaptea şi toată ziua să se usuce tencuiala. Punem pe foc fereastra. Geamul plesneşte în flăcări. Îl fărâmiţăm sub tălpi până se face pulbere.

154. Hendrik şi cu mine urcăm scările în pod. În căldura sufocantă, el îmi arată cum se unge duşumeaua cu catran, pentru a sigila crăpăturile dintre scânduri. Eu am grijă de focul de sub cazanul cu catran, în timp ce el cătrăneşte. Ieşim din pod în patru labe.

155. Hendrik scoate mânerul rotund al clanţei, îmi arată cum se vâră chit în crăpături cu o daltă boantă. Aşază şaisprezece rânduri de cărămizi, ca să zidească uşa. Eu amestec mortarul, spăl sculele, îi curăţ unghiile cu peria, smulgem vechiul tapet şi tapetăm din nou tot coridorul cu

tapetul găsit în pod. Vechea ramă a uşii iese în relief, dar nu ne pasă.

156. Hendrik îmi arată cum se taie cu fierăstrăul prin cărămizi şi mortar. Folosim fierăstrăul de spintecat care atârnă în grajd. Dinţii acestuia nu se tocesc niciodată. Tăiem prin pereţii care leagă dormitorul de casă. Braţele ne obosesc, dar nu ne oprim. Învăţ să scuip în palme înainte să apuc fierăstrăul. Truda ne apropie. Truda nu mai este prerogativul lui Hendrik. Sunt egala lui, deşi sunt mai nevolnică. Klein-Anna urcă scara, ne aduce căni cu cafea şi felii de pâine cu gem. Ne târâm sub casă, pentru a tăia fundaţia cu fierăstrăul. Sudoarea noastră cinstită curge împreună în căldura întunecată. Suntem ca două termite. Forţa noastră zace în perseverenţă. Tăiem cu fierăstrăul prin tavan şi prin podea. Împingem camera. Încet, ea se înalţă în văzduh, o corabie cu unghiuri ciudate, care pluteşte neagră pe fundalul stelelor. În noapte, în spaţiul gol pluteşte ea, greoaie, pentru că nu are chilă. Noi stăm în praf şi în excremente de şoareci, pe un pământ unde nu a lucit nici un soare, şi privim în urma ei.

157. Luăm trupul şi-l ducem în baie, Hendrik îl apucă de umeri, eu de picioare. Scoatem cămaşa de noapte, desfacem bandajul. Aşezăm trupul în cadă, turnăm peste el găleată după găleată de apă. Apa se colorează, bucăţi de excremente încep să plutească la suprafaţă. Braţele atârnă peste marginile căzii, gura stă căscată, ochii privesc fix. După o înmuiere de jumătate de oră, curăţăm mizeria închegată pe părţile din spate. Legăm falca, închidem ochii.

158. Pe dealul din spatele casei, Hendrik adună vreascuri şi le aprinde. Aruncăm cămaşa de noapte, bandajele, aşternuturile, salteaua. Ard mocnit toată după-amiaza, văzduhul se umple de miros de cocos şi pene arse.

159. Mătur toate muştele moarte, frec cu nisip şi săpun până când din petele de sânge rămân doar nişte petice rozalii pe maroul scândurilor duşumelei.

160. Ducem patul cel mare în grajd, toți trei îl ducem, îl ridicăm, colț după colț, până sub grinzi, unde îl legăm bine cu un lanț, poate că va fi nevoie de el cândva.

161. Din pod coborâm un cufăr gol, în el împachetăm toate lucrurile decedatului, costumul de duminică, cizmele negre, cămăşile scrobite, verigheta, dagherotipurile, jurnalele, registrele, pachetul de scrisori, legat cu o panglică roşie. Îi citesc lui Hendrik una dintre scrisori cu voce tare: „Cum tânjesc după tine în zilele astea...". Hendrik îmi urmăreşte degetul care arată cuvintele. Cercetează fotografiile de familie şi mă recunoaşte fără greş între ceilalți copii, frații şi surorile, şi frații vitregi şi surorile vitrege care au pierit în una sau alta dintre epidemii, ori au plecat la oraş să-şi croiască destinul şi nu s-a mai auzit nimic despre ei. Fotografiile mă înfățişează taciturnă şi posacă, dar lui Hendrik nu-i pasă. După ce am isprăvit, punem şi toate documentele înăuntru, zăvorâm cufărul, îl ducem sus în pod, până la înviere.

162. Împăturim perdelele verzi, le punem într-un sertar, facem perdele noi dintr-un material floral vesel, peste care am dat în pod. Hendrik şade şi se uită, în vreme ce picioarele mele harnice mişcă pedala, iar degetele mele dibace ghidează tiviturile. Atârnăm perdelele noi, care fac încăperea să arate răcoroasă, dar şi luminoasă. Zâmbim văzând realizarea noastră. Klein-Anna aduce cafea.

163. Hendrik şi Klein-Anna stau în spatele meu, aşteptând instrucțiuni. Amestec zațul din ceaşca de cafea. O să fie o zi dificilă, le spun eu, o zi de aşteptare. Cuvintele îmi vin cu şovăială, zdrăngăne în gura mea, se rostogolesc afară

grele, ca pietrele. Hendrik şi Klein-Anna aşteaptă răbdători. La nord se strâng nori, le spun eu, poate o să plouă, poate că peste câteva zile *veldt*-ul va fi însemnat de verdele proaspăt, vor înmuguri tufişurile veştejite, lăcustele, care au hibernat toată iarna, îşi vor scoate nasul din pământ şi vor porni săltând în căutare de hrană, urmate îndeaproape de stoluri de păsări. În general trebuie să fim atenţi, le spun eu, la retrezirea insectelor care atât aşteaptă, ploaia şi eflorescenţa *veldt*-ului. Menţionez invazia omizilor. Aliaţii noştri sunt păsările, le spun eu, păsările şi viespile, pentru că şi viespile sunt prădătoare. Hendrik mă ascultă cu pălăria în mână, urmărindu-mi nu ochii, ci buzele pe care mă chinui să le pun acolo unde trebuie la fiecare silabă. Buzele sunt obosite, îi explic eu lui, vor să se odihnească, sunt obosite de toate articulările pe care au trebuit să le facă de când erau copilaşi, de când li s-a dezvăluit că există o lege, că nu mai puteau pur şi simplu să se deschidă ca să facă loc unui *aaaa* lung, care, dacă e să spunem adevărul, a fost întotdeauna de ajuns, de ajuns ca să exprime ce e nevoie să fie exprimat, ori se încleştează peste lunga tăcere satisfăcătoare în care promit să mă retrag totuşi într-o bună zi. M-a epuizat supunerea în faţa acestei legi – încerc eu să spun – care îşi lasă semnul asupra mea în spaţiile dintre cuvinte, spaţiile sau pauzele, şi în articulaţiile care declanşează războiul sunetelor, *b*-ul împotriva *d*-ului, *m*-ul împotriva *n*-ului şi aşa mai departe, precum şi în alte locuri pe care n-o să ţi le indic, m-ar plictisi prea tare, chiar dacă aş simţi că înţelegi, ceea ce mă îndoiesc că faci, deoarece nu ştii nici măcar alfabetul. Legea mi-a înşfăcat gâtlejul, zic eu şi nu prea zic, îmi invadează laringele, cu o mână pe limba mea, cu cealaltă pe buzele mele. Cum pot să spun, zic eu, că aceştia nu sunt ochii legii, cei care se uită din spatele ochilor mei, sau că mintea legii nu ocupă craniul meu, lăsându-mi numai atâta activitate mintală cât să pronunţ

aceste cuvinte dubitative, dacă eu sunt cea care le pronunță şi le sesizează falsitatea? Cum pot eu spune că legea nu stă deplin matură în cochilia mea, picioarele ei în picioarele mele, mâinile ei în mâinile mele, sexul ei ivindu-se prin gaura mea; sau că atunci când voi fi avut şansa să fac această afirmație, buzele şi dinții legii nu vor începe să-şi roadă drumul de ieşire din această cochilie, până când va sta în fața ta, legea rânjind din nou triumfătoare, pielea ei moale întărindu-se la aer, în vreme ce eu zac ca o piele năpârlită, mototolită, abandonată pe podea?

164. Stăm în coridorul întunecat, în fața singurei uşi care, de când mă ştiu eu pe lume, a fost mereu încuiată. Ce ții în camera încuiată? îl întrebam pe tata. Nu-i nimic în ea, îmi răspundea el, numai lucruri de aruncat, numai mobilă stricată, unde mai pui că s-a pierdut cheia. Acum îi spun lui Hendrik s-o deschidă. Cu o daltă, forțează gaura în care intră limba clanței. Apoi loveşte uşa cu barosul lui de două kilograme, până când uşorul se face țăndări şi uşa se deschide brusc. De pe duşumea se înalță un nor de colb fin. Se simte miros de cărămizi obosite, reci. Klein-Anna aduce o lampă. În colțul îndepărtat vedem douăsprezece scaune cu fundul din trestie, ordonat stivuite. Vedem un garderob, un pat îngust, un lavoar cu o cană şi un lighean pe el. Patul este făcut. Bat în el, se înalță praful din pernele cenuşii, din cearşafurile cenuşii. Peste tot, pânze de păianjen. Au făcut o cameră fără fereastră, îi spun lui Hendrik.

165. Garderobul este încuiat. Hendrik forțează încuietoarea cu lama cuțitului. E plin de haine. Tristele haine nobile din vremuri de demult, pe care mi-ar plăcea să le port. Ridic o rochie albă, cu mâneci lungi şi guler înalt, o țin în dreptul lui Klein-Anna. Ea pune lampa pe duşumea şi netezeşte rochia pe trupul ei. O ajut să se dezbrace. Îi iau hainele vechi şi le pun împăturite pe pat. Ea îşi lasă ochii în

pământ. Lumina luceşte pe coapsele ei ca bronzul, pe sânii ei, pentru care mă pomenesc iarăşi că nu am cuvinte. Inima mea bate tot mai iute când îi trag rochia peste cap şi-i închei nasturii la spate. Klein-Anna nu poartă lenjerie.

166. Deşi toţi pantofii îi sunt strâmţi, Klein-Anna insistă să-i dau o pereche. I-i pun în picioare, fără să închei baretele cu nasturii. Se ridică nesigură, porneşte clătinându-se. Ne conduce afară din camera cu surprize, până pe *stoep*. Soarele apune, cerul e un tumult de portocaliu, roşu, violet. În sus şi în jos păşeşte semeaţă Klein-Anna, învăţând să meargă încălţată cu pantofi. Dacă am putea mânca apusurile, zic eu, am fi sătui cu toţii. Hendrik şi cu mine stăm umăr la umăr şi privim. Hendrik nu mai are rigiditatea de odinioară. Braţul lui îmi atinge coapsa. Nu tresar. Nu e chiar iraţional faptul că mi-aş dori să-i şoptesc ceva, ceva amabil, afectuos, amuzant despre Anna, că m-aş răsuci spre el, iar el s-ar apleca spre mine, că, pentru un moment scurt, m-aş găsi în golul de aer care e spaţiul lui privat, spaţiul pe care, atunci când el stă nemişcat, ca acum, îl umple cu propria lui răsuflare şi cu propriile lui mirosuri, iar eu m-aş pomeni că le inhalez o dată, de două ori, de câte ori e nevoie ca să spun ce am de spus, aerul lui Hendrik însuşi, şi să mă pomenesc pentru prima oară că-l inspir cu nări receptive, simţind imediat moscul, sudoarea, fumul care altădată îmi provoca silă. La urma urmei, aşa miros la ţară oamenii care au trudit cinstit, asudând sub soarele fierbinte, pregătind la focul făcut cu propria mână hrana pe care au cultivat-o sau au omorât-o ei înşişi. Poate că, îmi spun, la fel voi ajunge să miros şi eu, dacă îmi pot schimba deprinderile. Roşesc din pricina mirosului meu inconsistent, mirosul unei femei nefolosite, penetrant din pricina isteriei, asemenea mirosului de ceapă, de urină. Cum ar putea să-şi dorească el vreodată să-şi

îngroape nasul în subsuoara mea, aşa cum mi l-aş îngropa eu pe-al meu în subsuoara lui?

167. Klein-Anna se întoarce la capătul promenadei ei şi ne zâmbeşte. Nu văd nici urmă de gelozie. Ştie cât de strâns îl ţine pe Hendrik. Dorm împreună ca soţ şi soţie. Au secrete conjugale. În întunericul cald, zac unul în braţele celuilalt şi vorbesc despre mine. Hendrik spune lucruri amuzante, Anna chicoteşte. El îi povesteşte despre viaţa mea singuratică, plimbările mele solitare, lucrurile pe care le fac când îmi închipui că nu mă vede nimeni, felul în care vorbesc de una singură, felul în care îmi zvâcnesc braţele. Parodiază bolboroseala mea furioasă. Apoi îi spune cum mă tem de el, vorbele aspre pe care le zic pentru a-l ţine la distanţă, mirosul fricii pe care-l simte înălţându-se dinspre mine. Îi spune ce fac eu de una singură în pat. Îi spune cum hoinăresc prin casă noaptea. Îi spune ce visez. Îi spune de ce am nevoie. Îi spune că am nevoie de un bărbat, că am nevoie să fiu acoperită, să fiu transformată în femeie. Sunt un copil, îi spune el, în ciuda anilor mei, sunt un copil bătrân, un copil bătrân sinistru, plin de zemuri stătute. Cineva trebuie să facă femeie din mine, îi spune el, cineva ar trebui să facă o gaură în mine, ca să lase zemurile vechi să curgă afară. Să fiu eu cel care-o face? o întreabă el. Să mă caţăr eu noaptea pe geam, să mă culc cu ea şi să fac din ea femeie, apoi s-o şterg înainte de zori? Crezi că m-ar lăsa? Ar pretinde oare că e un vis şi l-ar lăsa să se desfăşoare, sau ar fi necesar s-o forţez? Aş fi în stare să-mi tai drum printre genunchii ăia slăbănogi? Şi-ar pierde capul şi ar ţipa? Aş fi obligat să-i acopăr gura? Oare n-o fi strâmtă şi uscată, neînduplecată, ca o bucată de piele? Mi-aş tăia drum în gaura aia prăfoasă doar ca să fiu zdrobit într-o menghină de os, preschimbat în jeleu? Sau e posibil ca, de fapt, să fie moale, aşa cum e moale o femeie, aşa cum eşti tu moale aici? Şi Anna gâfâie în noapte, agăţându-se de bărbatul ei.

168. Klein-Anna se întoarce la capătul promenadei ei şi ne zâmbeşte. E veselă, ştie după ce tânjesc şi nu-i pasă. Mi-ar plăcea să hoinăresc braţ la braţ cu ea într-o seară de sâmbătă, îmbrăcată în cele mai vesele haine, şuşotind şi chicotind ca o adolescentă, făcând pe cocheta în faţa crailor provinciali. Aş vrea să aud de la ea, stând într-un colţ liniştit, marile secrete ale vieţii, cum să fii frumoasă, cum să câştigi un soţ, cum să satisfaci un bărbat. Aş vrea să fiu sora ei mai mică, am pornit-o târziu în viaţă, anii ce-au rămas în urmă parcă i-am petrecut dormind, sunt încă un copil neştiutor. Mi-ar plăcea să dorm în acelaşi pat cu ea şi, când vine tiptil la miezul nopţii, să trag cu ochiul în timp ce se dezbracă, apoi să dorm toată noaptea cuibărită la spatele ei.

169. — Nu pot să dorm singură în noaptea asta, le spun eu. Trebuie să veniţi să dormiţi în casă în noaptea asta.

Cuvintele au ieşit fără premeditare. Mă simt cuprinsă de veselie. Probabil că aşa vorbesc alţi oameni, din inimă.

— Haideţi, n-aveţi de ce vă teme, vă asigur că nu sunt fantome.

Ei se privesc, cântăresc din priviri motivele mele, îşi trimit unul altuia mesaje prin înserare, mesaje pe care eu nu le pot detecta. Hendrik s-a depărtat de mine, am ieşit din punga lui de căldură. Se simte copleşit?

— Nu, domnişoară, murmură el, cred că ar fi mai bine să ne ducem acasă acum.

Eu devin tot mai puternică, pe măsură ce el devine tot mai slab.

— Nu, vreau să dormiţi aici, doar în noaptea asta. Altfel sunt singură-singurică în toată casa. Putem să aşternem patul pe o saltea, în bucătărie, o să fie chiar confortabil. Hai, Anna, vino să mă ajuţi.

170. Hendrik şi Anna stau lângă patul lor, aşteaptă să mă retrag eu.

— Nu uitaţi să suflaţi în lampă înainte de culcare, spun eu, şi, Anna, te rog ai grijă să aprinzi focul mâine-dimineaţă. Noapte bună, Hendrik, noapte bună, Anna.

Sunt vioiciunea întruchipată.

— Noapte bună, domnişoară.

171. După ce i-am lăsat să se aşeze în culcuşul lor, mă întorc şi ascult la uşa închisă. Sunt desculţă. Dacă scorpionii colcăitori poftesc la mine, n-au decât. Nu aud nimic, nici o foială, nici o şoaptă. Dacă eu îmi ţin respiraţia, atunci şi-o ţin şi ei pe-a lor. Cum de-mi închipui că-i pot amăgi, tocmai pe ei, oameni de la ţară, care aud călcătura unei copite de la un kilometru depărtare, prin tălpi şi prin vârfurile degetelor?

172. Zac pe pat şi aştept. Ceasul ticăie, timpul trece, nu vine nimeni. Adorm şi nu visez. Soarele răsare. Mă trezesc şi mă îmbrac. Bucătăria e goală, aşternuturile sunt strânse, focul e aprins.

173. O iau la picior pe drumul colbuit, pe lângă cei trei porumbari, peste o parcelă, până la cimitir. O jumătate de cimitir, demarcat printr-o îngrăditură joasă, spoită, este pentru dinastiile care au lucrat pământurile astea, îngropate acum în argilă, sub lespezile lor gravate. Cealaltă jumătate e mai aglomerată, cu tumulii păstorilor şi ai servitoarelor, precum şi ai copiilor acestora. Merg printre pietre până ajung la mormântul ochit de mine, mormântul cuiva despre ale cărui treburi pe pământ nu ştiu nimic, faţă de care n-am nici o datorie pioasă. Lângă lespedea de granit roasă de vreme este gura unui tunel care coboară oblic în pământ. În patul mortului ăstuia, un porc spinos, probabil şi el pierit de mult de tot, şi-a săpat o vizuină în care a dormit şi şi-a crescut puii.

174. Hendrik nu poate urni piatra de mormânt de unul singur. E treabă de patru oameni, zice el. Scobeşte pământul pe trei laturi îngropate, dar piatra se ține tare.

— Eliberează toată partea asta! Măreşte gaura, lărgeşte-o cât toată lungimea pietrei!

— Domnişoară, asta e o gaură de porc spinos, nu-i nimic în ea.

— Fă cum îți spun, Hendrik!

Hendrik trudeşte, în timp ce eu îi dau roată. Mormântul a fost umplut cu sfărâmături de piatră şi pământ, straturile sunt fărâmițate, nu-i greu de săpat, de aceea porcul spinos a ales să viețuiască aici, în apropierea câmpurilor de lucernă.

După ce Hendrik a lărgit intrarea în tunel, vedem la capătul lui, aşa cum mă aşteptam, bârlogul, un spațiu considerabil, rotunjit. Deşi zac pe burtă şi-mi pun mâna streaşină la ochi, strălucirea soarelui e mult prea puternică să pot zări peretele din fund.

— Cât e de adâncă, Hendrik? Măsoară cu hârlețul! Nu vreau să tulbur sicriul.

— Nu, domnişoară, gaura e mare, dar nu merge în adânc, porcii ăştia nu sapă adânc, fac o gaură mare ca asta, numai una.

— Şi o persoană, Hendrik – e destul de mare gaura să încapă înăuntru o persoană?

— Da, domnişoară, e mare, o persoană poate intra uşor înăuntru.

— Ca să fiu sigură, arată-mi cum intră o persoană înăuntru.

— Eu? Nu, domnişoară, încă nu mi-a sunat ceasul să intru în mormânt!

Râde, dar nu cedează, îşi împinge pălăria pe ceafă.

176. Îmi strâng fusta în jurul genunchilor şi-mi vâr picioarele în gaură. Mă împing cu spatele în întuneric. Hendrik priveşte sprijinit în hârleț.

Sunt înăuntru cu totul. Încerc să-mi întind picioarele, dar nu pot.

Mă ghemuiesc în pământul răcoros, mă feresc de lumină. Părul mi-e plin de pământ. Închid ochii pentru a mă delecta şi mai mult cu întunericul. Îmi scrutez sufletul şi nu găsesc nici un motiv să plec. Aş putea să-mi fac aici o a doua casă. L-aş pune pe Hendrik să-mi aducă de mâncare. N-aş avea nevoie de multe. Noaptea, m-aş târî afară, să-mi întind picioarele. Cu timpul, s-ar putea să învăț chiar şi să urlu la lume, să dau târcoale casei adormite, căutând resturi de mâncare. Nu găsesc nici un motiv pentru a-mi deschide ochii din nou.

— Da, îi zic eu lui Hendrik. Vocea mi-e groasă, cuvintele bubuie în capul meu. E destul de mare. Ajută-mă să ies.

El se apleacă, urmăreşte gura stăpânei mişcându-se în umbra găurii.

177. Cadavrul zace pregătit pe podeaua băii, cusut într-o prelată cenuşie. Am auzit că marinarii înfig ultima împunsătură prin nas, ca să fie siguri, dar eu nu sunt în stare de aşa ceva. Nu am plâns în timp ce-am cusut. Nu din pricină c-aş avea inima împietrită. Trebuie să fie cineva care spală cadavrul, trebuie să fie cineva care sapă mormântul.

178. Ies pe *stoep* şi strig cu voce clară, hotărâtă:

— Hendrik!

Hendrik se ridică din locul său umbros şi traversează curtea.

— Hendrik, te rog să aduci roaba la uşa bucătăriei.

— Da, domnişoară.

Când apare la uşa din spate, sunt deja acolo, în aşteptare.

— Vino şi ajută-mă să ducem cadavrul.

El se uită la mine cu un aer şovăielnic. E momentul în care se proţăpeşte. Sunt pregătită.

— Hendrik, îţi vorbesc deschis. Nu mai putem aştepta. E cald, *baas* trebuie îngropat. Numai tu şi cu mine putem s-o facem. Singură nu pot s-o fac şi nu vreau nici să-şi vâre nasul vreun străin. E o chestie de familie, o problemă privată. Înţelegi ce spun?

— Şi un pastor?

Murmură, nu e sigur, nu-mi va da bătăi de cap.

— Haide, Hendrik, n-avem timp de pierdut. Ajută-mă să-l duc.

Eu fac stânga-mprejur, el mă urmează.

179. Ridicăm balotul, el la cap, eu la picioare, îl ducem prin casă, până în lumina soarelui. Nu ne vede nimeni. Niciodată n-a fost cineva care să vadă ce se petrece aici. Suntem în afara legii, prin urmare trăim doar după legea pe care o recunoaştem în noi înşine, ne luăm după vocea noastră interioară. Tata stă rezemat în roaba lui, făcând un ultim tur al domeniului său. Noi ne târâm în sus pe drumul spre cimitir, Hendrik împingând, eu la picioarele înfăşurate – le ţin ca să nu alunece într-o parte.

180. Hendrik nu vrea să aibă nimic de-a face cu îngropăciunea.

— Nu, domnişoară, zice el încă o dată, se dă înapoi, clatină din cap.

Eu împing, trag, până când roaba ajunge în apropierea găurii. Dacă nu sunt presată de timp, pot să fac orice face un bărbat. Prinzând gleznele la subsuoară, mă încordez să ridic tot balotul. Roaba se răstoarnă într-o parte, cadavrul alunecă pe pământ, cu faţa în jos.

— Nu sta acolo, ajută-mă! ţip eu. Afurisit de *hotnot*[12], e numai vina voastră, a ta şi a târfei tale!

Sunt ameţită de furie. El se răsuceşte pe călcâie, îşi trânteşte pălăria pe cap şi o ia din loc.

— Jegule! Laşule! ţip eu în urma lui.

Cu mişcările neîndemânatice ale unei femei, arunc o piatră după el. Cade aiurea. Lui nu-i pasă.

181. Şoldurile sunt prea late pentru gaură, leşul nu alunecă înăuntru pe-o parte, iar genunchii îndoiţi nu pot fi întinşi prin prelată. Fie lărgesc gaura, fie desfac învelitoarea. Nu-mi place să distrug un lucru bine făcut. N-am cu mine nici cuţit, nici hârleţ. Lovesc pământul cu o piatră, dar n-are nici un efect. Ar fi trebuit să leg prelata cu o sfoară, aşa nu am cum s-o apuc, degetele mi-au obosit să tragă şi să împingă.

182. Până să mă întorc cu un hârleţ, muştele s-au şi înfiinţat, se ridică într-un nor de pe legătura cenuşie, bâzâie în văzduh, vor să plec cât mai repede. Dau din mâini de jur-împrejur. E târziu după-masa. Cum mai trece timpul, când eşti ocupat! Hârleţul nu e ce trebuie, e mai degrabă lopată, iar eu am nevoie de ceva care să muşte pământul. Folosesc muchia lamei ca să tai, din când în când sar scântei din piatra de mormânt, mă umplu de pământ, dar până la urmă reuşesc să lărgesc gaura de câteva degete.

Cadavrul alunecă înăuntru tot până la şolduri şi se înţepeneşte. Îngenunchez, îl împing cu toată forţa. Mă aşez lângă el şi-l lovesc cu ambele călcâie. Se răsuceşte puţin, şoldurile alunecă înăuntru. Trag de partea de sus a leşului, îl mai rotesc, până când umerii se lipesc amândoi de

---

12 Persoană de culoare din zona Cape, Africa de Sud (în afrikaans, în original).

pământ. Acum umerii şi capul trec de gura găurii, dar genunchii şi labele refuză să alunece înăuntru, din pricină că vizuina, după ce coboară, urcă în partea din fund. Piedica nu e la genunchi, înțeleg asta acum, ci la şira spinării, care nu se îndoaie. Mă lupt iar şi iar în gloria purpurie a soarelui ce asfinţeşte, lovesc în umeri întâi dinspre dreapta, apoi dinspre stânga, nu reuşesc nimic. Va trebui să-l trag afară, să tai pânza, să-i leg gleznele de coapse, ca să-l scurtez. Dar i se vor flexa genunchii suficient? Voi fi nevoită să tai tendoanele genunchilor? Îngroparea e o greşeală. Ar fi trebuit să ard cadavrul împreună cu salteaua şi patul, şi apoi să plec într-o plimbare lungă prin *veldt*, să scap de miros. Ar fi trebuit să sap un mormânt nou în albie sau în grădină, unde solul e moale. Ar fi trebuit să escavez unul dintre tumulii mai modeşti, are vreo importanță unde-i va fi locul de veci? Dacă intenționez să-l pun în acest mormânt, n-am altă cale decât să-l trag înăuntru, să intru eu prima şi să-l trag după mine. Şi sunt epuizată. Nu văd cum pot să termin înainte să se înnopteze. De când mă ştiu, am avut timp berechet, mai mult decât berechet, mult prea mult timp, am râvnit după răsuflarea vieții în mediul rarefiat al timpului nostru. Graba mi-e străină, mă scârbeşte mirosul panicii pe care-l detectez în sudoarea mea. Nu sunt nici zeu, nici fiară, de ce trebuie să fac totul singură, până la ultimul lucru, de ce a trebuit să trăiesc viața asta fără nici un ajutor? Nu mă simt în stare să desfac învelişul mortuar şi să văd din nou carnea aia brânzoasă care începe să se învinețească şi care m-a zămislit pe mine. Dar dacă nu-l îngrop acum, o să-l mai îngrop vreodată? Poate că ar trebui pur şi simplu să mă duc la culcare şi să aştept acolo, zile în şir, cu o pernă pe cap, cântând de una singură, în vreme ce sacul rămâne în soare, cu muştele bâzâind în jurul lui şi cu furnicile târându-se înăuntru şi în afară, până când se umflă şi explodează şi din

el curg fluide negre; şi apoi să aştept până când explozia leşului s-a încheiat şi n-au mai rămas din el decât oase şi păr, după ce furnicile au luat tot ce se putea lua şi au plecat în altă parte; şi apoi, dacă a rezistat cusătura, să mă dau jos din pat în sfârşit, să-l ridic, să-l vâr în gaura porcului spinos şi să scap de el.

183. Balotul, tras din nou afară, zace ca o larvă uriaşă cenuşie lângă mormânt, iar eu, mama ei neobosită, împinsă de instinct, mă apuc încă o dată s-o pun la adăpost în locul sigur pe care l-am ales, deşi pentru ce hibernare anume, cu ce hrană din propriile celule, spre ce metamorfoză... nu am habar, doar dacă nu cumva se preschimbă într-o molie mare, cenuşie, străbătând întunericul spre casa fermei, luminată, croindu-şi drum printre liliecii zburători, tăind văzduhul cu aripile sale, capul-de-mort arzând luminos în blana dintre umeri, cu mandibulele, dacă moliile au mandibule, deschise larg pentru a-şi prinde prada. Trimit întâi capul în gaură, dar încă o dată, din pricină că nu se îndoaie coloana, coapsele nu intră. Mă încolțesc dulăii logicii.

184. Lumina devine vâscoasă, păsările se strâng la cuiburi. Dacă stau nemişcată o clipă, aud zăngănitul găleții pentru lapte a lui Hendrik. Vaca mugeşte către el. Nevasta lui îl aşteaptă lângă vatră. În toată această lume mare, sunt doar două creaturi care nu au unde să-şi pună capul.

185. Cobor în întunecimea găurii. Au răsărit primele stele. Prind balotul de picioare, mă încordez şi trag. Cadavrul alunecă uşor înăuntru, până la coapse. Ridic picioarele de pe pământ şi trag din nou. Alunecă înăuntru până la umeri. Gura găurii este blocată, mă aflu într-un întuneric de smoală. Ridic picioarele peste genunchii mei, îmbrățişez balotul în jurul umerilor şi trag a treia oară. Capul intră cu sunet de dop. Stelele reapar, gata, s-a

terminat. Mă cațăr peste cadavru, afară, în aerul nopții. Ce păcat că n-am învățat să recunosc altceva decât Crucea Sudului! Trebuie să mă odihnesc, nu mă pot apuca să umplu gaura în seara asta, va trebui s-o facă Hendrik mâine-dimineață. Va trebui să aducă nisip din albie, cu roaba, altă cale mai simplă nu există, apoi să acopere gura cu pietre şi să refacă suprafața cât de cât. Eu mi-am făcut treaba. Tremurând de epuizare, pornesc spre casă.

186. Brusc e dimineață. Se pare că-mi stă în putere să sar peste zile sau nopți întregi, ca şi când nu s-au întâmplat. În bucătăria goală, mă întind şi casc.

Hendrik apare în prag. Ne salutăm cuviincios.

— Domnişoară, am venit să întreb – noi încă nu am fost plătiți.

— Încă nu ați fost plătiți?

— Nu, domnişoară, încă nu am fost plătiți.

Îmi adresează zâmbetul lui bun, ca şi când a descoperit deodată o sursă de veselie nemaipomenită în ceea ce spunem. Ce motiv de fericire are? Oare se gândeşte: Pot să răspund cu aceeaşi prietenie?

— Uitați, domnişoară, treaba stă aşa.

Se apropie, urmează să explice, nu vede că mă dau în spate.

— Vineri a fost întâi a lunii. Aşa că luni trebuia să ne primim banii, toți de la fermă. Dar *baas* nu ne-a plătit. Aşa că încă aşteptăm, domnişoară.

— *Baas* nu v-a dat absolut nimic?

— Nu, domnişoară, nimic, nu ne-a dat nimic din banii noştri.

— Da, ştiu, dar nu vorbim numai de bani. Cum rămâne cu coniacul pe care ți l-a dat *baas*? Şi Klein-Anna? Toate cadourile pe care i le-a dat ei? Au costat bani, nu-i aşa? *Baas* v-a dat tot felul de lucruri, şi peste toate astea tu vii şi ceri bani. A, nu! Pentru oameni ca voi, eu n-am bani!

Necazuri, mereu necazuri! Ce ştiu eu despre bani? În toată viaţa mea n-am fost nevoită să ating o monedă mai mare de şase penny. De unde să iau bani? Unde-i ţinea tata? Într-o gaură în saltea, înmuiaţi în sânge, deveniţi scrum acum? Într-o cutie de tutun, sub podea? Încuiaţi sub lacăt, la poştă? Cum să pun mâna pe ei? A făcut vreun testament? Mi i-a lăsat mie, sau i-a lăsat unor fraţi şi surori şi veri despre care n-am auzit niciodată? Cum să aflu? Dar chiar îi vreau banii? Am nevoie de bani, când pot trăi o viaţă întreagă fericită cu dovleac fiert? Şi dacă eu n-am pretenţii prea mari, de ce are nevoie Hendrik de bani? De ce mă dezamăgeşte mereu?

— Noi ne-am făcut treaba, domnişoară.

I s-a cam stins zâmbetul; e ţeapăn de mânie.

— Acum trebuie să ne primim banii. *Baas* ne-a plătit de fiecare dată. Întotdeauna.

— Nu sta acolo, să te ciorovăieşti cu mine!

Am şi eu sursele mele de mânie.

— Ce treabă faceţi voi doi, la urma urmei? Ce treabă face Anna asta a ta? Ce treabă ai făcut tu ieri după-masă, când a trebuit să-l îngrop singură pe *baas*? Nu-mi vorbi mie de muncă – eu sunt singura de aici care face ceva! Pleacă, n-am bani pentru d-alde voi!

— Corect! Dacă domnişoara spune că trebuie să plecăm, presupun că trebuie să plecăm!

De fapt, el mă ameninţă în plină zi. Cu siguranţă a venit, cu zâmbetul lui, să mă pună la încercare, să vadă ce poate fi stors de la mine, socotind că dacă sunt singură şi ridicolă, trebuie să fiu şi slabă şi înspăimântată. Şi acum mă ameninţă, gândind c-o să mă pierd cu firea.

— Ascultă cu atenţie, Hendrik, să nu mă înţelegi greşit. Nu-ţi dau bani, pentru că nu am bani. Dacă vrei să pleci, poţi să pleci. Dar dacă aştepţi, îţi promit că-ţi vei primi leafa, până la ultimul bănuţ. Acum hotărăşte-te.

— Da, domnişoară, înţeleg. Dacă domnişoara spune că trebuie să aşteptăm, atunci trebuie să aşteptăm, dacă domnişoara ne promite banii. Atunci ne ducem să ne luăm oaia ce ni se cuvine.

— Da, du-te să iei oaia. Dar pentru casă, nu tăia decât când îţi voi spune eu.

— Da, domnişoară.

187. Podeaua străluceşte cum n-a strălucit niciodată când a fost lăsată în grija servitorilor. Mânerele de la uşi lucesc, ferestrele scapără, mobila sclipeşte. Fiecare ultimă rază de soare care pătrunde în casă este aruncată de la o suprafaţă lustruită la altă suprafaţă lustruită, la nesfârşit. Cu mâinile mele am spălat fiecare petic de in, l-am atârnat, călcat, împăturit şi pus bine. Genunchii mă dor de cât am stat îngenuncheată lângă vană, mâinile mi s-au zdrelit de la scândura de spălat rufe. Mă doare spatele, mi se învârte capul când mă ridic. În văzduh atârnă miros de ceară de albine şi ulei de seminţe de in. Praful anilor, praful de sus, de pe garderoburi, praful din arcurile paturilor, tot a fost măturat şi scos din casă. Podul luceşte de curăţenie. Scrinurile sunt aliniate, pline ochi de lucruri de care nu mai am nevoie, balamalele şi broaştele sclipesc. Casa mea a fost pusă în ordine până în ultimul cotlon, şi am făcut totul singură. Urmează ferma. Într-una din zile, dacă nu vreau ca oile să se sufoce, vor trebui tunse. Dacă Hendrik refuză să se ocupe de treaba asta, o voi face eu, energiile mele sunt nesfârşite; o să-mi pun boneta de soare şi o să ies înarmată cu foarfecele de tuns, apuc oile de picioarele dinapoi, le prind strâns între genunchi şi le tund, una câte una, zi după zi, până isprăvesc – n-are decât să ia vântul toată lâna, la ce-mi trebuie? Sau poate o să păstrez o parte, ca să umplu o saltea, să mă culc noaptea pe ea, în căldura aceea unsuroasă. Dacă nu reuşesc să prind oile, ceea ce nu e improbabil (nu am câini de stână, câinii mârâie, îşi arată

colții când îi chem, nu mă plac, din pricina mirosului), atunci n-am ce face, oile o să piară, asta e, o să zacă abia răsuflând, gâfâind, peste tot în *veldt*, ca nişte pământufuri maronii jegoase, până când creatorul lor se milostiveşte să le ia la sine. Cât despre morile de vânt, ele vor continua să pompeze zi şi noapte, sunt fidele, nu gândesc, nu le pasă de căldură. Zăgazurile sunt pline ochi, se revarsă. Hendrik irigă şi acum pământurile, îl văd seara. Când va înceta el, din plictis, de ciudă, o să continui eu. Am nevoie de pomii fructiferi şi de grădina de legume. În rest, secara poate să moară, lucerna poate să moară. Vaca se usucă pe picioare, poate să moară şi ea.

188. Între mine şi ei se află râul secat. Ei nu mai vin la casă, nu mai au de ce. Eu nu i-am plătit. Hendrik încă mulge vaca tot mai seacă şi irigă pământurile. Anna stă acasă. Uneori, de pe *stoep* sau de la o fereastră, zăresc basmaua ei stacojie săltând prin albie. În serile de vineri, Hendrik vine şi se serveşte de la magazie cu zahăr şi cafea, cu porumb şi fasole. Îl urmăresc traversând curtea într-un sens şi în celălalt.

189. Orătăniile s-au sălbăticit, cotcodăcesc în copaci. Una câte una sunt omorâte de pisicile sălbatice. Puii de găină abia ieşiți din găoace au dispărut ieri-noapte. Furajele se împuținează. N-am descoperit nici un ban. Dacă se află la poştă, atunci sunt ca şi pierduți. Dar poate că într-adevăr au ars. Sau poate n-au existat niciodată. Poate nici n-o să fie, până nu tund oile şi nu le vând lâna. Caz în care nu vor fi bani.

190. Nu am cum trăi.

191. Neînstare să dorm, mă preling prin casă la ora siestei. Pipăi hainele ciudate din camera încuiată. Mă privesc în oglindă şi încerc să zâmbesc. Fața din oglindă are

un zâmbet buimac. Nimic nu s-a schimbat. Nu-mi place de mine, nici acum. Anna poate să poarte hainele astea, eu însă nu. După ce m-am îmbrăcat prea multă vreme în negru, m-am preschimbat într-o persoană neagră.

192. Hendrik taie o oaie pe săptămână. Aşa revendică el ce i se cuvine.

193. Mă trezesc dimineţile şi caut lucruri pe care să le curăţ. Dar lucrurile nu se murdăresc una-două. Sunt prea puţin folosite, trebuie să aştept praful, care se depune atunci când îi vine vremea. Mă îmbufnez; casa sclipeşte.

194. Hendrik stă la uşa din faţă, nevasta, în spa-tele lui.

— Domnişoară, cafeaua s-a terminat, făina s-a terminat, aproape totul s-a terminat.

— Da, ştiu că s-au terminat.

— Şi domnişoara încă ne e datoare.

— N-am bani. Oricum nu munciţi, aşa că de ce să vă dau bani?

— Bine, dar domnişoara ne e datoare, nu-i aşa?

— N-are rost să mă tot întrebi, Hendrik, îţi spun că n-am bani.

— Bine, dar atunci domnişoara ne poate da altceva.

195. Nu pot continua dialogurile astea idioate. Limba în care ar trebui să comunic cu oamenii ăştia a fost dată peste cap de tatăl meu şi nu mai poate fi recuperată. Ceea ce se petrece între noi acum e o parodie. M-am născut într-o limbă a ierarhiei, a distanţei şi a perspectivei. Limba tatălui meu. Nu spun că e limba pe care inima mea doreşte s-o vorbească, prea mult simt patosul distanţei ei, dar e tot ce avem. Pot să cred că există o limbă vorbită de către îndrăgostiţi, dar nu-mi pot imagina cum sună. Nu am cuvinte de împărtăşit, în a căror valoare să am încredere. Hendrik se eschivează şi rânjeşte tot timpul pentru sine, cu

un aer misterios ori de câte ori îmi înşiră vechile formule. „Domnişoară, domnişoară, domnişoară!” mi se adresează fățiş, iar în sinea lui: „Te ştiu, eşti fiica tatălui tău! Eşti sora vitregă a nevestei mele, unde s-a culcat tatăl tău mă culc şi eu, îl cunosc pe omul ăla, urma lui e în patul meu”.

„Tu, tu, tu”, cântă Klein-Anna din spatele lui, unde n-o pot vedea.

196. Hendrik îşi face apariția mult deasupra mea, pe platforma din dreptul uşii de la pod, îmbrăcat în hainele tatei. E grotesc! Pozează, îşi pune mâinile în şold, îşi împinge pieptul înainte.

— *Aitsá*! îi strigă Klein-Anna.

— Dezbracă imediat hainele alea!

Nu accept aşa ceva, Hendrik sare peste cal în relația cu mine.

— Am spus că poți să iei hainele lui *baas*, dar hainele astea nu sunt pentru tine.

El zâmbeşte fudul în jos, către nevastă-sa, ignorându-mă.

— Hendrik! strig eu.

— *Hê*! zice Hendrik, întinde brațele, face o piruetă pe platformă.

— *Aitsá*! îi răspunde nevasta, izbucnind într-un hohot de râs încântat.

Hendrik s-a îmbrăcat cu o cămaşă de bumbac fără guler, cea mai bună vestă de satin, pantalonii de stofă cu țesătură în diagonală, chiar şi cizmele negre, cele bune. Mai multe cămăşi chitite sunt puse pe balustradă.

Ce pot să fac eu împotriva celor doi? Sunt atât de singură, şi mai sunt şi femeie! Urc din greu scara de lemn. Asta mi-e soarta, trebuie să merg până la capăt.

Hohotele au încetat. Ochii mei au ajuns la nivelul cizmelor lui.

— Domnişoară!

Să fie ură ceea ce aud acum în vocea lui?

— Domnişoară, haide, spune-i bătrânului Hendrik: domnişoara chiar vrea ca el să dezbrace hainele lui *baas*?

— Ți-am spus că poți lua haine vechi, Hendrik, dar nu pe acestea, nu sunt pentru tine.

Câte cuvinte din astea neghioabe pot să mai rostesc, când vocea mea vrea doar să jelească şi să geamă?

— Domnişoara vrea să scot hainele?

Sunt prinsă în capcană. Îmi vine să plâng. Câte mai am de îndurat înainte să fiu lăsată în pace?

Hendrik începe să se descheie la pantaloni. Închid ochii şi îmi las capul în piept. Trebuie să fiu atentă, dacă încerc să cobor scara cu spatele, risc să alunec şi să cad.

— Hei, priveşte! Priveşte domnişoara noastră, priveşte!

Cu siguranță este ură ceea ce aud în vocea lui. Lacrimi fierbinți îmi udă obrajii, deşi țin ochii închişi şi îi strâng tare. Asta mi-e pedeapsa, m-a ajuns, nu-mi rămâne decât s-o îndur.

— Haide, nu fi supărată, domnişoara noastră, e doar un bărbat!

Rămânem aşa, în stop cadru, vreme îndelungată.

— Isprăveşte, o faci să sufere.

Vocea lui Klein-Anna vine şoptită de la piciorul scării, mă salvează. Deschid ochii şi o văd privindu-mă curioasă drept în față. E femeie, prin urmare miloasă. E un adevăr universal? Păşind cu grijă în spate, pas cu pas, cobor scara, mă strecor târşâit pe lângă femeie şi intru în casă. Mă consideră duşmanul lor, dar de ce? Doar pentru că nu am bani să le dau?

197. Se fâțâie în curte, îmbrăcați în hainele cele mai bune ale părinților mei, dar n-are cine să-i vadă. Zilele astea inerte lasă urme şi asupra lor, şi asupra mea. Ne dezintegrăm cu toții. Plictisiți unul de celălalt, se iau de mine ca să se distreze. Scot puşca de la locul ei dintotdeauna, din suportul pentru umbrele. Prind în cătare

spatele lui Hendrik. Ce e Hendrik în acest moment, un bărbat chinuit de plictis, rozând un fir de iarbă între dinți, sau o pată de alb pe fundal verde? Cine poate spune? Arma şi ținta ajung în echilibru, eu apăs pe trăgaci. Sunt şocată, asurzită, dar am mai trecut prin asta, mi-au țiuit şi urechile, prin urmare am experiență. Anna fuge ca un copil, fluturându-şi brațele, împiedicându-se în rochia albă şi grea. Hendrik s-a pus în patru labe, încearcă să se târască după ea. Eu mă retrag în întunericul camerei mele, aştept să se potolească zgomotele.

198. Cu puşca în mână, ies pe *stoep*, nu sunt decât eu acolo. Ridic puşca şi țintesc pata de cămaşă albă. Țeava se smuceşte nebuneşte, nu am pe ce s-o sprijin. Anna țipă, mă arată cu degetul. Amândoi o rup la fugă, parcă-s iepuri, traversează curtea spre grădina de zarzavaturi. Nu reuşesc să-i urmăresc cu puşca îndeajuns de repede. Nu sunt rea, nu sunt nici măcar periculoasă. Închid ochii şi apăs pe trăgaci. Sunt şocată, asurzită, îmi țiuie urechile. Hendrik şi Klein-Anna au dispărut în spatele unui şir de smochini. Pun puşca la loc.

199. Îmbrăcați în toaletele luxoase ale morților, şed amândoi pe banca veche, în umbra liliacului. Hendrik îşi încrucişează picioarele, îşi întinde brațele pe spetează. Klein-Anna se reazemă de umărul lui.

El vede că-i urmăresc de la fereastră. Se ridică şi se apropie.

— Domnişoara n-are cumva nişte tutun pentru mine?

200. Zac pe pat, cu perna pe ochi. Uşa camerei mele este închisă, dar ştiu că Hendrik e în casă, răscoleşte prin sertare. Aş şti şi dacă o muscă şi-ar linge picioarele în casa asta.

Uşa se deschide. Mă răsucesc către perete. El se opreşte lângă pat şi mă priveşte.

— Uite, domnişoară, am găsit tutun.

Pentru ultima oară inhalez mirosul dulce al tutunului de pipă. Cine îl va mai aduce în casa mea?

Se aşază cu toată greutatea pe pat. Nările mi se umplu de mirosul lui. Îşi pune o mână pe coapsa mea, iar eu ţip la zidul orb, trupul mi se crispează, urlu de groază din străfundul plămânilor. Mâna se ridică de pe mine, mirosul dispare, dar ţipetele continuă să răsune.

201. Hendrik şi Klein-Anna şed pe banca veche, în umbra liliacului, Hendrik îşi încrucişează picioarele şi pufăie din pipă. Anna se cuibăreşte la umărul lui. Îi urmăresc de la fereastră. Nici unul nu e vătămat în vreun fel.

202. Îi fac semn lui Hendrik, fluturând plicul alb.

— Du scrisoarea asta la poştă. Dă-i-o lui *baas* de la poştă. El o să-ţi dea bani. Dacă pleci devreme mâine-dimineaţă, poţi să te întorci până marţi seara.

— Da, domnişoară – poşta.

— Dacă întreabă ceva, spune-le că te-am trimis eu. Spune-le că *baas* e bolnav – nu spui nimic altceva.

— Nu, domnişoară. *Baas* e bolnav.

— Da. Şi spune-i Annei că dacă-i e frică, e bine-venită să doarmă în bucătărie mâine-noapte.

— Da, domnişoară.

— Şi pune scrisoarea la loc sigur, altfel nu primeşti nimic.

— Da, domnişoară, o pun bine.

203. Anna începe să-şi pregătească locul de culcare. Eu nu plec din bucătărie, ci stau rezemată de masă şi o privesc. Mişcările ei sunt stângace. E pierdută acum că soţul ei lipseşte.

— Îţi place să dormi în bucătărie, Anna?

— Da, domnişoară.

Îşi fereşte faţa, vorbeşte şoptit, nu ştie ce să facă cu mâinile.

— Nu vrei să dormi într-un pat adevărat?

Nu pricepe.

— Nu vrei să dormi în patul din camera de oaspeți?

— Nu, domnişoară.

— Cee? Preferi să dormi pe podea?

— Da, domnişoară, pe podea.

Îndură o tăcere lungă. Eu umplu ceainicul.

— Culcă-te. O să-mi fac o ceaşcă de ceai.

Ea se acoperă, se întoarce cu spatele spre lumină.

— Spune-mi, Anna, nu te dezbraci? Nu te dezbraci când te duci la culcare? Rămâi cu basmaua pe cap când dormi?

Îşi smulge basmaua de pe cap.

— Spune-mi, dormi cu hainele pe tine când bărbatul tău e cu tine? Nu-mi vine să cred.

Trag un scaun lângă culcuşul ei.

— Petreci bine cu bărbatul tău, Anna? Hai, nu fi sfioasă, nu ne aude nimeni. Hai, spune-mi, te distrezi? E bine să fii măritată?

Ea se smiorcăie amărâtă, o prizonieră în casa întunecată, cu vrăjitoarea asta lângă ea. Nu va fi un dialog, slavă Domnului, îmi pot întinde aripile, zbor unde poftesc.

— Şi mie mi-ar plăcea un bărbat, dar nu a fost să fie, nu am fost pe placul nimănui îndestul, n-am fost niciodată drăguță.

Mă aplec deasupra ei din scaunul tare de bucătărie, o încolțesc; ea aude numai valurile de furie ce se sparg în vocea mea, şi hohoteşte lugubru.

— Dar nu ăsta e răul cel mai mare. Energia este o încântare eternă, aş fi putut fi o cu totul altă persoană, mi-aş fi putut croi drum cu orice preț din această închisoare, limba mea e ca o flacără despicată, înțelegi? Dar totul a devenit zadarnic înăuntru – ceea ce-ți sună ție a furie este doar trosnetul focului interior, n-am fost niciodată supărată pe tine, nu voiam decât să vorbim, n-am învățat niciodată să

vorbesc cu o altă persoană. Mereu s-a întâmplat că un cuvânt sau altul se pogora asupra mea şi eu îl transmiteam mai departe. Niciodată n-am ştiut ce înseamnă schimbul adevărat de cuvinte, Anna. Ce cuvinte îți dau eu, tu nu mi le poți da înapoi. Sunt vorbe fără valoare. Înțelegi? Nici o valoare. Cum era cu tatăl meu, când vorbeați între voi? Erați pur şi simplu bărbat şi femeie? Hai, spune-mi, vreau să ştiu. Îți dăruia vorbe bune? Nu plânge, copilaş, ți-am spus că nu sunt supărată.

Mă culc lângă ea şi-mi strecor un braț pe sub capul ei. Ea scoate o limbă lungă şi-şi linge mucii de pe buza superioară.

— Hai, termină cu plânsul ăsta! Trebuie să mă crezi, nu sunt deloc supărată pe ce-ați făcut împreună, tu şi *baas*. E bine că şi-a găsit puțină fericire cu tine, a avut o viață teribil de singuratică. Şi sunt sigură că v-a fost bine amândurora, nu-i aşa? Eu n-am putut niciodată să-l fac fericit, n-am fost niciodată altceva decât fiica docilă, anostă, n-am făcut decât să-l plictisesc.

— Spune-mi, Anna, dacă voi doi ați fi fost împreună, în cazul în care el ar fi trăit, ar fi fost posibil ca noi două, tu şi cu mine, să fim prietene? Ce crezi? Eu cred că da. Cred că am fi putut cumva să fim ca nişte surori, sau ca nişte verişoare. Ascultă, îi mai zic eu, nu te mişca, o să sting lampa, apoi mă întind lângă tine până adormi.

Zac tremurând lângă ea în întuneric.

— Spune-mi, Anna, tu cum mi te adresezi? Cum mă cheamă pe mine?

Respir cât pot eu de încet.

— Cum îmi spui tu în gândurile tale?

— Domnişoara?

— Da; însă pentru tine sunt doar domnişoara? N-am şi eu un nume al meu?

— Domnişoara Magda?

— Da; sau doar Magda, atât. La urma urmei, Magda e numele pe care l-am primit la botez, nu domnişoara Magda. N-ar fi ciudat ca pastorul să boteze copiii aşa, Domnişoara Magda, *Baas* Johannas şi tot aşa?

Aud spărgându-se o mică băşicuţă de salivă, când ea zâmbeşte. Câştig teren.

— Sau Klein-Anna, Mica Anna, în loc de Anna. Toţi suntem mici la început, nu-i aşa? Şi eu am fost odată Mica Magda. Acum sunt doar Magda, şi tu eşti doar Anna. Poţi să spui Magda? Haide, spune Magda, fă-mi hatârul!

— Nu, domnişoară, nu pot.

— Magda. E uşor. Bine, lasă, mâine-seară încercăm din nou, apoi vedem dacă poţi spune Magda. Acum trebuie să dormim. O să stau cu tine o vreme, apoi mă duc în patul meu. Noapte bună, Anna.

— Noapte bună, domnişoară.

Îi găsesc capul, îmi lipesc buzele de fruntea ei. O vreme se zbate, apoi înţepeneşte şi mă suportă. Stăm întinse amândouă, fiecare aşteptând altceva – eu, ca ea să adoarmă, ea, ca eu să plec.

Orbecăind, ies din bucătărie şi ajung în patul meu. Încerc să mă descurc în lumea asta nefamiliară a atingerii.

204. Îl aştept pe Hendrik. Ziua se scurge anevoie. Apoi, departe în *veldt*, văd ceva ce nu poate fi decât el, chinuindu-se să ajungă acasă, întâi un nor de praf minuscul, alb, la orizont, apoi o pată întunecată ce se mişcă printre alte pete întunecate nemişcate, apoi un bărbat pe o bicicletă, gâfâind şi pedalând cu greu spre mine, prin dogoarea după-amiezii. Îmi împletesc mâinile.

Acum a descălecat şi îşi împinge bicicleta prin nisipul moale, acolo unde drumul întretaie albia. Pare să aducă un pachet. Dar pe măsură ce se apropie, pachetul devine tot mai limpede jacheta lui legată la spatele şeii.

Sprijină bicicleta de treapta de jos şi urcă voiniceşte până la mine. Îmi întinde o scrisoare împăturită în patru.

— Bună ziua, Hendrik, sigur eşti epuizat. Ţi-am pus deoparte nişte mâncare.

— Da, domnişoară.

Aşteaptă să citesc scrisoarea. O desfac. Nimic altceva decât o foaie tipărită, intitulată ONTTREKKINGS – RETRAGERI. Pe margine, o cruce făcută cu creionul în dreptul înscrisului *Handtekening van belêer– Semnătura deponentului*.

— N-au vrut să-ţi dea nimic?

— Nu, domnişoară. Domnişoara a spus c-o să-mi primesc banii. Unde-s acum banii mei?

Stă atât de aproape de mine, încât sunt pironită în scaun ca într-o capcană.

— Îmi pare rău, Hendrik, chiar îmi pare rău. Dar o să mă gândesc la ceva, nu-ţi face griji. O să mă duc chiar eu la gară şi-o să aranjez lucrurile. Va trebui să prindem măgarii înainte de apus. N-am idee pe unde pasc.

Vorbe, vorbe: vorbesc numai ca să stăvilesc zidul mâniei lui, care se ridică deasupra mea.

Împing scaunul în spate şi mă ridic nesigură pe picioare. El nu se retrage nici cât un fir de păr. Când mă răsucesc, ating cămaşa peticită, pielea lucioasă, simt mirosul de soare şi sudoare. El mă urmează înăuntru.

205. Arăt spre farfuria acoperită de pe masă.

— Ce-ar fi să mănânci aici, în bucătărie?

El ridică acoperământul, se uită la cârnatul rece şi la cartofii reci.

— Fac nişte ceai. Ţi-o fi sete.

El împinge farfuria cu forţă pe masă. Farfuria cade, se sparge de dale, mâncarea se împrăştie în grămăjoare peste tot.

— Măi...! ţip eu.

Se uită la mine, să vadă ce voi face.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întâmplat? De ce nu-mi poți spune în față de ce eşti atât de supărat? Strânge mâncarea aia, curăță, nu admit să-mi murdăreşti casa!

Se apleacă peste masă, răsuflând puternic. Piept bine făcut, plămâni voinici. Bărbat.

— Domnişoara a minţit!

Aud cuvintele reverberând în spațiul dintre noi. Inima mi se face cât un purice, nu vreau să se țipe la mine, mă face neputincioasă.

— Domnişoara a spus că poşta îmi va da bani! Două zile am mers cu bicicleta – două zile! Şi unde sunt banii mei? Cum să trăiesc? Cămara e goală. De unde luăm mâncare? Din cer? Când *baas* era aici, ne primeam mâncarea în fiecare săptămână, banii în fiecare lună; dar acuma unde zace *baas*?

Nu vede că nu obține nimic cu asta? Ce pot să fac? Nu am bani să-i dau.

— Poți să şi pleci, murmur eu, dar el nu mă aude, urlă, strigă, aruncă vorbe negre grele, pe care nu mă mai ostenesc să le prind.

Mă răsucesc pe călcâie, să plec. El sare la mine, mă prinde de braț.

— Dă-mi drumul! mă răstesc eu.

El mă strânge şi mai tare, mă trage înapoi în bucătărie.

— Ia stai niţel! îmi şuieră în ureche.

Pun mâna pe ce-mi pică mai întâi sub ochi, o furculiță, şi-o năpustesc asupra lui. Dinții îi răzuie umărul, nu cred că i-au zgâriat pielea, nici măcar atât; dar el strigă surprins şi mă trânteşte la podea. Mă ridic în patru labe, sub o ploaie de lovituri. Nu mai am suflu, mi-a ieşit tot aerul din plămâni, îmi acopăr capul şi cad încet, grămadă, pe podea.

— Da!... Da!... Da!... spune Hendrik dând în mine ca-ntr-un sac.

Mă ridic în patru labe şi pornesc târâş spre uşă. El mă loveşte în fese, cu forță, de două ori, lovitură de bărbat, nimerind în os. Mă strâmb de durere, plâng de ruşine.

— Te rog, te rog!

Mă rostogolesc pe spate, îmi ridic genunchii. Aşa trebuie să arate o curvă; dar în privința a ceea ce urmează, n-am nici măcar habar cum se face. El continuă să mă lovească în coapse.

206. Hendrik continuă să zbiere şi să urle în spatele meu, aruncându-mi vorbe grele, negre, dar eu nu pot să mai ascult vociferările astea ale unui om stăpânit de sentimentul că este nedreptățit. Mă răsucesc pe călcâie şi ies. La al doilea pas, el m-a şi prins din urmă, mă apucă de braț, mă întoarce cu o smucitură. Mă lupt cu el. Pun mâna pe ce-mi pică mai întâi sub ochi, o furculiță, mă reped cu ea, îi răzuiesc umărul. Pielea nici măcar nu-i este zgâriată, dar el îşi ține respirația surprins şi mă trânteşte de perete, se aruncă peste mine cu toată greutatea. Furculița cade. Pelvisul lui se înfige dur în mine.

— Nu! zic eu.

— Da! mârâie el, la un deget de urechea mea. Da!... Da!...

Plâng, situația e foarte jenantă, nu ştiu cum să ies din ea, ceva se vlăguieşte în mine, ceva moare. El se apleacă, pipăie partea de jos a rochiei. Eu mă smucesc, el însă găseşte tivul şi degetele lui urcă printre picioarele mele. Mă încordez cât pot ca să le țin lipite.

— Nu, te rog nu, te rog, nu asta, asta nu, te implor, Hendrik, îți dau orice, dar asta nu, te rog!

Sunt amețită din pricina gâfâitului, împing, îi împing fața, inutil. El alunecă în josul trupului meu, trage de elasticul chiloților, mă zgârie.

— Nu!... Nu!... Nu!...

Îmi vine să leşin de teamă, nu simt nici o plăcere.

— Ah, Hendrik, te rog, lasă-mă, nici nu ştiu cum!

Cad, poate chiar leşin, mă ţin doar braţele lui în jurul coapselor mele. Apoi zac pe podea, simt mirosul cerii de albine, al prafului. Mi-e greaţă din pricina fricii, picioarele mi s-au lichefiat. Dacă asta mi-e soarta, mă scârbeşte.

Mi se întâmplă lucruri, mi se fac lucruri, le simt foarte departe, teribile, incizii, chirurgie indiferentă. Sunetele se disting cu claritate: sorbeli, gâfâieli, clipoceli.

— Nu aici, nu pe podea, te rog, te rog!

Urechea lui e la buzele mele, e suficient să şoptesc, şi sunt auzită. Mă scutură sus, jos, sus, jos pe scândurile duşumelei, ţeasta mi se loveşte uşor de plintă la fiecare mişcare. Mirosurile se disting şi ele limpede, păr, cenuşă.

— Mă doare... te rog... opreşte-te, te rog...

Până la urmă, aşa o fac oamenii? Se hâţână fără oprire, geme în urechea mea, în fundul gâtlejului simt cum îmi curg lacrimile. Să se oprească! Să se oprească! Începe să gâfâie. Se cutremură îndelung, rămâne nemişcat pe mine. Apoi se trage afară din mine, se îndepărtează de mine. Acum ştiu sigur că a fost în mine, acum că a ieşit şi simt toată durerea şi umezeala lipicioasă. Îmi apăs degetele în vintre, în vreme ce, lângă mine, el îşi îmbumbă pantalonii. Începe să curgă din mine prelingerea asta înţepătoare care trebuie să fie sămânţa lui, curge de-a lungul coapselor, pe haine, pe podea. Cum o s-o spăl vreodată cu totul? Plâng şi plâng, de disperare.

207. Mă trânteşte de perete, îmi ţintuieşte încheieturile mâinilor, se lasă cu toată greutatea pe mine. Furculiţa cade pe podea, pelvisul lui se vâră dur în mine.

— Nu! spun eu.

— Da! zice el. Da!... Da!

— De ce mă urăşti atâta? izbucnesc eu în plâns. Îmi întorc faţa de la el, nu mă pot stăpâni. Nu vrei decât să-mi faci mereu rău. Ce ţi-am făcut? Nu e vina mea că totul a luat o întorsătură atât de rea, e vina neveste-tii, a ei şi a tatălui

meu. Şi e şi vina ta! Nu ştiţi unde să vă opriţi! Opreşte-te! Nu face asta, mă doare! Te rog, opreşte-te! De ce mă chinui? De ce mă faci să sufăr atât? Te rog! Nu aşa, pe podea, te rog! Lasă-mă, Hendrik!

208. Închide uşa de la dormitor şi se reazemă de ea.

— Scoate-ţi hainele! zice străinul ăsta.

Mă forţează să mă dezbrac. Degetele mi-s amorţite. Tremur. Şoptesc ca pentru mine, fără încetare, dar el e pierdut în sine însuşi, nu mă aude.

— Nu faci decât să ţipi la mine, niciodată nu vorbeşti cu mine, mă urăşti...

Mă întorc cu spatele la el, mă extrag fără graţie din rochie şi jupon. Asta mi-e soarta, asta e soarta femeii. Nu pot să fac mai mult decât am făcut. Mă întind pe pat, cu spatele la el, îmbrăţişându-mi şi ascunzându-mi sânii mici, meschini. Am uitat să-mi scot încălţările. E prea târziu acum, lucrurile se vor desfăşura de la început până la sfârşit, care o fi acesta. Trebuie pur şi simplu să îndur până când voi fi lăsată în pace, la un moment dat, şi voi putea să încep să redescopăr cine sunt, punând laolaltă, în răstimpul din care există din fericire atât de mult aici, piesele pe care această după-amiază neobişnuită din viaţa mea le răzleţeşte.

209. Îmi scoate chiloţii, dar îi rupe agăţându-i de nasturii pantofilor: altă treabă de femeie pe care trebuie s-o fac.

— Cască-te, zice el – astea sunt primele cuvinte pe care mi le adresează.

Dar mi-e frig, clatin din cap, mă încleştez, încleştez totul laolaltă, nu am nimic ce să-i dau lui, am depăşit fazele în care să mă las convinsă, nici lacrimile nu-şi găsesc drum din spatele acestor pleoape strânse, va trebui să mă spargă dacă vrea să mă deschidă, sunt dură ca o carapace, nu-l pot ajuta. Îmi desface genunchii cu forţă, eu îi lipesc la loc, şi iarăşi, şi iarăşi, şi iarăşi.

Îmi ridică picioarele în aer. Înțepenesc, țip de ruşine.

— Nu te teme, zice el.

Sunt cuvintele lui? Limba lui e groasă. Apoi deodată îşi împinge capul între coapsele mele. Împing în părul lui lânos, mă zvârcolesc, dar el îşi sfredeleşte drum înăuntru.

— Ahhhhh... țip eu, umilința nu ia sfârşit.

Sunt vâscoasă, e scârbos, trebuie să fie scuipatul lui în locul acela al meu, când şi-a ținut capul acolo. Plâng, plâng.

Se pune în genunchi între picioarele mele, le ține căscate şi împinge.

— N-o să doară, zice el.

Şi-a deschis cu forța drum în mine. Mă smucesc dintr-o parte într-alta şi plâng, dar el e fără milă, îmi acoperă şi sânii, se apasă peste mine; îmi gâfâie în ureche, se înfige tot mai adânc în mine, când se va sfârşi?

— Place la toți, zice el aspru.

Sunt cuvintele lui? Ce vrea să spună? Apoi:

— Țin'-te bine!

Ce? Patul scârțâie din toate încheieturile, e un pat de-o singură persoană, un divan, n-a fost făcut pentru asta. Îmi soarbe aerul din plămâni, geme, îmi şuieră în ureche, dinții lui scrâşnesc ca pietrele.

„Place la toți"? „Place la toți"? Pot oamenii să fie atât de tulburați? Dar de ce anume? Cutremurări îl cuprind din cap până-n picioare, le simt distinct, mai distinct decât orice altceva, trebuie să fie punctul culminant al actului, asta ştiu, am văzut şi la animale, e la fel peste tot, semnalează sfârşitul.

210. Zace lângă mine pe spate, sforăie, a adormit. Mâna mea îi acoperă bărbăția, mi-o ține acolo mâna lui; nervii mei sunt amorțiți, nu am nici o curiozitate, simt doar umezeală şi moliciune. Fără să-l deranjez pe el, trag cuvertura verde peste mine. Sunt femeie acum? Treaba asta m-a transformat în femeie? Atât de multe evenimente mărunte, acte, mişcări

una după alta, muşchi trăgând oase în partea asta, în partea cealaltă, iar rezultatul lor e că pot spune: În sfârşit sunt femeie, sau: Sunt în sfârşit femeie? Degetele strâng coada unei furculiţe, dinţii scapără, se înfig în cămaşa peticită, brăzdează pielea. Sângele curge. Două braţe se încleştează, furculiţa cade. Trup zace peste trup, împinge, împinge, încearcă să găsească o cale înăuntru, mişcare peste tot. Dar ce vrea trupul acesta înăuntrul meu? Ce încearcă omul ăsta să găsească în mine? O să încerce din nou, după ce se trezeşte? Ce invazie şi ce posesiune mai profundă urzeşte în somnul său? Ca într-o bună zi, silueta lui osoasă să se înghesuie în mine cu totul, ţeasta lui în ţeasta mea, mădularele sale de-a lungul mădularelor mele, restul să se înghesuie în pântecul meu? Ce va lăsa el din mine însămi?

211. Restul după-amiezii se rostogoleşte în timp ce eu zac lângă acest bărbat, şi din mine picură lacrimi şi sânge. Dacă ar fi să mă ridic acum şi să merg, pentru că încă pot merge, încă pot merge, dacă ar fi să ies pe *stoep*, cu părul răvăşit, cu fesele atârnând şi coapsele mânjite cu jeg, dacă ar fi să ies în lumină, eu, floarea neagră care creşte în colţ, orbită, ameţită, sunt sigură că, în ciuda a toate, ar fi o după-masă ca oricare alta, cicadele nu s-ar opri din ţârâitul lor, valurile de căldură ar continua să danseze la orizont, soarele s-ar lăsa la fel de indiferent pe pielea mea. Am trecut prin toate acum şi nici un înger n-a coborât cu sabia în flăcări, pentru a împiedica ceva. Din cât se pare, nu există îngeri în partea asta a cerului, nici un Dumnezeu în partea asta de lume. Aparţine doar soarelui. Nu cred că era menit ca aici să trăiască oameni. Este un tărâm făcut pentru insecte care mănâncă nisip şi depun ouă în leşurile celorlalte, şi nu au voce cu care să ţipe atunci când mor. Nu m-ar costa nimic să merg la bucătărie şi să iau un cuţit, să-i retez acestui bărbat partea cu care m-a jignit. Unde se va sfârşi totul? Ce

mi-a mai rămas acum? Când voi fi în stare să spun: Destul? Tânjesc după sfârşit. Tânjesc să fiu îmbrăţişată de braţele cuiva, să fiu mângâiată şi dezmierdată şi să mi se spună că pot să funcţionez în continuare. Vreau o peşteră, o gaură în care să mă vâr, vreau să-mi astup urechile, să nu mai aud pălăvrăgeala asta care se scurge la nesfârşit din mine şi în mine, vreau o casă altundeva, dacă e să rămân în trupul ăsta, dar în alte condiţii, dacă nu există alt trup, deşi există unul pe care l-aş prefera de departe, nu pot opri cuvintele acestea decât dacă îmi tai beregata, mi-ar plăcea să mă strecor în trupul lui Klein-Anna, mi-ar plăcea să mă strecor în jos prin gâtlejul ei, în timp ce ea doarme, şi să mă răschir încet înăuntrul ei, mâinile mele în mâinile ei, picioarele mele în picioarele ei, ţeasta mea în liniştea benignă a ţestei ei, unde imaginile cu săpun, făină, lapte se învălmăşesc, găurile trupului meu alunecând până se potrivesc exact acolo unde sunt găurile trupului ei, ca să aştept acolo, instinctiv, orice ar fi să le pătrundă, cântecul păsărilor, mirosul bălegarului, organele bărbatului, nu furioase de data asta, ci blânde, mişcându-se ritmic în căldura sângelui meu, scăldându-mă cu sămânţă mucoasă, dormind în peşterea mea. Adorm şi eu, în timp ce degetele mele, acoperite de degetele lui adormite, încep să înveţe să mângâie chestia asta moale al cărei nume mă voi strădui, atâta vreme cât sunt în stare, să nu-l învăţ.

212. Îmi împinge mâna la o parte şi se ridică în capul oaselor.

— Ai dormit.

Acestea sunt vorbele mele, şoptite, ieşind din mine. Ce ciudat! Mi-au venit, pur şi simplu.

— Te rog, nu mai fi supărat pe mine. Nu mai spun nimic.

Mă întorc pe-o parte şi mă uit direct la el.

Îşi freacă faţa cu mâinile făcute căuş, trece peste mine încălecându-mă, îşi găseşte pantalonii. Mă sprijin într-un

cot şi urmăresc mişcările smucite ale bărbaților atunci când se îmbracă.

Părăseşte încăperea şi-o clipă mai târziu aud cauciucurile bicicletei lui scrâşnind pe pietriş, tot mai încet, pe măsură ce se depărtează.

213. Bat în uşa deschisă a căscioarei. M-am spălat, chipul meu e curat, are o expresie binevoitoare. Anna apare în urma mea, aduce un braț de lemne de foc.

— Bună seara, Anna, Hendrik e acasă?

— Da, domnişoară. Hendrik? A venit domnişoara!

Prin urmare, ea nu ştie nimic. Eu îi zâmbesc, ea tresare. O să ia ceva timp.

Hendrik stă în prag, ținându-se în umbră.

— Hendrik, ați vrea, tu şi Anna, să veniți să dormiți în casă de acum înainte? Mi-e cam teamă să rămân singură. O să aveți paturi ca lumea, n-o să mai dormiți pe podea. De fapt, nu văd de ce n-ați dormi în camera de oaspeți. Aduceți tot ce aveți nevoie, ca să nu trebuiască să dați fuga până aici şi înapoi.

Se uită unul la altul, eu stau şi aştept.

— Da, venim, zice Hendrik.

214. Şedem toți trei în jurul mesei din bucătărie, mâncăm la flacăra lumânării supa făcută de Anna şi de mine. Nesiguri de situația lor aici, nesiguri de obiceiurile mele, mănâncă stingheriți. Anna îşi ține ochii plecați; întrebărilor mele despre fermă, Hendrik le răspunde scurt, în felul său obişnuit.

215. Spăl vasele, Anna le şterge. Muncim bine împreună. Ea se teme de momentele în care mâinile ei nu au ce face. Am hotărât să pun mai puține întrebări şi să sporovăiesc mai mult, astfel ca ea să se deprindă cu modul declarativ. Când trupurile noastre se ating din întâmplare, sunt atentă să nu mă feresc.

Hendrik a dispărut în noapte. Ce fac bărbații când hoinăresc în întuneric?

216. Aşternem două paturi în camera de oaspeți, aşternuturi ca lumea – cearşafuri şi pături. Apoi apropiem paturile. Am grijă să le duc o oală de noapte. Umplu cana cu apă. Nu omit nici un ritual, intențiile mele nu sunt impure. În inima niciundelui, în locul acesta mort, fac un prim pas; sau, dacă nu un prim pas, fac un gest.

217. În primele ore ale nopții, Hendrik se furişează în patul meu şi mă ia. Mă doare, încă sunt iritată, dar încerc să mă relaxez, să înțeleg senzația, deşi deocamdată nu are nici o formă. Nu pricep ce anume din mine îl excită; sau, dacă recunosc motivul, sper ca, în timp, să fie şi mai bine. Aş dori să dorm în brațele lui, dar el nu vrea asta. Încă nu-mi place mirosul sămânței lui. Mă întreb dacă femeile se obişnuiesc treptat cu acest miros. Mâine-dimineață, Anna nu trebuie cu nici un chip să facă acest pat. Trebuie să frec cearşafurile însângerate cu sare şi să le închid undeva, sau să le ard pe ascuns.

Hendrik se ridică şi se îmbracă în întuneric. Eu nu am dormit deloc, e aproape dimineață, sunt amețită de oboseală.

— O fac bine, Hendrik?

Mă aplec peste marginea patului şi-l prind de mână. Aud în vocea mea – cu siguranță aude şi el – că mă schimb.

— Nu ştiu nimic despre treaba asta, Hendrik, înțelegi? Tot ce vreau să ştiu este dacă o fac bine. Te rog, ajută-mă puțin.

El se eliberează din strânsura degetelor mele, fără brutalitate, şi pleacă. Eu zac goală, cumpănind, profitând de răgazul ce-i numai al meu înainte de ivirea zorilor, pregătindu-mă pentru noaptea următoare.

218. — Eşti fericit, Hendrik? Te fac să te simți fericit?

Îmi plimb degetele pe chipul lui, e un gest pe care mă lasă să-l fac. Gura lui nu zâmbeşte, dar o gură zâmbitoare nu este singurul semn de fericire.

— Îţi place ce facem? Hendrik, eu nu ştiu nimic. Nu ştiu dacă îţi place ceea ce facem. Înţelegi ce-ţi spun?

Îmi doresc să am posibilitatea să-l privesc, aş vrea să văd dacă mă priveşte cu vechea lui precauţie. Chipul lui devine tot mai nedesluşit pentru mine, pe zi ce trece.

Mă aplec peste el, îl mângâi cu şuviţe ale părului meu, pare să-i placă acest lucru, mă lasă s-o fac.

— Hendrik, de ce nu mă laşi să aprind o lumânare? Măcar o dată? Vii noaptea ca o fantomă – de unde să ştiu că eşti chiar tu?

— Cine altcineva să fie?

— Nimeni altcineva... Vreau doar să văd cum arăţi. Mă laşi?

— Nu, nu te las!

219. În unele nopţi, nu vine. Zac dezbrăcată, aşteptând, aţipind uşor, trezindu-mă cu o tresărire, gemând la primul cântec de pasăre, la prima aură a zorilor. Şi asta li se întâmplă femeilor, zac în aşteptarea bărbaţilor care nu vin, am citit despre asta, ca să nu se spună că nu parcurg totul, de la prima literă la ultima.

Lipsa de somn mă vlăguieşte. Adorm fără să vreau după-amiezile, răsturnată într-un scaun, nu contează unde, mă trezesc înfierbântată, confuză, cu un ultim ecou palid de sforăit întârziindu-mi în urechi. Cei doi mă văd oare aşa? Mă arată cu degetul şi zâmbesc, apoi păşesc pe vârfuri, văzându-şi de-ale lor? Scrâşnesc din dinţi de ruşine.

220. Mănânc prost, slăbesc şi mai mult, dacă mai am de unde. Am nişte iritaţii în jurul gâtului. N-am nimic frumos care să-l atragă. Poate că de aceea nu vrea lumânare, poate se gândeşte că i se va tăia cheful dacă vede cum arăt. Nu

ştiu ce-i face plăcere, dacă vrea să mă mişc sau să stau liniştită atunci când mă ia. Îi mângâi pielea, dar nu o simt reacționând. El rămâne cu mine tot mai puțin, uneori doar atât cât să se elibereze în mine. Nu-şi scoate cămaşa. Sunt prea uscată pentru acest tip de activitate. Am început-o prea târziu în viață, izvoarele care ar trebui să curgă au secat de multă vreme. Când îl aud la uşă, încerc să mă umezesc, dar nu funcționează întotdeauna. Sinceră să fiu, nu ştiu de ce părăseşte patul nevestei pentru al meu. Uneori, mirosul ei, miros de peşte, îmi invadează nările când el se dezbracă. Sunt sigură că ei fac dragoste în fiecare noapte.

221. Mă răsuceşte pe burtă şi mă ia pe la spate, ca un animal. Totul moare în mine când trebuie să-mi ridic spre el fundul urât. Sunt umilită; uneori îmi vine să cred că ceea ce-şi doreşte este umilirea mea.

222. — Rămâi măcar o clipă mai mult, Hendrik. Nu putem vorbi? Avem atât de puține prilejuri să vorbim unul cu altul.

— Şşşşt, nu atât de tare, ne aude ea!

— E copil, doarme tun! Te deranjează să afle?

— Nu. Ce poate să facă? Ce pot face oamenii de culoare?

— Te rog, nu fi atât de îndârjit! Ce-am făcut de te îndârjeşti aşa?

— Nimic, domnişoară.

Se dă jos din pat, trupul lui e inflexibil ca fierul.

— Hendrik, nu pleca! Sunt obosită, obosită până-n măduva oaselor. Nu înțelegi? Tot ce vreau este puțină pace între noi. Nu cer mult.

— Nu, domnişoară.

Şi pleacă.

223. Zilele trebuie şi ele umplute, zile lipsite de orice rost. Noi trei nu ne putem găsi drumurile adevărate în casa asta. Nu pot spune ce sunt Hendrik şi Anna – oaspeți, invadatori,

prizonieri. Nu mai pot să mă închid în camera mea aşa cum făceam odată. Nu o pot lăsa pe Anna să mişune prin casă de capul ei. Îi pândesc ochii, o aştept să trădeze faptul că ştie ce se petrece noaptea; dar ea nu vrea să se uite la mine. Încă muncim amândouă în bucătărie. Mai mult de-atât, ce altceva s-aştept de la ea? Cine trebuie să țină casa sclipind de curățenie, ea, sau eu să fiu aceea, şi ea să stea şi să se uite? Trebuie să stăm amândouă în genunchi şi să lustruim împreună, slujitoare ale unui ideal domestic? Ea vrea să se întoarcă la casa ei, ştiu asta, să se întoarcă la felul ei delăsător de a fi, la mirosurile ei confortabile. Hendrik este cel care o ține aici. Cu siguranță vrea să fie singură cu Hendrik. Dar Hendrik o vrea şi pe ea, mă vrea şi pe mine, aşa cum şi eu îi vreau pe amândoi – pe ea şi pe Hendrik. Nu ştiu cum să rezolv această problemă. Nu ştiu nimic altceva decât că asimetria îi face pe oameni nefericiți.

224. Anna se simte tiranizată de ochii mei, care o pândesc tot timpul. E tiranizată de invitațiile mele să se relaxeze, să şadă lângă mine pe banca veche, la umbra liliacului. E tiranizată mai ales de pălăvrăgeala mea. Nu-i mai pun întrebări, am înțeles că n-are nici un rost, pur şi simplu îi vorbesc; dar nu mă pricep să vorbesc, nu ştiu anecdote, nici bârfe, am trăit toată viața singură, n-am nici o experiență la care să mă refer, vorbirea mea e uneori bolboroseală, uneori mă văd ca pe un copil plicticos care vorbeşte bolborosit, care învață, desigur, o limbă omenească în timp ce bolboroseşte, însă încet, prea încet, şi cu un preț mult prea mare. Cât despre vorbele ei, acestea ajung la mine gâtuite de împotrivire.

225. Anunț că a sosit ziua să facem dulceață de smochine verzi. Sunt veselă, e una dintre zilele mele favorite, dar nu reuşesc s-o scot pe Anna din starea ei morocănoasă. Străbatem şirurile de pomi. Culege numai smochinele cele

mai mici, îi spun eu, să nu culegi nici un fruct care a început să se coacă. La fiecare cinci care cad în găleata mea, cade una în găleata ei. Răsfirăm smochinele pe masa din bucătărie. Taie o cruce mică, uite-aşa, îi spun eu, pentru ca zahărul să pătrundă până în miez. Degetele mele sunt agile, ale ei, groase, lucrează încet, nu mi-e de ajutor. Îşi lasă mâinile în poală şi oftează. O privesc de pe partea cealaltă a mesei, peste vasele cu smochine. Nu vrea să-mi întâlnească privirea.

— Te supără ceva, copilă? o întreb. Hai, spune-mi, poate că te pot ajuta.

Clatină din cap cu un aer jalnic, tâmp. Culege o smochină, o zgârie cu unghia.

— Te simți singură, Anna? Ți-e dor să-ți vezi familia?

Clatină încet din cap.

Aşa îmi trec eu zilele. Nu s-a petrecut nici o transfigurare. Tânjesc după ceva, nu ştiu după ce anume, dar care nu se iveşte.

226. Stau în spatele Annei. Îmi pun mâinile pe umerii ei, îmi strecor degetele între marginea rochiei şi gâtul ei, mângâi dragele ei oase tinere, clavicula, scapula, denumiri ce nu spun nimic despre frumusețea lor. Ea îşi lasă capul în piept.

— Uneori, şi eu sunt copleşită de tristețe. Sunt sigură că peisajul ne face să ne simțim astfel.

Degetele mele îi ating gâtul, maxilarul, tâmplele.

— Nu contează. În curând, totul va fi aşa cum trebuie.

Ce faci cu dorința? Ochiul meu cade la întâmplare pe obiecte, pietre ciudate, flori frumoase, insecte bizare: le iau, le duc în casă, le pun la păstrare. Un bărbat vine la Anna şi vine şi la mine: îl îmbrățişăm, îl ținem în noi, suntem ale lui, el este al nostru. Sunt moştenitoarea unui spațiu de pământ natal pe care străbunii mei l-au considerat bun şi l-au împrejmuit cu gard. Imboldului dat de dorință îi putem

răspunde într-un singur fel: să capturăm, să îngrădim, să păstrăm. Dar cât de reală e posesiunea noastră? Florile se preschimbă în colb, Hendrik se decopulează şi pleacă, pământul nu ştie ce-s acelea garduri, pietrele vor fi aici şi după ce eu mă voi fi preschimbat în praf şi pulbere, hrana pe care o devorez trece prin mine. Nu sunt o eroină a dorinţei, ceea ce vreau eu nu este nici infinit, nici imposibil de obţinut, mă întreb doar, cu sfială, cu îndoială, lamentându-mă, dacă nu cumva dorinţa înseamnă şi altceva decât zbaterea de a poseda ceea ce-ţi doreşti, într-un proiect care trebuie să fie van, de vreme ce sfârşitul său nu poate fi altceva decât anihilarea a ceea ce e dorit. Şi cu atât mai acută devine întrebarea mea când o femeie doreşte o altă femeie, două găuri, două viduri. Căci dacă asta este ceea ce sunt, atunci şi ea e la fel, anatomia e destin: un vid sau o carapace, o peliculă peste un vid care tânjeşte să fie umplut într-o lume în care nimic nu se umple. Îi spun:

— Ştii cum mă simt, Anna? Ca un mare gol, un gol umplut cu o mare absenţă, o absenţă care e o dorinţă de a fi umplută, de a fi împlinită. În acelaşi timp, ştiu că nimic nu mă va umple, pentru că prima condiţie a vieţii este să dorească etern, altfel viaţa ar înceta. Un principiu al vieţii este să fie etern neîmplinită. Împlinirea nu împlineşte. Numai pietrele nu doresc nimic. Şi cine ştie, poate că în pietre sunt şi găuri pe care nu le-am descoperit niciodată.

Mă aplec asupra ei, îi mângâi braţele, îi ţin mâinile inerte într-ale mele. Asta primeşte ea de la mine, filozofie colonială, cuvinte fără nici o istorie în spatele lor, nemeşteşugite, când ea vrea poveşti. Îmi pot imagina o femeie care s-o facă fericită pe copila asta, s-o umple cu poveşti dintr-un trecut care chiar s-a petrecut, despre cum a fugit bunicul urmărit de albine şi şi-a pierdut pălăria şi nu a mai găsit-o niciodată, şi de ce luna creşte şi descreşte, şi cum l-a păcălit iepurele pe şacal. Dar vorbele astea ale mele vin de nicăieri

şi nu se duc nicăieri, n-au trecut, n-au viitor, fluieră peste întinderea câmpiei într-un prezent etern pustiu, neavând pe cine hrăni.

227. Am avut vizitatori.

Anna îmi tundea părul. Eu şedeam pe un scaun în faţa uşii de la bucătărie, în răcoarea dimineţii. De peste pământuri, briza aducea cloncănitul subteran, înăbuşit, al pompei, încă un sunet într-o lume plină de sunete evocatoare, familiare. Mă pot închipui oarbă şi fericită într-o asemenea lume, înălţându-mi faţa către soare şi lăsându-mă scăldată de el, acomodându-mă cu distanţa. Foarfecile Annei alunecau fără greş pe lângă gâtul meu, supunându-se murmurelor mele.

Şi deodată e tumult în pragul gol, cafeniu, pe gri, pe negru, spaţiul se descompune şi se recompune în faţa ochilor mei, Hendrik a venit şi a plecat, cracii pantalonilor lui se freacă unul de altul, pantofii scrâşnesc pe pietriş; şi Anna fugind în urma lui deodată, aplecată de spate, speriată, pieptenele şi foarfecile aruncate pe jos, din nemişcare în mişcare fără tranziţie, ca şi când toată viaţa ei cu mine a fost o clipă opritã locului, abstrasă, furată dintr-o viaţă de fugă. Până să apuc să mă ridic, au şi dispărut în spatele zidului strungii, în spatele hangarului, în josul pantei, până în albia râului.

Cu faţa de masă pe umeri şi cu părul tăiat pe jumătate, strâns în pumn, apar din casă şi mă pomenesc în faţa a doi străini, doi călăreţi. Nepieptănată, surprinsă, eu ar trebui să fiu în dezavantaj; însă îmi iau seama, ei sunt pe pământul meu, ei m-au deranjat, ei trebuie să-şi ceară scuze şi să spună ce vor.

— Nu, le răspund eu, a plecat azi după-masă... Nu, nu ştiu încotro... Băiatul a mers cu el... Probabil târziu. Întotdeauna vine acasă târziu.

Sunt tată şi fiu, vecini. Când am văzut ultima oară un vecin? Am văzut vreodată unul? Nu spun de ce au venit. Vin cu treburi bărbăteşti. Gardurile au căzut, o haită de câini mişună nestingherită, oile sunt afectate de o epidemie, lăcustele au dat năvală, tunzătorii de oi nu au venit, nu vor să-mi spună care dintre toate astea ori altceva. Sunt calamități reale, cum o să mă descurc eu însămi cu ele? Dacă îl fac pe Hendrik vechilul meu, va fi în stare să conducă ferma în vreme ce eu stau ca un zbir în spatele lui, ca şi când el ar fi marioneta mea? N-ar fi mai bine să întind sârmă ghimpată de jur-împrejurul fermei, să încui porțile, să omor oile şi să renunț la fantezia de a avea o fermă? Cum să-i conving pe nişte bărbați călițI ca aceştia că eu sunt croită din acelaşi material ca ei, când e limpede că nu sunt? Vin călare de departe, cu o solie zadarnică, aşteaptă să fie invitați să descalece şi să servească nişte băuturi răcoritoare; dar eu continui să stau tăcută şi amenințătoare în fața lor, până când, după un schimb de priviri, îşi duc mâna la pălărie în semn de salut şi îşi întorc caii.

Sunt vremuri care ne pun la încercare. O să mai fie vizite şi întrebări şi mai dificile, care cer răspunsuri, înainte ca vizitele şi întrebările să se încheie. Tentația va fi de a cădea în genunchi, de a plânge. Cât de idilice par zilele de odinioară; şi cât de ispititor, într-un sens diferit, ar fi un viitor într-o grădină, în spatele sârmei ghimpate! Două poveşti care să mă consoleze: adevărul e, mă tem eu, că nu există nici trecut, nici viitor, că mediul în care trăiesc este un prezent etern, în care fie că gâfâi sub greutatea bărbatului aceluia neîndurător, fie simt gheața tăişului foarfecilor la urechea mea, ori spăl mortul, ori asezonez carnea, eu sunt steaua polară, vreau, nu vreau, în jurul căreia se învârte întreg universul acesta fenomenal. Sunt presată, însă nu posedată, sunt străpunsă, însă miezul meu e neatins. În inima mea sunt aceeaşi călugăriță virgină şi

feroce dintotdeauna. Hendrik mă poate lua, dar eu sunt cea care-l ține când el mă ține pe mine.

228. — O să vină din nou! Nu-i poți prosti pe oamenii ăştia! O să-l aştepte pe bătrânul *baas* să se întoarcă, şi dacă nu o va face, o să ştie că e ceva necurat la mijloc!

Cu paşi mari, intră şi iese din balta de lumină aruncată de lampă. S-a întors la miezul nopții şi a adus furtuna cu el. Acum îmi dau seama cu adevărat cât de departe am ajuns cu familiaritatea. S-a învățat să nu-şi mai scoată pălăria în prezența mea. S-a învățat să măsoare camera agitat când vorbeşte, să-şi izbească pumnul în palmă. Gesturile lui exprimă mânie, dar şi încrederea unui bărbat liber să-şi manifeste mânia. Interesant! Patima pe care a manifestat-o față de mine a fost patima furiei. De aceea trupul meu s-a ferecat împotriva lui. Neiubit, nu iubeşte. Dar este detestat? Ce anume a încercat el să facă în tot acest timp? A încercat să obțină ceva cu forța de la trupul meu, ştiu asta, dar am fost prea încăpățânată, prea neîndemânatică, prea greoaie, prea râncedă, prea obosită, prea speriată de curgerea sămânței lui corozive, mânioase; am scrâşnit din dinți, pur şi simplu, şi m-am ținut tare, când el voia altceva, poate să-mi atingă inima, să-mi atingă inima şi să mă zdruncine. Oare cât de adânc poate cineva să pătrundă în altcineva? Ce păcat că el nu-mi poate arăta. Are mijloacele, dar nu şi vorbele, pe când eu am vorbele, dar nu şi mijloacele; căci mă tem că nu există loc în care vorbele mele să nu poată ajunge.

— Îți spun, într-una din zilele astea se vor întoarce, mai curând decât crezi, împreună cu alți oameni, cu toți ceilalți fermieri! Atunci o să vadă că locuieşti cu servitorii în casa cea mare. Atunci *noi* vom fi cei care o să suferim, ea şi cu mine, nu tu! Şi o să afle şi despre bătrânul *baas*, poți fi sigură de asta! Anna aia bătrână a tot răspândit poveşti, de multă vreme, toată lumea ştie că bătrânul *baas* şi-o trăgea

cu nevastă-mea. Aşa că atunci când ei o să spună că eu l-am împuşcat, cine mă va crede pe mine, cine va crede un om de culoare? O să mă spânzure! Pe mine! Nu – plec, plec mâine, plec din partea asta de lume, până mâine-noapte vreau să fiu departe, vreau să fiu la Cape!

— Hendrik, putem vorbi rezonabil câteva clipe? Vrei, te rog, să te aşezi? Mă ameţeşti de cap cu vânturatul ăsta al tău. Întâi spune-mi, unde ai fost toată ziua şi unde-i Anna?

— Anna-i acasă. Nu mai dormim aici.

— Nici tu nu mai dormi aici? Trebuie să dorm singură în casa asta?

— Noi nu dormim aici.

— Ştii, Hendrik, mă faci să sufăr. Ştii, ai puterea să mă faci să sufăr, şi o faci de fiecare dată. Chiar crezi că te-aş da pe mâna poliţiei? Crezi că sunt atât de lipsită de coloană vertebrală, încât să nu-mi recunosc vina? Dacă aşa crezi, nu mă cunoşti, Hendrik. Eşti atât de înverşunat, încât eşti orbit cu totul. Nu sunt doar unul dintre albi, eu sunt *eu*! Eu sunt eu, nu un popor. De ce trebuie *eu* să plătesc pentru păcatele altora? Ştii cum trăiesc aici, la fermă, complet în afara societăţii umane, aproape în afara umanităţii! Uită-te la mine! Ştii cine sunt, nu trebuie să-ţi spun eu! Ştii cum mi se spune, vrăjitoarea de la Agterplaas! De ce să mă alătur lor împotriva ta? Îţi spun adevărul! Ce să fac *mai mult* înainte să mă crezi că spun adevărul? Nu vezi că tu şi Anna sunteţi singurii oameni de pe lume de care sunt ataşată? Ce vrei mai mult? Să plâng? Să îngenunchez? Aştepţi să devin sclava ta albă? *Spune-mi! Vorbeşte!* De ce nu *spui* niciodată nimic? De ce mă posezi în fiecare noapte, dacă mă urăşti? De ce nu-mi spui măcar dacă o fac bine? Cum să aflu altfel? Cum să învăţ? Pe cine să întreb? S-o întreb pe Anna? Chiar trebuie să mă duc şi s-o întreb pe propria ta nevastă cum să fiu femeie? Cât să mă mai umilesc? Trebuie ca femeia albă să-ţi lingă dosul înainte să-i oferi un zâmbet, unul singur?

Ştii că nu m-ai sărutat niciodată, niciodată, niciodată, niciodată? Voi nu sărutaţi niciodată? Nu-ţi săruţi niciodată nevasta? Ce-o face atât de deosebită de mine? O femeie trebuie să te facă să suferi înainte s-o iubeşti? Ăsta e secretul tău, Hendrik?

Când anume, în tot acest torent de rugăminţi şi acuzaţii, a ieşit el din încăpere? A stat până la sfârşit? L-am pierdut pentru totdeauna? Ar fi posibil, dacă aş zâmbi mai mult, dacă i-aş putea face trupul să se topească, să-l redescopăr pe tânărul răbdător pe care l-am cunoscut odată, care îşi făcea singur încălţări, care rotea mânerul râşniţei în timp ce eu turnam boabele de cafea, care îşi atingea pălăria în semn de salut şi-şi dezvelea dinţii când zâmbea, şi se îndrepta spre următoarea treabă cu pasul lui relaxat, neobosit? Cunoscându-l mai bine, îmi pare că am pierdut tot ce-mi plăcea mai mult la el. Care e lecţia pe care ar trebui s-o învăţ, dacă nu e prea târziu pentru toate lecţiile, dacă e să mai cunosc vreun bărbat în viaţa asta? Este lecţia pe care a învăţat-o tata când nu a putut ridica o mână să-şi alunge muştele de pe faţă: fereşte-te de intimităţi cu servitorii? Oare Hendrik şi cu mine, fiecare în felul său, suntem incapabili să iubim? Sau pur şi simplu povestea a luat-o la un moment dat pe un drum greşit, şi dacă aş fi găsit o cale mai domoală spre o formă mai blândă de intimitate, am fi învăţat cu toţii să fim fericiţi împreună? Sau acest deşert de foc şi gheaţă este un purgatoriu prin care trebuie să trecem în drumul spre o ţară de lapte şi miere? Şi cu Anna cum rămâne? Va veni şi ea? O să fim, ea şi cu mine, surori într-o bună zi, o să dormim în acelaşi pat? Sau ea, când se va descoperi pe sine, îmi va scoate ochii?

229. Trebuie să existe şi alte moduri de a umple zilele goale, în afară de ştersul prafului, măturatul şi lustruitul. Mă mişc prin ciclul de încăperi ca un şoarece într-o roată. Nu există un mijloc de a curăţa o cameră o dată pentru

totdeauna? Poate că dacă încep din nou din pod, astupând spațiile dintre acoperiş şi pereți, acoperind podeaua cu hârtie, şi dacă apoi sigilez şi chituiesc uşile şi ferestrele, pot să opresc mişcarea prafului şi să părăsesc casa până în primăvară, dacă primăvara va mai veni vreodată, dacă va fi cineva aici la primăvară, să descuie. Poate să las o singură încăpere deschisă, de preferință a mea, de dragul vremurilor de odinioară, în care să îngrămădesc ultimele lumânări, ce-a mai rămas din alimente, secure, ciocan, cuie, ultima hârtie şi ultima cerneală. Sau ar fi mai bine să închid obloanele, să încui ultima uşă şi să-mi mut calabalâcul în mica magazie întunecoasă unde au stat cei care au construit casa cea mare, demult de tot, când au pus la cale dinastia feudală ce avea să vină?Acolo, printre şoareci şi gândaci, cu siguranță aş găsi o cale să-mi închei, treptat, istoria.

230. Una câte una, uşile casei celei mari se închid cu un zgomot surd în urma mea. Mutatul mobilei, vânarea murdăriei, transformarea lemnului în cenuşă, mi-am găsit o ocupație pentru toată viața. Sclavii pierd totul în lanțuri, îmi dau seama de asta, până şi bucuria de a scăpa de ele. Gazda moare, parazitul fojgăie agitat prin mațele care se răcesc, întrebându-se din ale cui măruntaie va trăi el mai departe.

La urma urmei, eu n-am fost făcută să locuiesc singură. Dacă soarta m-ar aşeza singură în mijlocul *veldt*-ului, în mijlocul niciundelui, îngropată până la talie, şi mi s-ar porunci să-mi trăiesc viața, n-aş putea-o face. Nu sunt filozoafă. Femeile nu sunt filozoafe, iar eu sunt femeie. O femeie nu poate face din nimic ceva. Oricât de sterilă poate că păruse ocupația mea cu praful şi pânzele de păianjen, şi hrana, şi cearşafurile murdare, era necesară ca să mă umple, să-mi dea viață. Singură în *veldt*, m-aş ofili. Din mişcările corpurilor cereşti şi din minusculele semnale ale insectelor care dezbat dacă a sosit momentul să fiu

mâncată, nu mi-aş putea umple zi după zi şi noapte după noapte. Aş avea nevoie, pe lângă urechi şi ochi, măcar de două mâini şi de capacitatea de a le folosi, şi de o rezervă de pietricele pe care să le aşez în tot felul de forme: şi câtă vreme poţi să aşezi în forme înainte să tânjeşti după pieire? Eu nu sunt un principiu, o regulă de discurs, o maşină plantată de o fiinţă de pe o altă planetă pe acest pământ pustiu de sub Crucea Sudului, ca să generez sentimente zi după zi, noapte după noapte, ţinându-le socoteala pe măsură ce înaintez, până când secătuiesc. Am nevoie de mai mult decât doar de pietricelele pe care să le mut dintr-un loc în altul, camere de curăţat, mobilă de împins în dreapta ori în stânga: am nevoie de oameni cu care să vorbesc, fraţi şi surori, sau taţi şi mame, am nevoie de o istorie şi de o cultură. Am nevoie de speranţe şi aspiraţii, am nevoie de un simţ moral şi de o teleologie înainte să fiu fericită, ca să nu mai spun de mâncare şi băutură. Ce se va alege de mine acum, că am rămas singură? Iarăşi sunt singură, singură în prezentul istoric: Hendrik a plecat, Anna a plecat cu el, au fugit noaptea, fără un cuvânt, luând numai ceea ce-a putut fi legat pe-o bicicletă. Ce se va întâmpla acum? Sunt plină de presimţiri. Mă ghemuiesc în cămară, răceala podelei de piatră îmi pătrunde în oase, gândacii stau în jur, îşi flutură antenele curioase, iar eu mă tem de ce-i mai rău.

231. Vine iarna. Un vânt rece şuieră peste câmpii, sub un cer plumburiu. Cartofii nu s-au făcut, fructele au putrezit pe pământ. Câinele a plecat, s-a luat după Hendrik. Pompele funcţionează monoton zi şi noapte, barajele dau pe-afară de pline ce sunt. Ferma cade în ruină. Nu ştiu ce se va întâmpla cu oile. Am deschis toate porţile fermei, oile s-au risipit peste tot. Într-o dimineaţă, înainte de ivirea zorilor, o sută de umbre cenuşii au trecut printre casă şi magazie, bufnete şi înghiontiri înfundate, în căutare de noi păşuni. Descopăr că oile nu înseamnă nimic pentru mine. Nu le pot

prinde, nu am curajul să le tai. Dacă aş avea muniţie, le-aş împuşca spre binele lor (cântăresc puşca în mână, braţul nu-mi tremură) şi le-aş lăsa să se descompună. Blana e lungă şi jegoasă, plină de căpuşe, de muşte de carne, nu pot supravieţui încă o vară.

232. Mă hrănesc cu dovleci şi fiertură de mălai. N-am pus nimic deoparte pentru zilele grele ce vor veni: Dumnezeu va avea grijă de-ai săi; iar dacă eu nu mă număr printre ai lui, aş putea pur şi simplu să şi pier. Mă târâi de la o treabă la alta, toate de rutină, biciuită de vânt. Particulă cu particulă, pielea îmi e jupuită de pe faţă; nu am voinţa să mi-o regenerez. Atomi de piele, atomi de mortar, atomi de rugină zboară şi dispar în uitare. Dacă eşti foarte răbdător, dacă trăieşti destul de mult, poţi să speri că vei vedea ziua în care ultimul zid se năruie în praf şi pulbere, şopârla se însoreşte pe plita vetrei, mărăcinişul se răspândeşte în cimitir.

233. Am avut vizitatori, prea mulţi vizitatori ca să-i pot numi. N-am ştiut, în inocenţa mea aboriginală, că sunt atâţia oameni pe pământ. Fiecare centimetru al fermei a fost cercetat pentru a-l găsi pe tatăl meu, care a plecat călare într-o zi nefastă şi nu s-a mai întors.

Numele nu poate fi tăiat de pe listă, îmi explică ei, până nu sunt descoperite rămăşiţele. Acesta e principiul. Dau din cap. Ce norocos trebuie să fii când te ghidezi după principii simple, credibile. Poate că nu e prea târziu să părăsesc sălbăticia şi să-mi găsesc o casă în civilizaţie.

234. Calul. Calul a stat în staul săptămâni în şir după dispariţia tatei. Apoi am obosit să-l hrănesc şi l-am lăsat liber. Acum nu mai e nici un cal. Calul lui poate că umblă pe dealuri, în căutarea stăpânului pierdut.

235. Ou-Anna şi Jakob au venit şi ei în vizită. Au venit în teleagă, să-şi ia ultimele catrafuse. Ou-Anna a oftat şi a vorbit despre virtuțile tatălui meu.

— A fost întotdeauna un om de cuvânt, a zis ea.

— Ce veşti ai despre Hendrik? am întrebat eu.

— Nici una, a dispărut, el şi nevasta aia a lui. Dar o să-l prindă!

Jakob îşi apasă pălăria pe piept şi se apleacă. Soția lui îl duce spre teleagă. Ea dă bice măgarilor şi ies haida-hai din viața mea, zbârciți, aduşi de spate. Privesc până când traversează vadul, apoi închid uşa.

236. Ce se va întâmpla cu Hendrik? Când au venit să-l caute pe tata, bărbații ăia bărboşi, băieții ăia cu obrajii îmbujorați şi gurițe crispate, şi cu ochii albaştri ai trăgătorilor de elită, chiar îl căutau pe stăpânul absent, ori îi căutau pe sclavul fugar şi perechea lui? Şi dacă pe ei îi căutau, n-ar fi trebuit să-i fi găsit până acum şi să-i fi împuşcat nepăsători, apoi să se fi dus acasă la cină? Căci în partea asta de lume nu există nici o ascunzătoare. Această parte de lume e goală în toate direcțiile pentru ochiul vânătorului; cine nu-şi poate săpa vizuină în pământ e pierdut.

Dar poate că nu i-au împuşcat aşa, fără ezitare. Poate că, după ce le-au luat urma, i-au săltat, i-au legat ca pe nişte animale, i-au dus într-un loc al legii îndepărtat şi i-au condamnat să spargă piatră până la capătul zilelor, ca să plătească pentru crimele lor şi pentru poveştile răzbunătoare cu totul nebuneşti pe care le-au îndrugat. Poate că, femeie fiind, o domnişoară bătrână cu mintea dusă, nu mi s-a spus nimic. Poate că i-au scos pe Hendrik şi Anna din sala de judecată, s-au uitat unii la alții, au făcut un gest din cap, temperând judecata cu clemență, şi au trimis un portărel cu o rolă de sârmă ghimpată, ca să lege bine porțile fermei ăsteia şi să mă scoată din mintea lor.

Căci poți să întemnițezi pe cineva şi-ntr-un spațiu mare, şi-ntr-unul mic. Prin urmare, probabil că povestea mea şi-a aflat de-acum sfârşitul, documentele au fost legate cu o panglică şi puse bine, şi numai eu nu ştiu, pentru binele meu.

Sau poate că l-au adus pe Hendrik înapoi la fermă, să se confrunte cu mine, iar eu am uitat. Poate au venit cu toții, magistratul, grefierii, toți curioşii de pe-o rază de kilometri întregi, l-au adus pe Hendrik, cu un lanț în jurul mijlocului şi al gleznelor, au întrebat: „Ăsta e omul?" şi au aşteptat răspunsul meu. Atunci ne-am privit în ochi pentru ultima oară şi eu am spus: „Da, el e", el m-a înjurat cu ură, m-a scuipat, ei l-au bătut şi l-au târât de-acolo, iar eu am plâns. Poate că asta e povestea adevărată, oricât de nemăgulitoare în ceea ce mă priveşte.

Sau poate că am greşit în tot acest timp, poate că tata nu e mort, de fapt, ci azi, la lăsatul serii, va veni dinspre dealuri, călare pe calul pierdut, va intra tropăind în casă, va vocifera furios din pricină că nu-i este pegătită baia, va deschide cu forța uşile încuiate, va adulmeca mirosurile necunoscute. „Cine-a fost aici?" strigă tatăl meu. „Ai avut un *hotnot* în casă?" Eu scâncesc şi o rup la fugă, dar el mă prinde şi-mi răsuceşte brațul. Mă bâlbâi de frică.

— Hendrik! hohotesc eu, vino, ajută-mă, s-au întors fantomele!

Dar Hendrik, vai, nu mai e, trebuie să-mi înfrunt demonii de una singură, femeie în toată firea, femeie cu experiență – deşi n-ai zice –, ghemuită în dosul ultimului sac cu porumb. Hendrik, nu mai am cum vorbi cu tine, dar vă doresc tot binele, ție şi Annei, vă doresc viclenia şacalului, vă doresc mai mult noroc decât celor care vă vânează. Şi dacă într-o noapte vei veni să-mi bați la fereastră, nu voi fi surprinsă. Poți dormi aici cât e ziua de lungă, noaptea poți să te plimbi în lumina lunii, spunându-ți ceea ce-şi spun bărbații pe-o

palmă de pământ care e a lor. Îți voi găti mâncarea, chiar voi încerca, dacă vrei, să-ți fiu a doua femeie, cu siguranță nu va fi peste puterile mele dacă mă concentrez asupra acestui lucru, toate lucrurile trebuie să fie posibile pe această insulă din afara spațiului, din afara timpului. Poți să-ți aduci țângăii cu tine; ziua, o să am grijă de ei, noaptea, o să-i scot la joacă. Ochii lor mari o să lucească, o să vadă lucruri invizibile altor neamuri; iar ziua, când ochiul înaltului se va încrunta şi va străpunge fiecare umbră, putem să zacem cu toții în întunericul răcoros al pământului, tu şi eu, şi Anna, şi ei.

237. Verile şi iernile vin şi se duc. Cum de trec atât de iute şi câte au trecut, nu pot spune. Căci nu am avut prevederea, cu mult timp în urmă, să încep să fac crestături într-un par ori să fac zgârieturi pe perete, ori să țin un jurnal, ca un adevărat naufragiat. Dar timpul s-a scurs fără oprire şi acum chiar sunt o bătrână nebună, rea, o femeie bătrână îndoită de spate, cu nas coroiat, cu degete noduroase. Poate greşesc închipuindu-mi timpul ca pe un râu ce curge din infinit spre infinit, ducându-mă cu el ca pe-un dop sau o crenguță; sau poate, după ce-a curs deasupra pământului o vreme, timpul a luat-o pe sub pământ o vreme, apoi a reapărut, din motive etern necunoscute mie, iar acum curge din nou la lumină, şi eu curg împreună cu el şi pot să fiu din nou auzită după toate verile şi iernile în măruntaiele pământului, timp în care vorbele or fi continuat (căci unde-aş fi eu, dacă ele s-ar opri?), însă ar fi dispărut fără urmă, fără memorie. Sau poate că nu există timp, probabil mă las amăgită când cred că mediul meu e timp, poate e doar spațiu, iar eu, un punct de lumină mişcându-mă dezordonat dintr-un loc într-altul, sărind peste ani într-o secundă, acum un copil speriat în colțul sălii de clasă, acum o femeie bătrână cu degete noduroase, şi asta e posibil,

mintea mi-e deschisă, şi aşa s-ar explica în parte nesiguranța amintirilor mele.

238. A mai fost un vizitator la fermă. A venit pe drum până la casă, într-o după-amiază. L-am urmărit de pe deal, din locul unde mă îndeletnicesc cu pietrele. El nu m-a văzut. A ciocănit la uşa bucătăriei. Apoi, punându-şi mâna streaşină la ochi, a încercat să vadă printr-o fereastră. Era un copil, un băiat de doisprezece sau treisprezece ani, îmbrăcat în izmene până la genunchi şi o cămaşă maro largă. Pe cap avea un fel de şapcă sau un chipiu kaki, cum n-am mai văzut până acum. Când nimeni n-a răspuns la ciocănitul lui, a plecat spre livadă, unde portocalii erau grei de fructe. Acolo m-am furişat până-n preajma lui, o bătrână în sălbăticie. El a sărit în picioare, tremurând tot, a încercat să ascundă la spate portocala mâncată pe jumătate.

— Şi cine-mi fură fructele? am întrebat. Cuvintele îmi cădeau grele de pe buze, ca nişte pietre, ce ciudat să rostesc din nou vorbe adevărate unui ascultător real, oricât de împietrit.

Băiatul privea cu ochii cât cepele – daţi-mi voie să recreez scena – la cotoroanța în rochie neagră, pătată cu mâncare şi cu verde-gri, cu dinţi mari, îndreptaţi în toate direcţiile, cu ochi nebuni şi o claie de păr sur, înţelegând în aceeaşi clipă că toate poveştile erau adevărate, că adevărul era încă şi mai rău, că n-o să-şi mai vadă mama niciodată, ci o să fie tranşat ca un miel şi carnea lui dulce va fi rumenită în cuptor, tendoanele îi vor fi fierte şi preschimbate în gelatină, globii oculari îi vor fi fierţi şi preschimbaţi într-o poţiune, oasele sale curate vor fi aruncate la câini.

— Nu, nu! a îngăimat el, inima lui mică mai să i se oprească în piept, şi a căzut în genunchi.

Din buzunar a scos o scrisoare şi a ridicat-o în aer.

— E o scrisoare, domnişoară bătrână, te rog!

Era un plic bej, cu o cruce desenată gros pe el, în creion albastru. Adresat tatălui meu. Prin urmare, n-am fost daţi uitării.

Am deschis plicul. Înăuntru era o scrisoare tipărită în două limbi, cerând plata taxelor pentru întreţinerea drumului, eradicarea dăunătorilor şi alte minuni de care nu auzisem niciodată.

— A cui e semnătura asta? l-am întrebat pe copil.

El a clătinat din cap, mă privea, nevrând să se apropie mai mult.

— Cine a trimis scrisoarea?

— Poşta, domnişoară bătrână.

— Da, însă cine?

— Nu ştiu, domnişoară bătrână. Domnişoara bătrână trebuie să semneze. Pentru scrisoare.

Mi-a întins un carneţel şi un ciot de creion.

Sprijinind carneţelul pe coapsă, am scris: „N-AM BANI”, cu litere mari, din pricina durerilor din degete. Băiatul şi-a luat înapoi carnetul şi creionul, le-a pus în buzunar.

— Şezi, i-am zis, şi el s-a ciucit. Câţi ani ai?

— Doisprezece, domnişoară bătrână.

— Şi cum te numeşti?

— Piet, domnişoară bătrână.

— Ei bine, Piet, spune-mi, ai făcut vreodată asta?

Am format un cerc cu degetul mare şi arătătorul mâinii stângi, iar arătătorul de la mâna dreaptă mi l-am vârât în cerc, apoi l-am scos.

Piet a clătinat încet din cap, uitându-se fix în ochii mei nebuni, pândind momentul în care s-o rupă la fugă.

Am mai făcut un pas spre el şi mi-am pus o mână pe umărul lui.

— Ai vrea să înveţi, Piet?

Un norişor de praf, şi puştiul s-a făcut nevăzut printre portocali, în susul pantei, pe drum la vale, cu şapca strânsă la piept.

Asta a fost vizita cu pricina.

239. Aud şi voci. Legătura mea cu vocile astea e cea care m-a ajutat să nu devin animal. Sunt sigură că, dacă vocile nu mi-ar vorbi, de mult aş fi renunţat la această păsărească articulată şi aş fi început să urlu, să rag ori să cârâi. Marinarul de pe insula părăsită le vorbeşte animalelor sale: „Polly, drăguţule!" îi spune papagalului. „Aport!" îi spune câinelui. Dar tot timpul simte cum îi devin rigide buzele, cum i se îngroaşă limba, cum se înăspreşte laringele. „Hau-hau!" face câinele, „Cuac!" face papagalul. Şi curând marinarul se pune în patru labe, ucide cu oase de femur caprele din partea locului, le devorează crude. Nu vorbirea îl face pe om om, ci vorbirea celorlalţi.

240. Vocile îmi vorbesc din maşinării care zboară în văzduh. Îmi vorbesc în spaniolă.

241. Dar eu nu ştiu spaniola. Totuşi, ceea ce e caracteristic limbii spaniole ce-mi este adresată din maşinile zburătoare e faptul că o înţeleg pe loc. Nu am cum să explic această circumstanţă, decât sugerând că, în vreme ce în forma lor exterioară cuvintele se vor fi prezentând în spaniolă, în fapt ele nu ţin de o spaniolă locală, ci de o spaniolă de sensuri pure, aşa cum ar putea o limbă să fie visată de filozofi, şi că ceea ce mi se comunică mie prin intermediul limbii spaniole – prin ce mecanisme, nu pot detecta, într-atât sunt de adânc fixate în mine – este, prin urmare, înţeles pur. Aşa bănuiesc eu, cu umilinţă. Cuvintele sunt în spaniolă, dar sunt legate de înţelesuri universale. Dacă nu sunt convinsă de asta, atunci trebuie să cred fie că martorul meu nu e de încredere, fapt care ar putea tulbura o terţă parte, însă nu priveşte nici vocile mele, nici pe mine,

cele două părți care contează, deoarece, din cât se pare, noi credem unii în alții; fie că există o intervenție miraculoasă continuă în favoarea mea, sub forma translației, o explicație pe care prefer să n-o accept, decât dacă nici una, nici alta nu stă în picioare, preferând pe cele mai puțin strigătoare la cer celor ceva mai strigătoare la cer.

242. Cum să fiu eu amăgită, când gândesc atât de limpede?

243. Vocile nu vin la mine din maşinile zburătoare direct, în vreun fel simplu. Adică nu se apleacă în afară oameni din maşinile zburătoare, care să-şi strige vorbele către mine – chiar aşa, în cazul în care maşinile zburătoare sunt destul de mari să conțină oameni, în sensul în care înțeleg eu oamenii, atunci nici nu sunt mai mari de-atât. Maşinile zburătoare, care arată ca nişte creioane de argint subțiri de tot, cu două perechi de aripi rigide, o pereche lungă în față şi o pereche scurtă în spate, sunt lungi cam de trei metri, dar zboară la sute de metri în văzduh, mai sus decât majoritatea păsărilor, prin urmare par mai mici decât sunt. Zboară de la nord la sud în prima şi în a patra zi, şi de la sud la nord în a doua şi a cincea zi, lăsând cerul gol în zilele trei, şase şi şapte. Un ciclu de şapte zile este una dintre regularitățile pe care le-am observat la aceste maşini.

244. Este foarte posibil să existe o singură maşină care zboară într-o parte şi-n alta pe cer, de patru ori pe săptămână, şi nu patru maşini sau multe maşini. Am mintea deschisă asupra acestui aspect.

245. Ceea ce zboară pe cer aduce mai degrabă a maşină decât a insectă, deoarece huruitul este continuu şi zborul, perfect regulat. Eu îi spun maşină. Dar e posibil să fie insectă. Dacă aşa e, atunci gluma chiar e crudă.

246. Cuvintele pe care le aud din maşinăriile alea nu sunt strigăte către mine. Mai degrabă par să atârne suspendate în văzduh, toate acele vocabule spaniole cristaline, după care se preling în jos pe măsură ce se răcesc, asemenea stropilor de rouă şi asemenea brumei, când e vremea brumei, şi ajung la urechile mele noaptea, sau cel mai adesea foarte devreme dimineaţa, chiar înaintea zorilor, şi mi se îmbibă în intelect asemenea apei.

247. Nu sufăr de amăgiri; ori, dacă da, amăgirile mele sunt privilegiate. N-aş putea născoci asemenea cuvinte ca acelea ce-mi sunt adresate. Ele vin de la zei; sau, dacă nu de la ei, atunci dintr-o altă lume.

Cuvintele de noaptea trecută au fost: *Când visăm că visăm, momentul trezirii e aproape*. Cumpănesc la acest text. Sunt sigură că nu se referă la starea mea actuală. N-am visat niciodată că visez. În ziua de azi, nu mai visez defel, ci dorm într-o pasivitate binecuvântată, aşteptând să-mi vină cuvintele, cum aşteaptă o fecioară să vină duhul sfânt. Sunt sigură că eu exist cu adevărat. Aceasta e mâna mea, carne şi os, aceeaşi mână în fiecare zi. Bat din picior: acesta e pământul, la fel de real în esenţa lui cum sunt şi eu. Prin urmare, cuvintele se referă, cu siguranţă, la o epocă ce urmează să vină. M-or fi prevenind că într-o bună zi mă voi trezi simţindu-mă puţin mai aeriană, puţin mai fantasmatică decât acum, şi, dând la o parte perdeaua şi uitându-mă la *veldt* pentru a milioana oară, mă voi pomeni văzând fiecare tufiş, fiecare copac, fiecare piatră şi fir de nisip, fiecare în haloul său de limpezime, ca şi când fiecare atom al universului s-ar uita fix la mine. Ţârâitul cicadelor, într-atât de familiar încât nu-l mai aud, va începe să pulseze în urechile mele, întâi o pulsaţie stinsă, ca de la o stea îndepărtată, apoi tot mai puternică, până când scalpul îmi reverberează de stridenţă, apoi tot mai atenuată, atenuată şi constantă, înlăuntrul meu. Ce-o să-mi spun mie însemi

atunci? Că am febră, că deocamdată mi-s deranjate simțurile, că peste câteva zile, dacă mă odihnesc, voi fi iar cea dintotdeauna? Ce stimulent au microbii febrei ca să traverseze şapte leghe de lăstăriş lipsit de apă, însemnat cu lânurile oilor merinos de mult moarte, presupunând că febra este transmisă de microbi, iar microbii au aripi? Trofeul reprezentat de o fată bătrână singură şi uscată? Cu siguranță sunt oferte mai zemoase în alte părți. Nu, mă tem că tot ceea ce mi-aş putea spune e: Aşa nu se mai poate, îmi pierd mințile, a trecut vremea leneviei, e timpul să mă trezesc. Şi ce motiv am să mă trezesc? Bărbatul acela de culoare, pe jumătate uitat, care zace la mine în pat, încordat, mânios, cu brațul îndoit peste ochi? Coridorul rece din fața camerei tatălui meu şi scârțâitul tainic al arcurilor patului? O cameră închiriată într-un oraş necunoscut, unde, cu stomacul plin de carne de porc şi salată de cartofi, am avut coşmaruri toată noaptea? Sau motivul o fi altul, într-atât de bizar, încât nu poate fi imaginat?

248. Vocile spun: *Neavând nici un duşman extern şi nimic să i se opună, limitat de o îngustime şi o regularitate opresivă, omul nu are altă opțiune decât să se preschimbe într-o aventură.* Dacă le înțeleg bine, ele mă acuză că mi-am preschimbat viața în ficțiune, din plictiseală. Mă acuză, chiar dacă o fac cu tact, că devin mai violentă, mai diferită, mai sfâşiată de suplicii decât sunt în realitate, ca şi cum m-aş citi ca pe-o carte, iar cartea mi s-ar părea anostă, aş pune-o deoparte şi aş începe să mă inventez pe mine. Aşa înțeleg eu acuzațiile lor. Nu ca o revoltă împotriva oprimării adevărate mi-am elaborat istoria, zic vocile, ci ca o reacție împotriva corvoadei de a-mi sluji tatăl, de a porunci servitoarelor, de a avea grijă de gospodărie, de a lăsa anii să treacă; atunci când n-am putut găsi nici un duşman afară, când hoardele de călăreți tuciurii nu s-au revărsat dintre dealuri, fluturându-şi arcurile şi hăulind, mi-am făcut

duşman propria mea fiinţă, fiinţa liniştită, obedientă, care nu voia altceva decât să împlinească voia tatălui ei, să se îngraşe şi să trăiască fiecare zi.

Sunt zei şi totuşi nu văd, mă întreb, ori eu mă fac anume că nu văd? Ce e mai puţin plauzibil, povestea vieţii mele aşa cum a fost trăită de mine, sau povestea fiicei bune care murmură psalmii în timp ce stropeşte cu untură carnea duminicală într-o bucătărie olandeză, în centrul mort al deşertului de piatră? Cât despre născocirea duşmanilor, luptătorul jalnic dintre dealuri n-a fost niciodată atât de formidabil precum duşmanul care a păşit în umbra noastră şi a spus *Da, baas*. Sclavului care spunea numai *Da*, tatăl meu nu-i putea răspunde decât *Nu*, iar eu, asemenea lui, şi acesta a fost începutul nenorocirilor mele. Prin urmare, protestez. Unele lucruri nu sunt vizibile din cer. Dar cum să-i conving pe cei care mă acuză? Am încercat să alcătuiesc mesaje cu pietre, dar pietrele sunt prea greu de mânuit pentru distincţiile pe care am nevoie să le fac. Şi pot să fiu sigură că vor înţelege cuvintele pe care le folosesc? Dacă sunt zei, omniscienţi prin urmare, monolingvismul lor nu-mi oferă nici un răspuns. Pot să fiu sigură că au habar de mine? E posibil să nu aibă habar de existenţa mea. Poate că am greşit din capul locului crezând că mi se adresează. Poate că vorbele lor sunt destinate numai spaniolilor, deoarece s-a decretat că spaniolii sunt cei aleşi – lucru necunoscut mie. Sau poate că spaniolii nu trăiesc chiar atât de departe pe cât mi-am închipuit, ci peste deal, acolo. Ce ziceţi de ideea asta? Sau poate că le iau eu vorbele prea personal, poate că nu sunt destinate nici spaniolilor, nici mie, ci nouă tuturor, indiferent cine suntem noi, care înţelegem spaniola şi toţi suntem acuzaţi că am creat aventuri specioase, ceea ce e mai greu de crezut, nu mulţi oameni au atâta timp la dispoziţie ca mine.

249. *Victima inocentă poate cunoaşte răul doar sub forma suferinţei. Ceea ce nu este simţit de către criminal constituie crima lui. Ceea ce nu este simţit de către victima inocentă este propria ei inocenţă.*

Sunt tulburată aici de ignoranţa mea în privinţa nuanţelor limbii spaniole. Aş fi mai fericită dacă asemenea dictate ar fi mai puţin sibilinice. Vocile definesc aici crima şi inocenţa, sau îmi spun despre modurile în care victima şi criminalul trăiesc experienţa crimei? Dacă e valabil primul caz, afirmă oare vocile că atunci când răul e cunoscut ca rău, inocenţa este distrusă? În acest caz, pot să intru în universul celor mântuiţi doar ca fată de la ţară, niciodată ca eroină a conştiinţei. Să îndrăznesc să spun: atunci prefer să fiu damnată? Vocile vor înceta să-mi mai vorbească? Dacă se întâmplă aşa ceva, voi fi pierdută cu adevărat.

250. *Conştiinţa sclavului constituie certitudinea stăpânului în privinţa propriului adevăr. Dar conştiinţa sclavului este o conştiinţă dependentă. Prin urmare, stăpânul nu e sigur de adevărul autonomiei sale. Adevărul său zace într-o conştiinţă neesenţială şi în actele ei neesenţiale.*

Aceste cuvinte se referă la tatăl meu, la brutalitatea lui faţă de servitori, la asprimea lui inutilă. Dar tata era aspru şi dominator doar pentru că nu suporta să ceară şi să fie refuzat. Toate poruncile lui erau rugăminţi tainice – chiar şi eu înţelegeam acest lucru. Şi atunci, cum de-au ajuns servitorii să-şi dea seama că-l puteau răni fundamental supunându-se fără să crâcnească? Şi ei au fost instruiţi de zei prin canale de care nu aveam habar? Oare tata a devenit tot mai aspru faţă de ei doar ca să-i scoată din starea lor de sclavie? Ar fi îmbrăţişat un sclav răsculat aşa cum un tată şi-ar îmbrăţişa fiul supradotat, deşi următorul lui gest ar fi fost să-l alunge? Era oare tata crucificat pe paradoxul prezentat de voci: anume că de la oamenii care se îndoiau ca nişte trestii în faţa capriciilor lui, el cerea, în felul său, o

afirmare a adevărului său şi pentru sine? Şi faptul că ei răspundeau *Da, baas* la provocarea lansată de el şi îşi lăsau ochii în pământ, ascunzându-şi zâmbetele, câştigând timp până când el sărea peste cal – erau toate acestea propria lor provocare? Sigur şi-au dat seama că a sărit peste cal când a mutat-o pe Klein-Anna în casă. Sigur ştiuseră încă dinainte, când au văzut că i s-au aprins călcâiele. De aceea şi-a înghiţit Hendrik mândria? N-a văzut Hendrik în seducerea Annei ultima încercare a tatei de a smulge de pe buzele unei sclave, chiar dacă în tăria nopţii, cuvinte asemenea celor pe care şi le adresează fiinţele libere, cuvinte pe care le-ar fi putut auzi de la mine sau de la oricare văduvă parfumată din regiune, dar care n-ar fi avut nici o valoare dacă ar fi venit de la noi? Sau Hendrik a văzut totul foarte limpede şi n-a iertat nimic, jurând să se răzbune? Ostracizarea mea aici este răzbunarea lui Hendrik? Este un semn al inocenţei mele faptul că simt ostracizarea doar ca suferinţă, nu ca pe o crimă împotriva mea? Unde se încheie cursa răzbunării, dacă nu intervine compasiunea? *Vocile se opresc prea curând*. Sunt recunoscătoare pentru ceea ce-mi dăruiesc ele. Cuvintele lor sunt aur curat. Neglijată cândva, sunt onorată pentru anii mei de singurătate cum puţini au fost vreodată. Există dreptate în univers, recunosc. Dar vorbele din cer provoacă mai degrabă întrebări, decât să dea răspunsuri. Îmi stă în gât regimul acesta de generalităţi. O să mor înainte să ajung la adevăr. Vreau adevărul, de bună seamă, dar mai mult vreau finalitate!

251. Pietrele. Când au început să zboare maşinile pe cer şi să-mi vorbească, eram dornică să le vorbesc şi eu. Stăteam în vârful stâncii din spatele casei, îmbrăcată de preferinţă în alb, vechea mea cămaşă de noapte peticită, şi făceam semne cu braţele, strigându-mi totodată răspunsurile, la început în engleză, mai apoi, când m-am dumirit că nu sunt înţeleasă, în spaniolă.

— ES MI, strigam, VENE! – într-o spaniolă pe care a trebuit s-o inventez din principii elementare, prin introspecție, pas cu pas.

252. Apoi mi s-a năzărit că ființele din maşinării ar putea să zboare într-o stare de extaz, absorbite de ele însele, cu ochii fixați pe orizontul albastru nesfârşit, lăsându-şi mesajele între paranteze, ca să spun aşa, plutind în jos în ritmul lor. Prin urmare, m-am întrebat dacă nu cumva ar trebui să-i imit pe clasicii naufragiați şi să aprind un rug, ca să le atrag atenția. Am trudit trei zile şi am strâns un morman de vreascuri uscate. Apoi, în a patra zi, când pe cerul nordic a apărut prima sclipire argintie, am aprins focul de semnalizare şi am fugit la postul meu de pe stâncă. Flăcări gigantice s-au avântat spre cer. Văzduhul s-a umplut de trosnetul scaieților şi de şuierul insectelor care-şi dădeau sufletul.

— ISOLADO! am strigat eu, încercând să acopăr mugetul focului, țopăind şi fluturând o batistă albă.

Maşinăria plutea deasupra mea ca o fantomă.

— ES MI! VIDI!

N-am auzit nici o voce care să-mi răspundă.

253. Dar chiar dacă ființa din maşinărie ar fi vorbit, m-am dumirit eu târziu, vocea i s-ar fi pierdut în vacarm. În plus, ce i-ar putea face să creadă că focul e un semnal? m-am întrebat eu. N-ar putea fi, pur şi simplu, focul unui călător, sau focul de paie al unui agricultor satisfăcut, sau un foc în *veldt*, aprins de un trăsnet, un simplu fenomen natural? La urma urmei, nu sunt un naufragiat vădit, nimic nu indică faptul că nu pot să pun un picior în fața celuilalt, ca să ajung la cel mai apropiat post de prim-ajutor, unde să cer ceea ce-mi trebuie, bunăoară confortul civilizației.

254. Dar, m-am gândit eu pe urmă, poate că-i judec greşit, poate că ei ştiu foarte bine că sunt o naufragiată şi

zâmbesc între ei, se uită la mine cum dansez proclamându-mi unicitatea, în timp ce de la orizont la orizont lumea e plină de neamuri care dansează şi fac semne dinspre focurile lor private. Poate că mă fac de râs, poate că le voi atrage atenţia şi încuviinţarea numai când voi renunţa la cântec şi dans, şi mă voi întoarce la mătură şi la ceara de lustruit. Poate că mă port ca o soră urâtă într-o poveste în care numai Cenuşăreasa e salvată. Poate că a venit noul mileniu, iar eu, neavând calendar, n-am observat, iar acum prinţul răscoleşte ungherele cele mai îndepărtate ale globului ca să-şi găsească nevasta, iar eu, care am strâns la piept parabola atât de mult timp, citind-o ca o alegorie a exonerării mele, mă voi pomeni lăsată în urmă cu glodul şi colbul, în vreme ce cuplul fericit zboară spre o viaţă nouă, pe alte planete. Ce-mi rămâne de făcut? Oricum o iau, tot pierdută sunt. Poate că ar trebui să mai cumpănesc la vorbele acelea despre inocenţa inocentului.

255. Pietrele. Nereuşind să-mi fac auzite strigătele (dar sunt sigură că nu m-au auzit? Poate că m-au auzit, dar nu m-au găsit interesantă, sau poate că nu le stă în obicei să confirme comunicarea), m-am apucat să scriu. Timp de-o săptămână, trudind din zori şi până-n noapte, am împins roabe pline cu pietre dintr-o parte în alta a *veldt*-ului, până ce am făcut în spatele casei o grămadă de două sute de pietre netede, rotunde, de mărimea unor bostani mici. Le-am vopsit, pe fiecare în parte, cu varul rămas din vremuri de demult (ca un adevărat naufragiat, găsesc un rost pentru toate resturile, într-o bună zi va trebui să fac o listă cu lucrurile pe care nu le-am folosit şi apoi să mă străduiesc să le găsesc o utilitate). Formând din pietre litere lungi de patru metri, am început să scriu mesaje salvatorilor mei: CINDRLA ES MI; ziua următoare: VENE AL TERRA; şi: QUIERO UN AUTR; şi din nou: SON ISOLADO.

256. După săptămâni de construit mesaje, săptămâni în care am rostogolit pietre într-o parte şi-n alta, am revopsit zgârieturile, am urcat şi am coborât treptele până în pod, ca să fiu sigură că liniile mele erau drepte, mi-a venit gândul că ceea ce scriam eu acolo nu erau, în sensul strict, răspunsuri la cuvintele ce-mi veniseră din cer, cu importunităţi. Cine ar fi tentat, m-am întrebat, să viziteze un loc pe pământ unde eşti invitat cu atâta larmă de o creatură atât de cumplit de singură, lăsând la o parte urâţenia şi vârsta ei? N-ar ocoli mai degrabă locul, ca şi când ar fi bântuit de ciumă? Prin urmare, mi-am pus pălăria cu boruri largi în zilele în care maşinile zburau şi am început să contruiesc mesaje mai calme, mai criptice, în stilul mesajelor lor către mine; şi astfel, poate, mai tentante. POEMAS CREPUSCLRS, am anunţat în prima zi, voisem să scriu CREPUSCULARIAS, dar n-am mai avut pietre. (Mai târziu, am adus două duzini de pietre noi în roabă, în partea asta de lume pietrele n-au lipsit niciodată, deşi ce-o să fac cu pietrele spoite după ce maşinile n-o să mai zboare, nu ştiu, iată o nelinişte de care nu pot scăpa, s-ar putea să simt pornirea să construiesc un sepulcru în dreptul uşii de la bucătărie, în care să mă târăsc atunci când va veni ziua aceea, căci nu am inima să le duc înapoi cu roaba până în *veldt*-ul lor original şi să le împrăştii, nu după ce şi-au fost surori unele altora pentru atâta vreme şi au participat la mesajele mele.) SOMNOS DE LIBERTAD, am scris a doua zi; AMOR SIN TERROR, în a patra; DII SIN FUROR, în a cincea; NOTTI DI AMITAD, când revine prima zi. Apoi am scris un al doilea poem, în şase părţi, răspunzând incriminărilor diverse formulate de voci: DESERTA MI OFRA – ELECTAS ELEMENTARIAS – DOMINE O SCLAVA – FEMM O FILIA MA SEMPRE HA DESIDER LA MEDIA ENTRE. Mijlocul! Între! Cum mi-am blestemat soarta în a şasea dintre zilele astea, pentru că mi-a refuzat acel lucru de care aveam cel mai mult nevoie, un lexicon al

adevăratei limbi spaniole! A-ți sparge capul ca să găseşti o biată conjuncție, când cuvântul zace dormind undeva într-o carte! De ce nu-mi vorbeşte nimeni în adevărata limbă a inimii? Mijlocul, mediana – asta am vrut să fiu! Nici stăpână, nici sclavă, nici părinte, nici copil, ci puntea între, pentru ca în mine să se reconcilieze contrariile!

257. Cu toate acestea, mereu condescendentă, m-am întrebat: la urma urmei, ce anume oferă creaturilor cerului poemele mele – dacă sunt înțelese? Dacă pot construi maşini zburătoare, atracțiile reprezentate de inteligența care mişcă pietrele şi construieşte cuvinte sunt lamentabile. Cum să-i sensibilizez? FEMM, am scris, FEMM – AMOR POR TU. Şi coborând la ideograme, mi-am consumat toate pietrele schițând o femeie care zace pe spate, o siluetă mai plină ca a mea, cu picioarele căscate, arătând şi mai tânără ca mine, nu era vreme de scrupule. Cât de vulgară, mi-am spus, privind imaginea din capul scărilor, dar cât de necesară! Am chicotit, chiar că m-am transformat în vrăjitoarea din poveste. Aproape că ajungi să te temi pentru oamenii din cer, care, atraşi pe pământ de momeala mea, se vor pomeni metamorfozați în porci care-şi vâră râturile în lături. Dar poate că au simțit această teamă, de aceea mă evită: poate că, în călătoria lor peste restul lumii, se opresc în vârfurile copacilor şi stau de vorbă cu oamenii de pe pământ, dar când trec pe deasupra mea, urcă şi mai sus, lăsând de acolo să cadă mesajele de avertizare.

258. Am încercat şi să ignor mesajele din timpul nopții. Nu poți să te agăți de o pasiune fără speranță, mi-am spus nu o dată, fără să te apropii de soarta lui Narcis. *Un orb care dansează pare să nu observe că e în doliu*, au zis vocile. Pfui! *Lumea cuvintelor este aceea care creează lumea lucrurilor.* Pfui!

259. Apoi, noaptea trecută, vocea nu a vrut să tacă, ci a vorbit una-ntruna, nu în epigrame compacte, scurte, ca până acum, ci în paragrafe curgătoare, încât m-am întrebat de n-o fi un nou zeu care vorbeşte, trecând peste vacarmul meu protestatar.

— Lasă-mă, vreau să dorm! am strigat, bătând din călcâie.

Pentru a nu cădea victime asasinului, spunea vocea, *consimţim să murim dacă noi înşine devenim asasini. Fiecare om născut sclav este născut pentru sclavie. Sclavul pierde totul în lanţuri, chiar şi dorinţa de-a scăpa de ele. Dumnezeu nu iubeşte pe nimeni,* continua vocea, *şi nu urăşte pe nimeni, căci Dumnezeu nu nutreşte pasiuni, nu simte nici plăcere, nici durere. Prin urmare, cel care-l iubeşte pe Dumnezeu nu are cum să-l facă pe Dumnezeu să-l iubească la rându-i; căci, dorind acest lucru, ar dori şi ca Dumnezeu să nu fie Dumnezeu. Dumnezeu este ascuns, şi nici o religie care nu afirmă că Dumnezeu e ascuns nu e adevărată.*

— Pleacă, porcărie spaniolă! am strigat eu.

Dorinţa e o întrebare fără răspuns, a continuat vocea – acum ştiu cu certitudine că ei nu mă aud. *Sentimentul de singurătate este aleanul după un loc. Locul acela este centrul lumii, buricul universului. Numai întregul îl poate satisface pe om. Cei care-şi stăpânesc dorinţa o fac din pricină că dorinţa lor e într-atât de slabă, încât poate fi stăpânită. Faptul că Dumnezeu realizează prin cei răi ceea ce a hotărât el în sfaturile lui tainice nu înseamnă că cei răi pot fi absolviţi de vină. Cei pe care Dumnezeu îi lasă în afara celor aleşi de el sunt şi dezaprobaţi de el, şi singurul motiv pentru aceasta este că aşa vrea el, să-i excludă.*

260. Toată ziua m-am învârtit cu aceste cuvinte răsunându-mi în urechi, agasată de aparenta lor semnificaţie, de aerul lor important, iritată de lipsa lor de coerenţă. Care-i asasinul despre care se poate spune că mă ameninţă? Cum poate cineva să consimtă să moară? Carnea

se iubeşte pe sine, nu poate consimți propria dispariție. Dacă aş fi cu adevărat o sclavă resemnată în lanțurile mele, n-aş fi învățat de mult cuvântul *Da*? Dacă discursul meu nu e rebel de la început până la sfârşit, ce e atunci? Cât despre absența lui Dumnezeu din deşertul de piatră, nimic din ce mi s-ar spune despre acest subiect nu e nou pentru mine. Orice e permis aici. Nimic nu e pedepsit. Totul e uitat perpetuu. Dumnezeu ne-a uitat pe noi, noi l-am uitat pe Dumnezeu. Nu există iubire dinspre noi către Dumnezeu şi nici dorința ca Dumnezeu să-şi îndrepte gândurile către noi. Cursul acesta a încetat. Suntem naufragiații lui Dumnezeu, aşa cum suntem naufragiații istoriei. Iată originea sentimentului nostru de solitudine. Eu una nu doresc să fiu în centrul lumii, nu vreau decât să mă simt acasă în lume, aşa cum se simte acasă cea mai măruntă sălbăticiune. Pe mine m-ar satisface nişte lucruri cu mult, mult mai mici decât întregul: pentru început, o viață nemediată de cuvinte: pietrele astea, tufişurile astea, cerul ăsta, să le cunoşti, să le simți fără urmă de îndoială; şi o întoarcere liniştită în țărână. Cu siguranță nu e mult. Nu sunt toate aceste dicte de sus oarbe față de sursa bolii noastre, care e aceea că nu avem cu cine vorbi, că dorințele noastre țâşnesc din noi haotic, fără scop, fără răspuns, asemenea vorbelor noastre, indiferent cine este acest *noi*, poate că ar trebui să vorbesc numai pentru mine?

261. Dar am alte griji în afară de aceea de a mă certa cu vocile mele. Uneori, când vremea e frumoasă, aşa cum e azi, însorită însă nu prea caldă, îl scot pe tata din camera lui, îl instalez pe *stoep*, sprijinit în perne, în vechiul lui fotoliu, ca să stea din nou cu fața spre vechile întinderi, pe care nu le mai poate vedea, şi să-l scalde cântecul păsărilor, pe care nu-l mai aude. Nu vede şi nu aude nimic, din câte ştiu eu, nu mai are simțul gustului, nici al mirosului, şi cine poate spune ce simte el când pielea mea o atinge pe-a lui? Căci el

s-a retras departe, foarte departe, în el însuşi. În încăperile inimii sale, se ghemuieşte învelit în pulsaţia sângelui său sleit, în şuierul îndepărtat al răsuflării lui. De mine nu are habar. Îl ridic fără probleme, un manechin de oase uscate ţinute laolaltă de plase de păianjen, atât de mic încât l-aş putea împacheta într-o valiză.

262. Şed lângă tata, privind cum trece lumea prin faţa noastră, păsările sunt din nou preocupate de construirea cuiburilor, briza îmi răcoreşte obrajii, poate şi pe-ai lui.

— Îţi aminteşti, zic eu, cum mergeam mai demult la mare? Cum umpleam un coş cu sandviciuri şi fructe, şi mergeam până la gară cu brişca şi prindeam trenul de noapte? Cum dormeam în tren, legănaţi de cântecul roţilor, trezindu-ne buimaci în staţiile de alimentare cu apă, auzind mecanicii murmurând departe, adormind din nou; şi cum ziua următoare ajungeam la mare, coboram la plajă, ne descălţam şi ne bălăceam, tu mă ţineai de mâini, mă ridicai mai sus de valuri? Îţi aminteşti crabul ermit care m-a ciupit de deget şi cum am plâns şi iar am plâns, şi cum te strâmbai ca să mă faci să râd? Îţi aminteşti pensiunea la care stăteam? Mâncarea fără gust, ţi-o aminteşti? Şi într-o seară ţi-ai împins farfuria deoparte, te-ai ridicat şi ai ieşit din sală, iar eu am împins-o pe-a mea şi am venit după tine? Şi-ţi aminteşti cât de fericiţi au fost câinii când ne-am întors? Odată, bătrânul Jakob a uitat să-i hrănească, iar tu ai înjurat îngrozitor şi i-ai tăiat lui Jakob raţia de mâncare timp de-o săptămână. Îţi aminteşti de Jakob şi Hendrik, şi de Ou-Anna şi Klein-Anna?

Îţi aminteşti de fiul acela al Ou-Annei, care a fost omorât într-un accident şi a fost adus la fermă, să fie îngropat, şi cum Ou-Anna a vrut să se arunce în groapă?

Îţi aminteşti anii de secetă cumplită, când oile au trebuit vândute toate, pentru că nu mai era nici o păşune nicăieri pe-o rază de trei sute de kilometri, şi cum a trebuit să ne

zbatem să refacem ferma din temelii? Îți amintești dudul bătrân, uriaș, care creștea de partea cealaltă a ogrăzii de păsări, și cum într-o vară trunchiul s-a crăpat la mijloc sub greutatea propriilor fructe? Îți amintești cum era purpuriu pământul din jurul lui, de la zeama fructelor căzute? Îți aduci aminte de banca îndrăgostiților, pe care o aveam sub liliac, unde ședeai cât era după-amiaza de lungă și ascultai zumzetul bondarilor de lemn? Ți-o amintești pe Vlek, o cățea de-un soi atât de bun, încât ea și Jakob puteau mâna o turmă întreagă prin dreptul tău până în strungă? Îți amintești cum a îmbătrânit Vlek și s-a îmbolnăvit, nu mai putea mânca, nimeni nu s-a găsit s-o împuște în afară de tine, și cum te-ai dus apoi să te plimbi de unul singur, pentru că nu voiai să te vadă careva plângând? Îți amintești, zic eu mai departe, găinile alea cu picățele minunate, pe care le aveam, și cocoșul de bantam cu cele cinci neveste ale sale, care striga cucurigu în copaci? Îți amintești toate astea?

263. Tatăl meu șade – dacă pot spune așa – în vechiul său fotoliu de piele, cu briza răcorindu-i mădularele. Ochii îi sunt nevăzători, două ziduri albastre sticloase, mărginite de roz. N-aude nimic, în afară de ce se întâmplă în el însuși – doar dacă nu cumva am judecat greșit în tot acest timp și el aude pălăvrăgeala mea, însă o ignoră. Și-a luat gura de aer curat pentru azi; e timpul să-l duc înăuntru, ca să se poată odihni.

264. Îl întind pe tata pe patul lui, îi deschei din nasturi cămașa de noapte, îi desfac din ace scutecul. Uneori e nepătat; astăzi însă sunt urme abia vizibile, dovedind că undeva înăuntrul său încă se mai scurg fluide, mușchii încă își execută slabele peristaltisme. Arunc scutecul vechi în găleată, prind în ace unul nou.

265. Îi dau tatei să mănânce fiertura şi să bea ceaiul slab. Apoi îmi apăs buzele pe fruntea lui şi-l împachetez pentru noapte. A fost o vreme când gândeam că eu voi fi ultima care va muri. Dar acum cred că o vreme, după ce mor eu, el va mai rămâne aici respirând, aşteptându-şi hrana.

266. Deocamdată însă, se pare că nu se va întâmpla nimic, că s-ar putea să treacă multă vreme înainte să-mi vină timpul să mă târăsc în mausoleul meu şi să închid uşa în urma mea, presupunând, desigur, că voi găsi o pereche de balamale în pod şi că mă voi cufunda într-un somn în care în sfârşit nu vor mai fi voci care să mă tachineze ori să mă ia la rost. În momente ca acestea de-acum, pline de gânduri lugubre, eşti tentat să tragi linie şi să aduni, să pui totul cap la cap. Voi găsi curajul să mor ca o regină bătrână, nebună, în mijlocul niciundelui, neexplicată de arheologi, de explicat, mormântul plin de picturi naive, făcute cu var şi înfăţişând zei cereşti; sau o să cedez în faţa spectrului raţiunii şi o să mă explic pe mine mie însămi în singurul fel de confesiune pe care-l cunoaştem noi, protestanţii? Să mor o enigmă cu un suflet plin, sau să mor golită de secretele mele – în felul acesta pitoresc îmi pun întrebarea mie însămi. Bunăoară: mi-am explicat vreodată pe deplin de ce nu fug de la fermă, ca să mor în civilizaţie, într-un azil dintre cele care cu siguranţă abundă acolo, unde am cărţi ilustrate lângă pat şi unde se găseşte o stivă de coşciuge goale la subsol şi o asistentă calificată care să-mi pună la limbă obolul? Am explicat vreodată, sau măcar am înţeles ce fac eu aici, într-o zonă aflată în afara legii, unde nu prea există oprelişti împotriva incestului, unde ne petrecem zilele într-o torpoare sălbatică – eu, care în mod limpede aveam datele unei fete deştepte care ar fi putut să compenseze neajunsurile fizice cu zece degete agile pe claviatura unui pianoforte şi cu un album plin de sonete, care ar fi putut fi o soţie bună, muncitoare, cumpătată, capabilă de sacrificiu de

sine, credincioasă şi chiar pătimaşă uneori? Ce fac eu de atâta vreme la această frontieră barbară? N-am nici o îndoială, dat fiind că întrebările nu sunt vane, că undeva există o întreagă literatură care aşteaptă să dea răspunsuri în numele meu. Din nefericire, nu mi-e familiară; în plus, m-am simțit întotdeauna mai confortabil țesându-mi singură răspunsurile din măruntaiele proprii. Sunt sigură că există poeme despre inima care suferă după *Verlore*[13] Vlakte, despre melancolia apusului peste *koppies*[14], când oile încep să se adune unele în altele din pricina primei muşcături a frigului nocturn, bufnetul îndepărtat al morii de vânt, primul țârâit al primului greier, ultimele ciorloieli ale păsărilor în porumbari, pietrele zidului fermei încă rezistând în căldura soarelui, lampa din bucătărie lucind fără întrerupere. Sunt poeme pe care le-aş fi putut scrie singură. E nevoie de generații întregi în oraşe pentru a alunga din inimi nostalgia pentru ceea ce înseamnă viața la țară. Niciodată n-o să pot renunța la ea, nici nu vreau aşa ceva. Sunt viciată până în măduva oaselor de frumusețea acestei lumi abandonate. Dacă e să spun adevărul, n-am vrut niciodată să plec în zbor cu zeii cerului. Speranța mea a fost întotdeauna că ei vor coborî şi vor trăi cu mine aici, în paradis, compensând cu răsuflarea lor ca ambrozia tot ceea ce-am pierdut când figurile tuciurii fantomatice ale ultimelor persoane pe care le-am cunoscut s-au furişat departe de mine, în noapte. Nu m-am simțit niciodată drept creatura unei alte ființe (poftim, ce suave tânguiri finale!), mi-am rostit viața cu propria mea voce, de la un capăt la altul (ce consolare!), mi-am ales în fiecare clipă propriul destin, anume să mor aici, în grădina pietrificată, în spatele porților

---

13 „Pierdut” (în afrikaans, în original).

14 „Deluşor”(în afrikaans, în original).

încuiate, lângă oasele tatălui meu, într-un spațiu răsunând de imnuri pe care le-aş fi putut scrie eu, dar n-am făcut-o din pricină că (mi-am zis eu) era prea uşor.